

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

ANA MARIJA ŽAGAR

Mentor: redni profesor dr. ANTON BEBLER

**KITAJSKE OBOROŽENE SILE NA PREHODU
V NOVO TISOČLETJE**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2006

KAZALO VSEBINE

SEZNAM KRATIC

1	UVOD	5
2	METODOLOŠKO–HIPOTETIČNI OKVIR	8
2.1	PREDMET IN CILJ ANALIZE.....	8
2.2	METODOLOŠKI PRISTOP	8
2.3	HIPOTEZE.....	8
2.4	OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	9
3	ZGODOVINSKO OZADJE	13
3.1	OBDOBJE PRED ZMAGO KOMUNIZMA.....	13
3.2	MAOVO OBDOBJE 1927–1978.....	13
3.3	REFORME PO LETU 1978.....	15
3.3.1	Omejitve reform	17
4	DOKTRINA IN STRATEGIJA	19
4.1	LJUDSKA VOJNA V SODOBNIH RAZMERAH 1979–1985	20
4.2	LOKALNA, OMEJENA VOJNA 1985–91	22
4.3	OMEJENA VOJNA V OBDOBJU VISOKE TEHNOLOGIJE PO LETU 1991	24
4.4	REVOLUCIJA V VOJAŠKIH ZADEVAH.....	25
4.5	PERCEPCIJA GROŽENJ	26
4.5.1	Tajvan.....	26
5	USTROJ OBOROŽENIH SIL	28
5.1	INSTITUCIONALNI OKVIR	28
5.1.1	Centralna vojaška komisija.....	29
5.1.2	Glavni štab.....	29
5.2	LOA PRED ZAČETKOM REFORM.....	30
5.3	PRVE SPREMEMBE	31
5.3.1	Demobilizacija.....	31
5.3.2	Enote za hitro posredovanje	33
5.4	STANJE DANES	33
5.4.1	Novo krčenje	33
5.4.2	Kopenske sile	35
5.4.3	Vojna mornarica	35
5.4.4	Druga artilerija	36
5.5	TRENDI V PRIHODNOSTI.....	38
6	CIVILNO-VOJAŠKI ODNOSI	39
6.1	CIVILNO-VOJAŠKI ODNOSI NA ZAČETKU IZVAJANJA REFORM.....	40
6.2	RAZLAGE CIVILNO-VOJAŠKIH ODNOSOV V OSEMDESETIH LETIH.....	41
6.2.1	Frakcijska teorija	41
6.2.2	Vojaški profesionalizem.....	41

6.2.3	Udejstvovanje LOA v ekonomiji.....	43
6.3	POSLEDICE POSREDOVANJA NA TRGU NEBEŠKEGA MIRU.....	44
6.4	NOVE RAZLAGE CIVILNO-VOJAŠKIH ODNOSOV.....	45
6.5	CIVILNO-VOJAŠKI ODNOSI DANES.....	45
6.5.1	Zamenjava generacij.....	46
6.6	VEČJI POLITIČNI VPLIV LOA.....	47
6.6.1	Vpliv LOA na zunanjo politiko.....	48
6.6.2	Nastop četrte generacije.....	49
6.7	FUKCIONALNI IN SOCIALNI IMPERATIV.....	50
7	PROFESIONALNA ČASTNIŠKA IZOBRAZBA IN URJENJE.....	52
7.1	PROFESIONALNA ČASTNIŠKA IZOBRAZBA.....	52
7.2	URJENJE.....	55
8	VOJAŠKO-INDUSTRIJSKI KOMPLEKS, TEHNOLOGIJA IN PRORAČUN.....	59
8.1	PRIMERJAVA Z ZAHODNIMI IN POSTSOCIALISTIČNIMI DRŽAVAMI.....	59
8.2	OBLIKE VOJAŠKE EKONOMIJE.....	60
8.3	VOJAŠKA INDUSTRIJA.....	60
8.3.1	Projekt Tretja linija.....	61
8.3.2	Začetek reform.....	61
8.3.3	Konverzija.....	62
8.4	KOMISIJA ZA ZNANOST, TEHNOLOGIJO IN INDUSTRIJO ZA DRŽAVNO OBRAMBO.....	63
8.5	LOA D. O. O.....	65
8.6	TEHNOLOGIJA IN OBOROŽITEV.....	66
8.6.1	Modernizacije oborožitve.....	67
8.6.2	Omejitve tehnološkega razvoja.....	67
8.7	VOJAŠKA NABAVA.....	68
8.7.1	Nakupi v tujini.....	69
8.8	PRORAČUN.....	70
9	LOGISTIČNI SISTEM.....	72
10	LJUDSKA OBOROŽENA POLICIJA.....	74
10.1	OBDOBJE V LETIH 1983–89.....	74
10.2	SPREMEMBE PO LETU 1989.....	75
10.3	LOP DANES.....	76
10.3.1	Organiziranost.....	78
10.3.2	Proračun.....	79
11	REZERVA IN MILICA.....	81
11.1	REZERVA.....	81
11.2	MILICA.....	82
12	SKLEP IN VERIFIKACIJA HIPOTEZ.....	83
13	VIRI.....	86
13.1	KNJIGE IN MONOGRAFSKE PUBLIKACIJE.....	86

13.2	ZBORNIKI.....	88
13.3	ČLANKI.....	95
13.4	VIRI, DOSTOPNI PREKO INTERNETA.....	96
13.5	DRUGI VIRI.....	97

SEZNAM KRATIC

BDP Bruto družbeni proizvod
CVK Centralna vojaška komisija
DS Državni svet
EU Evropska unija
KKP Kitajska komunistična partija
KZTINO Komisija za znanost, tehnologijo in industrijo za nacionalno obrambo
G-7 Skupina sedmih najrazvitejših držav
GMT Goumintang – Kitajska nacionalistična stranka
LRK Ljudska republika Kitajska
LOA Ljudska osvobodilna armada
LOP Ljudska oborožena policija
MLOA Mornarica Ljudske osvobodilne armade
NATO North Atlantic Treaty Organization - *Organizacija severnoatlantskega sporazuma*
NLK Nacionalni ljudski kongres
NOU Nacionalna obrambna univerza
NVS Nacionalna varnostna strategija
OS oborožene sile
JKB zaščita – zaščita pred napadom z jedrskim, kemičnim in biološkim orožjem
RVZ revolucija v vojaških zadevah
SIPRI Stockholm International Peace Research Institute
SZ Sovjetska zveza
ZDA Združene države Amerike

1 UVOD

Kitajska je bila vedno pomembna država znotraj mednarodnega sistema, a njena pomembnost se je dramatično povečala z uveljavitvijo Dengovih reform, ki so njeno latentno moč preobrazile v dejansko. Zgodovinski kontekst, nizka začetna točka, iz katere se je začelo obdobje ekonomske in vojaške rasti, področja, na katerih je zgoščena vojaška modernizacija ter katalitični dogodki kot je tajvanska kriza so izoblikovali mnenje, da je Ljudska republika Kitajska (LRK) v procesu naglega vzpona k statusu velike sile (Goldstein, 1998: 54). Oborožene sile so središčni instrumentarij moči, ki ga ima določena država (Sruk, 1995: 362). Analiza najštevilčnejših oboroženih sil rastoče gospodarske velesile je zato nadvse zanimiva ne samo za ozek krog specialistov, ampak tudi za širšo javnost.

Vojaška inferiornost je v preteklosti že ogrozila preživetje Kitajske. Po prihodu Evropejcev in Američanov v devetnajstem stoletju, ki so v vojaških konfrontacijah brez težav premagali Kitajce, bi nadaljnje vojaško zaostajanje ogrozilo preživetje Nebeškega imperija in njegove kulture, zato se je kljub odporu že takrat začela vojaška modernizacija po zahodnih zgledih. To ponižanje s strani »barbarov« je še vedno zasidrano v kitajski zavesti. Tok neuspehov sta preobrnila šele Kitajska komunistična partija (KKP) in Rdeča armada, ko sta – kot so prepričani Kitajci – porazili Japonsko v drugi svetovni vojni. LRK ni pomišljala uporabiti oboroženih sil za zaščito svojih interesov. Leto dni zatem, ko je izšla zmagovita iz boja z Nacionalno stranko, Goumintangom, se je zapletla v korejsko vojno. Sledilo je obstreljevanje tajvanskih otokov Matsu in Quemoy, obmejni spopadi z Indijo v šestdesetih in Sovjetsko zvezo v sedemdesetih letih, vojaška pomoč Vietnamu v času vietnamske vojne in kaznovalna ekspedicija v Vietnam le nekaj let zatem. Kitajske oborožene sile se niso izkazale v teh spopadih, saj so se zanašale le na svojo številčnost in revolucionarni zanos vojakov, ki naj bi pometil tudi z bolj izurjenim in bolj oboroženim nasprotnikom – kar se največkrat ni zgodilo. Po začetku reform in večji vpetosti v mednarodni sistem LRK ni več posredovala v svoji soseščini. Večina civilnih in vojaških analitikov se strinja, da v zadnjih sto petdesetih letih še nikoli ni bila bolj varna pred zunanjim ogrožanjem (Whiting, 1997: 350), zato so zaskrbljeni, saj naj ne bi bilo razloga za preoblikovanje in posodabljanje Ljudske osvobodilne armade (LOA), ki intenzivno poteka že petindvajset let. Spregledajo, da je bila LOA leta 1979, na začetku reform, v tako slabem stanju, da so jih premagale mnogo manjše vietnamske oborožene sile.

Kitajske oborožene sile so imele pomembno vlogo tudi v notranji politiki, kjer so vedno predstavljale element stabilnosti: v prvih letih so sodelovale pri obnavljanju opustošene države, v času kulturne revolucije so zaustavile preveč radikalne Rdeče straže, posredovale so v demonstracijah na Trgu nebeškega miru leta 1989. Zastavlja se vprašanje, kakšna bo njihova vloga v moderni Kitajski, ki je zaradi neenakomerne rasti regij in gospodarskih sektorjev vse bolj nemirna?

Nacionalni vojaški cilji kitajskih oboroženih sil so zaščititi oblast Partije in zagotoviti stabilnost, ohraniti suverenost in se obraniti napada, modernizirati oborožene sile ter zgraditi državo (Blasko,

1999: 259).¹ Že iz teh ciljev je razvidno, da se vloga LOA razlikuje od vloge zahodnih postmodernih oboroženih sil, saj predstavljajo notranjevarnostne naloge pomemben del njenih dolžnosti.² Hkrati imajo zahodne in kitajske oborožene sile veliko skupnega, še posebej, ker LRK ne postavlja trendov v vojaškem razvoju, ampak jim sledi in se odziva na dogajanja v mednarodnem okolju. Pozorno je preučevala vse sodobne konflikte in vsaj na teoretični ravni njihova spoznanja kmalu vključila v proces posodabljanja LOA. Ko analitiki ugotavljajo, da sta učinkovitost in sodobnost še vedno oddaljen cilj za kitajske oborožene sile, v isti sapi dodajo, da so na dobri poti, in da predvsem v zadnjem desetletju svoje reforme pravilno zastavljajo (Shambaugh, 2002a; Godwin, 2001, Roy, 1997: 111).

Bates Gill trdi, da kvantitativni indikatorji, kot so višina proračuna, nabava oborožitvenih sistemov, razvitje čet in tipi orožja, povedo le polovico zgodbe. Pomembnejši indikatorji so urjenje, izobrazba, vodstvo, morala, vzdrževanje, logistika in doktrina, t. i. mehki dejavniki (Gill, 1999: 197). Tudi David Shambaugh analizo oboroženih sil razdeli na mehke in trde dejavnike, pri čemer je mehke vidike (politika, sprejemanje odločitev, rekrutiranje osebja in socializacija, urjenje in pripravljenost, doktrina in taktike, tehnološko raziskovanje in inovacije, proračun, vpletenost v gospodarstvo, ocena groženj, svetovni nazor) sicer težje oceniti, vendar imajo mnogo bolj odločilni vpliv na splošno pripravljenost (Shambaugh:1997: 2).

Pri svoji analizi sem se tako osredotočila predvsem na mehke dejavnike, ki so težje dostopni slovenskemu bralcu.³ Analizirala sem civilno-vojaške odnose, doktrino in strategije, urjenje in profesionalno častniško izobrazbo, logistični sistem, organiziranost oboroženih sil in institucionalni okvir znotraj katerega delujejo, proračun, vojaško-industrijski kompleks, paravojaške sile, milico in rezervo. V vseh poglavjih skušam slediti dinamičnemu poteku posodabljanja od obdobja pred začetkom reform do danes. Potreba po reformi nekaterih elementov oboroženih sil je kitajskemu

¹ Nacionalni vojaški cilji izhajajo iz ciljev Nacionalne varnostne strategije (NVS). NVS zaobjema razvoj, aplikacijo in koordinacijo vseh elementov moči države: politične/diplomatske, ekonomske, informacijske, vojaške, sociološke, kulturološke. Vojaško komponento NVS predstavlja Nacionalna vojaška strategija. Vloga vojaškega poveljstva je zagotoviti, da bo vojaški element nacionalne moči lahko prispeval k uresničevanju NVS v miru in vojni, danes in v prihodnosti. Nacionalna vojaška strategija je orodje, s katerim vojaško poveljstvo oblikuje, potrdi ali prilagodi cilje, vire in načine, na katere oborožene sile podpirajo cilje NVS tudi v spreminjajočem okolju. Nanjo vplivajo tudi civilne, politične in ekonomske odločitve, zato je dinamična ter zahteva neprestano revizijo in posodabljanje (Finklestein, 1999: 100–102). Denis Blasko je nacionalne vojaške cilje povzel ne samo iz Zakona o obrambi (1997) temveč tudi iz številnih javnih in zasebnih izjav vojaških poveljnikov.

² Tako so naloge Slovenske vojske: izvajati vojaško usposabljanje za oborožen boj in druge oblike vojaške obrambe, zagotavljati bojno pripravljenost, izvajati vojaško obrambo pri napadu na državo, sodelovati pri zaščiti in reševanju ob naravnih in drugih nesrečah v skladu s svojo organizacijo in opremljenostjo, izvrševati obveznosti, ki jih je država sprejela v mednarodnih organizacija (37. člen Zakona o obrambi, 1994 V: Grizold, 1999:102).

³ Oborožitev in razvitje enot LOA je opisana v vsakoletni izdaji revije *Military Balance*. V slovenščini je dostopna tudi v diplomskem delu Tanje Tamše (2003): *Nacionalna varnost Ljudske republike Kitajske*, Fakulteta za družbene vede. Nacionalna varnost Kitajske je predstavljena tudi v delu Bogomila Ferfile in Antona Grizolda (2000): *Varnostne politike velesil*, Fakulteta za družbene vede

vodstvu postala razvidna šele v prejšnjem desetletju, nekateri trendi profesionalizacije in modernizacije oboroženih sil pa so prisotni tako rekoč od nastanka LRK in LOA.

Pri pisanju sta me vodila dva cilja. Prvi je integralni del vsakega diplomskega dela – dokazovati hipoteze. Hkrati želim predstaviti celotne oborožene sile na enem mestu naslednjim generacijam obramboslovcev in ostalim, ki jih ta tematika zanima. Za razliko od bogate literature o nacionalni varnosti posameznih držav, je to področje slovenskemu bralcu skorajda nedostopno. Na primeru LRK in preseku njenega petindvajsetletnega posodabljanja oboroženih sil lahko spremljamo tudi splošni razvoj oboroženih sil po svetu po koncu druge svetovne vojne.

Pri analizi in pisanju o kitajskih oboroženih silah sem se soočala s številnimi omejitvami. Dolgoletni preučevalci LRK in LOA, na delu katerih v veliki meri temelji moja diploma, ugotavljajo, da je LOA težko predirna institucija. Zaupne študije za interno uporabo so le redko dostopne, pri javno objavljenih člankih in publikacijah pa je vedno prisotna nevarnost, da se kot resnično upošteva propagando, natisnjeno prav za zavajanje zunanjih opazovalcev. Podatki si med seboj pogosto nasprotujejo, včasih so prirejani celo za kitajsko vodstvo, kar je slabost vseh komunističnih sistemov, ki so nagnjeni k potvarjanju rezultatov in pretiravanju. Pravilnost analize lahko oteži tudi nezavedna zrcalna preslikava (mirror imaging) – sklepanje, da potekajo zadeve v LRK enako kot v matični državi analitika. Dodaten izziv mi je predstavljalo dejstvo, da sem preučevala nezahodno in nedemokratično državo. Ellis Joffe trdi, da čeprav so uvidi iz drugih oboroženih sil uporabni za preučevanje različnih elementov LOA, je LOA unikat zaradi svojega nastanka, odnosa do partije in politične vpletenosti ter nelinearne vojaške modernizacije, zato je primerjava z drugimi državami pogosto nesmiselna (Joffe, 2002: 206). Preučevanje LRK in njene vojaške moči je težavno tudi zato, ker večina analitikov ni nepristranska, ampak se nagiba k podcenjevanju ali precenjevanju kitajske vojaške moči in njenih oboroženih sil. Za veliko preučevalcev predstavlja rastočo grožnjo, ki bo nadomestila Sovjetsko zvezo kot prevladujoč fokus strategije ZDA. »Preučevanje kitajskih vojaških zadev je spolitizirano« (Pollack, 2001: 182). S Jonathanom Pollackom se strinja tudi Joffe, ki dodaja, da je v neki raziskavi leta 1998 več kot polovica Američanov navedla kitajsko vojaško moč kot grožnjo ameriškim varnostnim interesom (Joffe, 2001: 204). Obstaja ogromno znanstvenih študij, v katerih avtorji polemizirajo, ali LRK predstavlja grožnjo Združenim državam Amerike in sedanji svetovni ureditvi. Zaradi neznanstvenosti teh ugibanj sem svoje preučevanje omejila le na analizo petindvajsetletnega spreminjanja kitajskih oboroženih sil.⁴

⁴ Težko je preučevati namene nedemokratične države ter napovedovati prihodnost. Analitiki, ki so preučevali Sovjetsko zvezo, niso predvideli razpada komunističnega sistema, prav tako ne združitve obeh Nemčij itd.

2 METODOLOŠKO–HIPOTETIČNI OKVIR

2.1 PREDMET IN CILJ ANALIZE

Predmet analize so kitajske oborožene sile, ki jih sestavljajo aktivne in rezervne enote Ljudske osvobodilne armade, Ljudska oborožena policija (LOP) in milica.⁵ Ker so oborožene sile vpete v širše družbeno-politično okolje, sem analizirala tudi institucionalni okvir, ki izvaja nadzor nad oboroženimi silami ter vojaško-industrijski kompleks in vojaško ekonomijo, s katero je LOA tesno povezana. Diplomsko delo zajema obdobje od leta 1978, ko so se začele kitajske reforme, do leta 2005. Včasih posežem tudi v obdobje pred letom 1978, da lahko prikažem razlike in spremembe, ki so jih reforme sprožile.

Cilj diplomskega dela je predstaviti in analizirati razvoj oboroženih sil LRK ter vojaško-industrijskega kompleksa v zadnjem petindvajsetletnem obdobju.

2.2 METODOLOŠKI PRISTOP

V največjem obsegu sem uporabljala metodo analize sekundarnih pisnih virov. Deloma zato, ker mi primarni viri zaradi neznanja kitajskega jezika niso dostopni. Z analitično-sintetično metodo sem različne vire uredila v smiselno celoto. Z deskriptivno in zgodovinsko-primerjalno metodo sem opisovala kronološki razvoj posameznih elementov in potek reform kitajskih oboroženih sil, paravojaških sil, institucionalnega sistema in vojaško-industrijskega kompleksa.

V intervjuju s Titom Turnškom, nekdanjim obrambnim ministrom in veleposlanikom na Kitajskem, sem preverila nekatere predpostavke, predvsem pa mi je bilo v pomoč njegovo poznavanje kitajske družbe iz prve roke.

2.3 HIPOTEZE

Hipoteza 1: V prihodnosti bo LOA pridobila večji politični vpliv.

Med osnovne komponente sistema civilno-vojaških odnosov sodi tudi neuradna vloga in vpliv vojaških skupin v politiki in družbi (Huntington:1998: predgovor str. VIII). Oborožene sile (OS) so eden izmed centrov moči in vpliva. Njihov vpliv je tem večji, čim manjša je legitimnost režima, saj nelegitimen režim sloni na opiranju na represivne aparate, OS pa so največji in najmočnejši del aparata represije. Legitimnost vladanja KKP se je zmanjšala z de facto koncem komunizma in prehodom na tržni sistem ter z vseprisotno korupcijo. V enopartijskem avtoritarnem režimu politiko v največji meri

⁵ Kadar v tekstu navajam »oborožene sile«, imam v mislih aktivne enote Ljudske osvobodilne armade. Ljudska oborožena policija, milica in rezervne enote so opisane v posebnih poglavjih. Prav tako moram opozoriti, da se pri navajanju »Kitajske« oz. pridevnika »kitajske«, sklicujem na Ljudsko republiko Kitajsko in ne na Republiko Kitajsko (Tajvan).

oblikuje vrhovni voditelj. Podpora LOA Hu Jin Tau ni samoumevna, kot je bila v času Maa in Denga, saj se Hu Jin Tao ne more opirati na revolucionarne dosežke in nima vojaških izkušenj.

Hipoteza 2: Intenzivnost modernizacije LOA se bo povečala.

Leta 1978 so bile napovedane in kmalu zatem začete modernizacije poljedelstva, industrije, znanosti in tehnologije ter nacionalne obrambe. Reforma nacionalne obrambe je predvidevala posodobitev kitajskih oboroženih sil in vojaško-industrijskega kompleksa, ki jih je opremljal. Ovire, ki so zavirale modernizacijo kitajskih oboroženih sil, so bile prestari, slabo izurjeni in neizobraženi kadri, ki niso bili večji sodobnega bojevanja, vojaško-industrijski kompleks, ki ni bil sposoben zasnovati in izdelati sodobnega orožja, nedostopnost tega na mednarodnem tržišču ter prenizek proračun. Reforma OS in vojaško-industrijskega kompleksa je bila najmanj pomembna med štirimi modernizacijami, zato je morala počakati, da sta se razvila in okrepila kitajsko gospodarstvo in tehnološka osnova, na katera se je nato lahko oprla. Po premagovanju sistemskih ovir poteka modernizacija LOA hitreje in uspešneje.

Hipoteza 3: Kitajske paravojaške sile (LOP) niso ustrezno pripravljene za opravljanje prednostne naloge: ohranjanja javnega reda.

Kitajske paravojaške sile, LOP, so sestavljene iz različnih ohlapno povezanih enot z različnimi nalogami: stražnikov, enot za obmejni nadzor, gasilcev, enot za varovanje, Oborožene gozdne policije, Korpusa za vodno energijo, Transportnega korpusa, Korpusa za zlato, enot za varovanje tujih državljanov. Najpomembnejša naloga stražnikov, ki predstavljajo največji del LOP, je ohranjanje javnega reda. Za to nalogo leta 1989, ko so neuspešno posredovali na Trgu nebeškega miru, niso bili ustrezno pripravljene. Sledila je temeljita reorganizacija in indoktrinacija enot, zadolženih za ohranjanje javnega reda, vendar le malenkostne izboljšave v urjenju in opremljenosti. Nadzor nad stražniki naj bi načeloma imela osrednja oblast, vendar dobijo enote na podeželju večino sredstev od lokalnih oblasti, ki imajo zato pogosto večji vpliv na vodenje in delovanje enot LOP v svoji provinci kot CVK ali Državni svet, kar prav tako omejuje njihovo sposobnost za ohranjanje javnega reda.

2.4 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

Oborožene sile

»V ožjem pomenu besedne zveze so oborožene sile trajno delujoča vojaška organizacija, imenovana tudi vojaška sila, vojska ali armada. V miru imajo praviloma pod orožjem le jedro (kopenske vojske, letalstva, vojne mornarice in zračne obrambe), ki se v primeru vojne poveča z mobiliziranci in prostovoljci in je specializirano za obrambo celotnega državnega ozemlja ter za zaščito življenjsko pomembnih državnih interesov, ki imajo v velikih državah regionalne in globalne razsežnosti. V širšem pomenu besede pa ta pojem v praksi vključuje tudi obmejne enote, obalno stražo, obveščevalne in varnostne službe, oborožene milice (ki se formirajo po ozemeljskem, strankarskem ali kakem

drugem načelu), narodno gardo, orožništvo (žandarmerijo), karabinjerje, policijo in druge sile za vzdrževanje notranjega reda v državi, kakor tudi državljane, ki se ob napadu na državo (samo)organizirajo, da bi se z orožjem v roku uprli napadalcem, neredko pa vključuje tudi tuje najemnike oziroma prostovoljce« (Žabkar, 2003: 131).

Vojaško-industrijski kompleks

»Vojaško-industrijski kompleks je povezovanje državne vojaške organizacije s civilnim sektorjem v družbi, ki ima korist in interes od obstoja in povečevanja vojaškega sistema. Na ta način lahko pride do skladnosti (sovpadnosti) interesov posameznikov, skupin in institucij z različnih področij v družbeni strukturi, ki z delovanjem za vojaško-obrambne namene težijo za doseganjem delnih skupnih interesov« (Grizold, 1990: 11).

Paravojaške sile

Paravojaške sile vključujejo rastoče število različnih organizacij, ki so sprejele vojaško strukturo, sledijo vojaški indoktrinaciji in metodam urjenja ter v največji meri izvajajo pomožne vojaške funkcije, ki posnemajo, a redko podvajajo, naloge, ki jih izvajajo redne ali profesionalne oborožene sile. Termin se nanaša na večino polvojaških skupin in je uporabljen celo za kategorizacijo nekaterih dolgo obstoječih vojaških institucij. Pogosto vključuje milico, nacionalno gardo, obalno stražo in žandarmerijo. Ponavadi te sile niso organizirane, opremljene ali izurjene za vodenje dolgotrajnega boja proti oboroženim silam. Pogosto izvajajo naloge, ki niso običajne za stalne, profesionalne oborožene sile (International Military and Defense Encyclopedia, 1993: 2104).

Rezerva

»Ne glede na to, ali se oborožene sile (OS) neke države popolnjujejo z obvezniki ali poklicnimi vojaki, so vedno sestavljene iz stalne in rezervne sestave. Nobena država namreč ne razpolaga z zadostnimi viri, ki bi omogočali vzpostavitev stalne sestave OS v takšnem obsegu, ki bi zadoščal tudi za vodenje daljše in obsežnejše obrambne bojne ali podobne intervencionistične vojaške akcije.« (Kotnik-Dvojmoč, 2002: 224). »Po Dawsonu (1989:48 v Kotnik-Dvojmoč, 2002: 224–225) so naloge rezervne sestave podpora stalni vojski, zagotavljanje usposobljenih častnikov in vojakov za povečanje krepitve stalne vojske, uporaba za notranje varnostne potrebe in oblikovanje osnove za razširitev, če bi bila ta potrebna. Oborožene sile, popolnjene na osnovi vojaške obveznosti, se za povečane potrebe po vojaki v vojni stalno, pravočasno in v zadostnem obsegu pripravljajo z institutom velike rezerve, ki nastaja kot stranski produkt obveznega služenja vojaškega roka za vse z zakonom določene državljane. Praviloma je razdeljena na rezervo stalne sestave in miličniško-teritorialno rezervo« (Kotnik-Dvojmoč, 2002: 225).

Civilno-vojaški odnosi

V širšem smislu se civilno-vojaški odnosi nanašajo na interakcije med oboroženimi silami kot institucijo in deli družbe, v kateri delujejo. Odnosi zajemajo tako moč in nadzor enega dela nad drugim kot obojestranski vpliv med relativno ločenima entitetama. Kot koncept civilno-vojaški odnosi predpostavljajo razlikovanje med poveljniki, institucijami, vrednotami in ugodnostmi oboroženih sil in poveljnikov ter institucijami, vrednotami in ugodnostmi civilnega prebivalstva. V središču definicije civilno-vojaških odnosov je nadzor. Civilno-vojaški odnosi se osredotočajo na distribucijo moči med vlado in oboroženimi silami v državi (International Military and Defense Encyclopedia, 1993: 507).

Civilno-vojaški odnosi v komunističnih sistemih

Preučevalci civilno-vojaški odnosov v komunističnih sistemih so poudarjali konflikt med korporativnimi in profesionalnimi interesi oboroženih sil ter političnimi potrebami in interesi komunistične partije. Civilno partijsko vodstvo poskuša prežeti vojsko z ideološkimi vrednotami. Od častnikov se pričakuje, čeprav ni nujno zahtevano, da svojo lojalnost izkažejo s članstvom v partiji. Častniki dobijo politično izobrazbo, ki je pod nadzorom direktorata, ki odgovarja partijski in vojaški hierarhiji hkrati. Četudi obstajajo ločena partija, vladna in vojaška hierarhija, so integrirane v najvišjem vodstvu, najvišjo oblast pa ima partija (International Military and Defense Encyclopedia, 1993: 510).

»Značilnost civilno-vojaških razmerij v socialističnih sistemih je strog nadzor edine vladajoče partije nad oboroženimi silami, ki sega celo na urejanje problemov znotraj same vojaške organizacije (partokratski nadzor). Nadzor vladajoče partije poteka prek več mehanizmov, med najpomembnejšimi pa so institucija »političnih častnikov« znotraj vojske, ki so vezani na politično upravo, partijske organizacije znotraj vojske in politična indoktrinacija v vojaškem šolstvu ter usposabljanju nasploh, pa tudi selekcija vojaških kadrov na razredni podlagi (zlasti iz delavskih in kmečkih slojev). Partijski (partokratski) nadzor je edina oblika nadzora v teh sistemih, kajti neformalnega nadzora preko javnosti in množičnih občil tukaj ni, medtem ko je za države z demokratično ureditvijo običajen« (Garb, 1995: 67).

Politični nadzor nad oboroženimi silami

Politični nadzor nad oboroženimi silami se nanaša na orodja, ki jih uporablja vlada, vladajoče politične stranke, družbene skupine in/ali voditelj države, da zagotovijo lojalnost, učinkovitost in poslušnost oboroženih sil. Najpomembnejši načini političnega nadzora so ustava, nadzor preko prevladovanja določenega razreda, narodnosti ali rase v oboroženih silah, partijski nadzor in vojaški profesionalizem. Narava in obseg političnega nadzora nad oboroženimi silami odražata spremenljivo ravnotežje med močjo civilnih institucij na eni strani in politične moči vojaških institucij na drugi strani. Vojaška profesija ima določeno stopnjo politične moči v vseh sistemih. Vse oborožene sile na različne načine

sodelujejo v politiki; vse vlade skušajo usmeriti to sodelovanje tako, da bi obdržale splošni nadzor in moč. V mnogih družbah pa obstajajo resni zadržki, ki omejujejo nadzor, ki ga lahko izvaja vlada nad oboroženimi silami (International Military and Defense Encyclopedia, 1993: 2166–2169).

Notranja vloga oboroženih sil

»Med najpomembnejšimi značilnostmi ali bolje rečeno predpostavkami civilno-vojaških razmerij v socialističnih sistemih je prav gotovo dvojna vloga («dual function») oboroženih sil. Imajo namreč zunanjo in notranjo vlogo. Koncept dvojne vloge oboroženih sil izhaja iz posebnega etosa vojakov – so najprej bojevniki za svobodo (ta funkcija se kasneje razširi v t.i. družbenopolitično funkcijo, ki je usmerjena k pospeševanju nacionalnega razvoja s cilji na ideološkem, gospodarskem, duhovnem/religioznem in družbenokulturnem področju) in nato še profesionalci (vojaška funkcija oz. obrambna in varnostna funkcija« (Notosusanto, 1974: 49–50 V Garb, 1994: 67).

Reforma

»Preoblikovanje, preureditev, preuredba, preuredba, preustroj. V političnem smislu pojem ponazarja izboljšanje, preureditev obstoječih razmer po mirni poti, brez sprememb v družbenih temeljih« (Slovar tujk, 1987: 603).

Modernizacija

»Prenovitev, preureditev po najnovejši modi, okusu, zahtevah, tehničnih ali znanstvenih pridobitvah. *Modernizati* – preurediti, prenoviti; popraviti, preurediti po sodobni modi (okusu, zahtevah...), napraviti moderno; preurediti po najnovejših pridobitvah« (Slovar tujk, 1987: 460).

3 ZGODOVINSKO OZADJE

3.1 OBDOBJE PRED ZMAGO KOMUNIZMA

V nasprotju z japonskimi samuraji ali vitezi fevdalne Evrope, so častniki in vojaki na Kitajskem imeli nizek družbeni status. Vojne niso povelečevali, ampak so jo videli kot neuspeh vlade. V času vojne so glavnino vojske sestavljali neizobraženi in neizurjeni vojaki, ki so bili v miru razpuščeni. Oborožene sile so bile močnejše na začetku vladanja posameznih dinastij, ki so s silo odstranile svoje neuspešne predhodnike, nato pa je njihov vpliv slabel. Najvplivnejši družbeni razred v Nebeškem imperiju je bilo uradništvo, ki je kmalu uzurpiralo moč vojaškim poveljnikom. Civilni nadzor nad oboroženimi silami je bil tako vedno trdno zakoreninjen (Dreyer Teufel, 2000: 35, Roy, 1997: 107–108).

V devetnajstem stoletju so prispeli Evropejci in Američani, ki so kmalu v seriji spopadov dokazali premoč svojega orožja in taktike. Porazi so prepričali kitajsko dinastijo, da se je potrebno učiti od sovražnika. Sposojanje od Zahoda pa je bilo sprejemljivo samo ob hkratni ohranitvi kitajske tradicije, zaradi česar reforme niso imele uspeha, saj je zvestoba tradiciji imela prednost pred praktično uporabo sodobnih izumov ali tehnike. Posnemanje je bilo tako samo površinsko in navidezno (Dreyer Teufel, 2000: 47–50).

Leta 1911 je v revoluciji, ki jo je vodil Sun Yat Sen, nastala Republika Kitajska. Cesar je bil odstavljen, predsednik republike pa je postal general Yuan Shikai, ki se je kmalu sprl z Sun Yat Senom in njegovo Nacionalno stranko, Guomintangom (GMT). Ko je leta 1916 umrl, je bila Kitajska razdeljena na različne province, ki so jim vladali vojaški poveljniki, stranka GMT pa je nadzorovala le del Kitajske. Sledilo je obdobje vojn med poveljniki različnih provinc. Leta 1919 je bila ustanovljena tudi Kitajska komunistična partija (KKP). Sovjetska zveza je leta 1923 ponudila pomoč Sun Yat Senu, mu pomagala reorganizirati stranko in ga založila z denarjem in orožjem. GMT se je povezala tudi z KKP v t. i. Združeni fronti, a je bilo njuno sodelovanje ves čas napeto. Po nasvetu Sovjetov je bila ustanovljena prva vojaška akademija, katere poveljnik je postal Čangkajšek, politični komisar pa Zhou En Lai. Po smrti Sun Yat Sena leta 1925 ga je nasledil Čangkajšek, ki je nadaljeval z vojaškim pohodom, v katerem je leta 1928 zavzel Peking in tako postal legitimni voditelj Kitajske. Ker nekaterih vojaških poveljnikov ni premagal v boju, ampak se je z njimi povezal, so ti še naprej poveljevali svojim provincam, osrednja oblast pa je bila zato oslABLJENA. Čangkajšek je končal Združeno fronto, komunisti pa so postali odkriti nasprotniki njegove vlade (Dreyer Teufel, 2000: 53–59).

3.2 MAOVO OBDOBJE 1927–1978

LOA je naslednica Rdeče armade, ki je nastala kot vojaška sila takrat že ilegalne Kitajske komunistične partije 1. avgusta 1927. Poveljevali so ji amaterji, ki so sprva nasprotovali njenemu nastanku, po neuspehu vstaj in preganjanju, ki jih je skoraj iztrebilo, pa so pristali na njeno

ustanovitev. Prva leta je bila mešanica idealističnih a neizurjenih komunistov, dezertirjev iz vojska poveljnikov, ki so nadzorovali različne dele Kitajske, razbojnikov in nekdanjih pripadnikov kmečkih milic. Kljub neobetavnemu začetku ji je dve desetletji po ustanovitvi uspelo premagati glavnega rivala GMT (Dreyer Teufel, 2000: 187–188). Čeprav se naj bi Rdeča armada in KKP borili predvsem proti japonski okupaciji, je glavni boj potekal proti vojski GMT.⁶ V tem obdobju se je Rdeča armada razvila v okviru t. i. maoističnega modela. Njegovi poglobitni elementi vključujejo oborožene sile kot instrument za doseg političnih ciljev, nedvoumno podrejen komunistični partiji ter tehniko izgradnje oborožitvenih sil, ki daje prednost pridobitvi pravih političnih pogledov pred pridobitvijo napredne tehnologije. Rdeča armada je imela tesne vezi z ljudstvom,⁷ znotraj armade pa je vladala visoka stopnja enakosti.⁸ Sledila je strategiji ljudske vojne, oborožene sile so bile model družbi, opravljale tudi ekonomske funkcije, med vojaškim in civilnim poveljstvom pa ločitev ni bila jasno razvidna. Kljub temu, da danes KKP vojaške aktivnosti pred letom 1949 portretira kot serijo junaških spopadov s številčnejšimi in tehnološko naprednejšimi japonskimi in goumintanškimi silami, je k vojaški zmagi KKP vsaj toliko pripomoglo slabo upravljanje in demoralizacija GMT. Socialni imperativ je imel prednost pred funkcionalnim, ki jo je obdržal tudi v povojni Ljudski republiki Kitajski. Na funkcionalni imperativ je preusmeril pozornost šele kitajski vstop v korejsko vojno. Visoke izgube so prepričale vodstvo, da je potrebno preoblikovanje LOA. Spremembe, začete v sredini petdesetih let, so vključevale posodobitev oborožitve, uvedbo zahtevnejšega urjenja, discipline, činov in regularizacijo naborništv. Izboljšale so učinkovitost vojaških operacij in bojnih sposobnosti, a po mnenju nekaterih, vse glasnejših članov KKP, na račun ideoloških principov, zaradi česar so rušile domači družbeni napredek. Kritiki so opozarjali, da so uničene socialistične vrednote demokratičnosti in egalitarizma, kar je poslabšalo odnose med vojaki in častniki ter oboroženimi silami in civilno populacijo.⁹ Veliki skok naprej in zamenjava Li Penga, obrambnega ministra in očeta reform, so znova poslabšali funkcionalnost oboroženih sil. Zaradi zavrnitve sovjetskega modela in politike je trpela oskrba z orožjem. Lin Biao, ki je zamenjal Li Penga, je združil koncepte socialnega in funkcionalnega imperativa ter tako skušal zadovoljiti tako radikalce kot strokovnjake. V kulturni revoluciji, začeti leta 1965, so bili ogroženi vsi strokovnjaki. Pravilna politična linija ni več skušala združiti politično

⁶ Vendar še danes večina kitajskih državljanov misli, da je za zmago nad Japonsko v drugi svetovni vojni najbolj zaslužna Rdeča armada. Leta 1995 je agencija Xinhua izvedla anketo med mladimi Kitajci. Več kot tri četrtine anketirancev je dejalo, da je vodstvo KKP najbolj zaslužno za kitajsko zmago nad Japonsko, manj kot trije odstotki so zmago pripisali mednarodni pomoči (Roy, 1998: 12).

⁷ Izdelana je bila "veroizpoved" Treh glavnih pravil in osmih točk, ki so si jo morali vojaki zapomniti in jo vsako jutro recitirati ob spremljavi glasbe. Tri pravila so bila: Vedno ubogaj zakone, Ne vzemi niti šivanke ali nitke ljudstvu, Predaj vse, kar je bilo zaplenjeno. Osem točk so sestavljali: Govori vljudno, Plačaj pravično ceno za to, kar kupiš, Vrni vse, kar si sposodiš, Plačaj za vse, kar poškoduješ, Ne udari ljudi in jih ne preklinjaj, Ne poškoduj pridelka, Ne nadleguj žensk, Ne trpinči ujetnikov. Tisti, ki niso upoštevali teh standardov, so bili resno kaznovani. Za posilstvo je bila kazen takojšnja usmritev (Dreyer Teufel, 2000: 189).

⁸ Ni bilo stroge hierarhije, značilne za oborožene sile, ampak so častniki jedli, spali, delali in se učili skupaj z vojaki (Dreyer Teufel, 2000: 189).

⁹ Podhranjenost in slabe sanitarne razmere so oslabilo nabornike, povečalo se je število nesreč, poslabšalo vzdrževanje orožja. Razlike med vojaškimi in civilnimi standardi so zmanjšali tako, da so znižali plačo častnikov ter kvaliteto vojaške prehrane in uniform (Dreyer Teufel, 2000: 189).

zanesljivih vojakov z odličnim urjenjem in napredno oborožitvijo. Šteli so samo ljudje in ne urjenje in oborožitev. A zaradi zunanje grožnje, ki so jo predstavljale Sovjetska zveza, Indija in Tajvan, LOA ni bila toliko prizadeta kot druge institucije na Kitajskem. Pogosto je posredovala, kadar so postale razmere preveč kaotične. Iz kulturne revolucije je izšla s povečanim vplivom na politično življenje. Zastopana je bila v partijskih in vladnih organizacijah, pogosto so imeli poveljniki LOA istočasno najvišja mesta na partijskih, vladnih in vojaških položajih v provincah. Njena družbena vloga je dosegla zenit. Leta 1969 je bil Lin Biao izbran za Maovega naslednika, a je bil dve leti kasneje obtožen, da je zaradi nasledstva skušal umoriti Mao, po odkritju zarote pa poskušal prebegniti na Zahod. To je pomenilo zavrnitev njegove rastoče radikalnosti in zmago zagovornikov zmernosti (Dreyer Teufel, 2000: 189–197). Leto 1971 je predstavljalo tudi korenito spremembo zunanje politike. Kitajska je bila že nekaj let izolirana od mednarodne skupnosti. Po propadu zveze s Sovjetsko zvezo leta 1960 so se njuni odnosi hitro slabšali. Leta 1962 se je zapletla v obmejne spopade z Indijo,¹⁰ v letih 1968–69 pa so rastoče napetosti privedle do obmejnih spopadov s Sovjetsko zvezo. Normalizacija odnosov z ZDA je tako pomenila omilitev napetosti vsaj na enem področju. Sovjetska zveza je predstavljala večjo (in predvsem bližjo) nevarnost, podobni premisleki o strateškem trikotniku pa so vodili tudi politiko ZDA. Po Maovi smrti je med radikalnimi in zmernimi voditelji potekal boj za oblast, iz katerega je kot zmagovalec izšel Deng Xiao Ping.¹¹

3.3 REFORME PO LETU 1978

Modernizacija kitajskih oboroženih sil je sovpadla s spremembo celotne kitajske družbe, ki se je iz revolucionarnega komunističnega režima prelevila v socialistični režim s kitajskimi značilnostmi, v katerem ni nič narobe s tem, da je nekdo bogat ali s tem, da nekateri postanejo bogatejši prej kot drugi. Tretji plenum Enajstega Centralnega Komiteja v decembru 1978 označuje prelomno točko v kitajskem političnem sistemu in začetek obsežnih ekonomskih, družbenih, političnih in vojaških reform. Označuje tudi konec Maovega poudarka na »kontinuirani revoluciji« in zavrnitev radikalnih politik kulturne revolucije v prid poudarka na hitrem ekonomskem razvoju, pragmatizmu in odpiranju Zahodu (Bickford, 2001: 2–3). Osnovni fokus štirih modernizacij je bil ekonomski, vendar so bile družbenopolitične posledice ogromne. Zunanji opazovalci so spremembe v Kitajski opisali kot njen obrat proti kapitalizmu, kar pa je kitajsko vodstvo ostro zanikalo. Kaj natančno pomeni socializem s kitajskimi značilnosti ni bilo nikoli pojasnjeno, a temeljil naj bi na štirih osnovnih principih: sprejemu vodstva komunistične partije, privrženosti marksistično-leninistično-mao-ze-dongovi misli, izvajanju demokratičnega centralizma ter sledenju socialistični poti (Dreyer Teufel, 200: 111–113). V okviru vojaške reforme je koalicija okoli Denga hotela sodobnejše in tehnološko naprednejše oborožene sile

¹⁰ Edini vojaški spopad po letu 1949, v katerem je zmagala.

¹¹ Kljub temu, da je Mao umrl že septembra 1976, se je v vmesnem obdobju njegov naslednik Hua Guo Feng skliceval samo na njegove odločitve in direktive (Dreyer Teufel, 2000: 107).

(Bickford, 2001: 3). A med štirimi modernizacijami poljedelstva, industrije, znanosti in tehnologije ter nacionalne obrambe je bila zadnja najmanj nujna in najmanj pomembna.

Po vietnamskem polomu so kitajske oborožene sile začele s precej obsežno modernizacijo in programom reform. Deng Xiao Ping, maršal Ye Jiang Ying in Yang Shang Kun so ostro kritizirali prenapihnenost, neorganiziranost, politični frakcionalizem, zrahljano disciplino in bojno nesposobnost LOA. Sprožili so serijo iniciativ, s katerimi bi posodobili oborožene sile (Shambaugh, 2002a: 2). Kitajske oborožene sile so bile na začetku reform precej za primerljivi državami. »Za popoln preskok v značilnostih vojskovanja morajo biti izpolnjeni trije pogoji: tehnološki razvoj, doktrinarne inovacije in organizacijsko-strukturne prilagoditve« (Bowdish, 1995: 33 v Kotnik-Dvojmoč, 2002: 248). Čeprav se Bowdish sklicuje na revolucijo v vojaških zadevah (RVZ) menim, da je zgornja trditev uporabna tudi za opis procesa, ki so ga prestale kitajske oborožene sile in vojaško-industrijski kompleks v zadnjih petindvajsetih letih. Zaradi avtarkičnosti in zaprtosti, skoraj nikakršne vključenosti v mednarodni sistem ter kulturne revolucije, v kateri so bili strokovnjaki in inteligenca domala uničeni, je bila celotna država v tehnološkem zaostanku ne samo za zahodnimi državami, temveč tudi za drugimi državami v regiji.¹² Medtem ko se je zmanjševanje tehnološkega zaostanka kazalo v proizvodnji in uvajanju sodobnejše oborožitve domačega izvora ter reorganizaciji vojaško-industrijskega kompleksa, so hkrati potekale številne druge prilagoditve. Bowdish v nadaljevanju trdi, da so »zgodovinsko doktrinarne inovacije in organizacijsko-strukturne prilagoditve sledile tehnološkemu razvoju« (ibid), kar pa ne velja za primer LRK.¹³ Zaradi visokih stroškov tehnološkega razvoja in še posebej vpeljevanja sodobnejše oborožitve, sta morala ta počakati. Najprej so bile izvedene doktrinarne inovacije ter organizacijsko-strukturne prilagoditve. Posodobitev in profesionalizacija oboroženih sil se je začela s številnimi spremembami, ki so vključevale sprejem nove doktrine, posvečanje večje pozornosti urjenju, reorganizacijo LOA v manjše, mlajše in bolj odzivne oborožene sile, s strožjimi izobrazbenimi standardi za pripadnike oboroženih sil, predvsem podčastnike in častnike, ter prizadevanjem, da se pridobi napredno oborožitev in opremo (Dreyer Teufel, 2000: 198–199). LOA je izvajala reforme več kot desetletje, ko je zalivska vojna nazorno pokazala, da se pripravlja na izvajanje zastarelega načina vojskovanja (Shambaugh, 2002a: 3). Očitna je postala potreba po povečevanju sposobnosti sistema za vodenje in nadzor, izboljšanju logistične podpore ter razvoju novih konceptov vodenja operacij (Godwin, 1999a: 40).¹⁴ Dodatni zagon modernizaciji, ki je spodbudil ponoven premislek in prilagajanje, je bil incident v Tajvanski ožini

¹² To je nenazadnje dokazal neuspeh kaznovalnega pohoda v Vietnam.

¹³ Paul Godwin se sicer strinja s tem, da pogosteje razvoj nove tehnologije spodbudi razvoj nove doktrine, ki upošteva nove tehnološke dosežke (nemški blitzkrieg, jedrsko orožje). Vendar dodaja, da lahko včasih tudi doktrina vpliva na razvoj novih, izboljšanih orožij (npr. strateško bombardiranje, kot so si ga zamislili v tridesetih let) (Godwin, 1999: 41–42).

¹⁴ Podobno Blasko, Klapakis in Corbett ocenjujejo, da je celoten program modernizacije LOA vključeval več komponent, ki so se izvajale hkrati: pomladitev častniškega zbora, prestrukturiranje oboroženih sil, dvig standardov izobraževanja za častnike in nabornike, razvoj doktrine, modernizacija urjenja, logistike in sistema C4I ter pridobitev, izboljšanje in posodobitev oborožitve (Blasko, Klapakis in Corbett, 1997: 225).

marca 1996 (Shambaugh, 2002a:3),¹⁵ leta 1999 pa je tretji pretres predstavljalo posredovanje Nata na Kosovu, ki je imelo tudi politične implikacije. Kitajski analitiki so podvomili v predpostavko, da je grožnja vojne v upadanju ter da mednarodni svet postaja multipolaren. Namesto da bi začela toniti v relativno, če že ne v absolutno nazadovanje, kot so napovedovali, je moč ZDA začela rasti brez vidnega nasprotnika. Clintonova doktrina humanitarne intervencije je pokazala možnost, da bi ZDA intervenirale v etničnih nemirih v provinci Xinjiang ali v Tibetu (Shambaugh, 2002a: 4–5).

Zadnje politične reforme celotnega sistema Kitajske predstavlja politika treh zastopstev. KKP mora zastopati napredne sile proizvodnje, kulture in interesov večine ljudstva, kar predstavlja prelom s prejšnjo partijsko ideologijo, kjer je partija zastopala samo interese delovnega razreda. Politika treh zastopstev naj bi zastopala interese vseh kitajskih državljanov, tudi kapitalistov. Reforme bodo spremenile vlogo KKP, Nacionalnega ljudskega kongresa in osrednje vladne birokracije (McNally in Morrison, 2002: 53).

3.3.1 Omejitve reform

Od ustanovitve LRK je bila neuspešna modernizacija oboroženih sil posledica resnih slabosti ekonomskega sistema, njene rigidne in neizvirne birokracije ter partijske strukture. Izboljšanje njenih vojaških sposobnosti v petdesetih, šestdesetih ali sedemdesetih letih je bila posledica neznatnega izpopolnjevanja sovjetskih oborožitvenih sistemov, ki so jih prejeli v obdobju zavezništva s Sovjetsko zvezo. V šestdesetih in sedemdesetih letih je poudarek na maoistični samozadostnosti preprečil kakršnikoli poskuse pospešiti in poglobiti proces modernizacije tako, da bi se pridobila tuja vojaška tehnologija in vojaški sistemi. Profesionalizacijo in modernizacijo vojaških postopkov in organizacije je blokiral vseprežemajoč maoistični politični in doktrinarni nadzor. Do sredine osemdesetih let pa je večina kitajskega civilnega in vojaškega vodstva spoznala, da sposobne oborožene sile ne morejo biti osnovane na neuspešnih avtarkičnih in ideoloških politikah kot v preteklosti. K temu je pripomogel tudi prikaz zahodne vojaške moči, predvsem RVZ (Swaine in Tellis, 2000: 105–106).

Za modernizacijo oboroženih sil je bilo tudi pomembno, da so medtem, ko so razmišljali o tem, kako bodo spremenili strategijo, kitajski stratezi spoznali probleme, ki jih je postavljal desetletja trajajoča neustrezna profesionalna častniška izobrazba in urjenje. Veliko tem, odprtih konec sedemdesetih let, je postalo osnova ponovne izgradnje sodobnih oboroženih sil v naslednjih letih (Godwin, 2001: 92).

V osemdesetih letih se je začel prenos tehnologije in sodelovanje s tujimi podjetji, vključno z licenciranjem in selektivnim vključevanjem tujih komponent. Po vojaškemu posredovanju na Trgu nebeškega miru pa so države članice Nata, Japonska in Avstralija uvedle Madridske sankcije, ki so

¹⁵ Ko so enote Druge artilerije izvajala prisilno diplomacijo: izstreljevale rakete M-9 v bližino pristanišč na Tajvanu v t. i. »vojaških vajah s pravim strelivom«. LRK je tako skušala vplivati na izid volitev v Republiki Kitajski, kjer je kazalo, da bo za predsednika države izvoljen kandidat, ki je zagovarjal neodvisnost Tajvana. Združene države so v Tajvansko ožino poslale dve letalonosilki ter s tem kitajskemu vodstvu nakazale, da se bodo v primeru, da LRK uporabijo vojaško silo proti Tajvanu, vpletle v spopad na strani Tajvana.

omejile uvoz vojaški sistemov zaradi nespoštovanja človekovih pravic.¹⁶ Tako se je moral do razpada Sovjetske zveze kitajski obrambni sistem znova zanašati predvsem na sposobnosti domače vojaške industrije. V začetku devetdesetih let se je začelo sodelovanje z Rusijo, ki je bila v iskanju deviz pripravljena izvažati tudi sodobno tehnologijo ali sodelovati pri njeni proizvodnji. V letu 1998 je bil domači vojaško-industrijski kompleks znova prestrukturiran in reorganiziran, tokrat kaže da uspešno. Modernizacijo in hitrejše izvajanje reform je zaviralo predvsem pomanjkanje sredstev. V osemdesetih letih je vojaški proračun vztrajno padal oz. ni sledil inflaciji. Dvigovati se je začel šele v sredini devetdesetih let. Tako je od leta 1995 do leta 2004 po ocenah inštituta SIPRI narasel iz 105 milijard juanov na 305 milijard juanov. Vendar večina dodatnih sredstev nadomešča izpadle dohodke zaradi divestiture ali pa je porabljena za nakup dragih ruskih oborožitvenih sistemov. Tajvanska kriza leta 1996 je tako slabo vplivala na celovitost modernizacije oboroženih sil. Veliko elementov načrtovanja, urjenja in nabave oborožitvenih sistemov je sedaj osredotočenih na pripravo potencialnega konflikta z Združenimi državami zaradi Tajvana (Shambaugh, 2002a: 4).¹⁷

¹⁶ 5. junija 1989 je ameriški predsednik sprejel začasno prepoved izvoza orožja ter začasno (leta 1992 pa trajno) prekinil štiri programe vojaške modernizacije začete v letih 1985 in 1987: program modernizacije kapacitet za proizvodnjo artilerijskega streliva, modernizacijo avionike za lovce F-8, prodajo štirih protipodmorniških torpedov Mark 46 ter 4 radarjev AN/TPQ-37. Kasneje je senat sprejel zakon, s katerimi je potrdil sankcije. Države takratne Evropske skupnosti so 27. junija izdale deklaracijo v imenu Evropske skupnosti, na kateri je osnovan evropski embargo, ki ni zakonsko obvezujoč. Od leta 2003 vrši LRK naraščajoč pritisk na članice EU, da bi te končale embargo. Z odločitvijo o prekinitvi embarga, ki je bil uveden ter še vedno traja zaradi nadaljnega kršenja človekovih pravic, se morajo strinjati vse članice Evropske unije (Archick, Grimmett in Kan, 2005:4-6).

¹⁷ Npr. rušilcev razreda Sovremeny, lovcev Su-27 in Su-30, podmornic razreda Kilo ter druge opreme, ki naj bi zaprla vrzeli v sposobnostih LOA naproti ameriškim in tajvanskim silam. Ker Tajvan nima učinkovite obrambe pred balističnimi raketami kratkega doseg, se je začel program intenzivne proizvodnje takšnih raket, ki so jih namestili na obali nasproti otoka (ibid).

4 DOKTRINA IN STRATEGIJA

Doktrina je osnova vseh vidikov kitajske vojaške modernizacije. Je mnogo več kot le abstraktna študija bojevanja. Določa, kako je LOA organizirana in na kakšen način se pripravlja uporabiti silo. V zadnjem petindvajsetletnem obdobju je bila katalizator za večino reform, profesionalizacijo in modernizacijo. Na doktrini je slonelo preoblikovanje organiziranosti sil, novačenje osebja, vojaška izobrazba, urjenje, raziskave in razvoj, nabava orožja ter operativna strategija (Shambaugh, 2002a: 56). Kako pomembna je doktrina za razvoj kitajskih oboroženih sil nam pove tudi dejstvo, da so morali vse doktrinarne zasuke potrditi ali celo spodbuditi vrhovni poveljniki Kitajske: Mao, Deng in Jiang Ze Min (Finklestein, 2001: 21).¹⁸ Razvoj kitajske doktrine¹⁹ od uveljavitve štirih Dengovih modernizacij lahko razdelimo na tri obdobja: splošna vojna s Sovjetsko zvezo, omejena, lokalna vojna in tehnološka vojna v obdobju po zalivski vojni. V samo dvanajstih letih (1979–91) se je poudarek preusmeril iz kontinentalne na obrobno obrambo in projekcijo pomorske sile, operativna doktrina se je premaknila iz obrambe v globini v sprednjo obrambo in projekcijo moči. Kitajski strategji so se soočili z implikacijami RVZ in informacijskim vojskovanjem. Iz operativne doktrine s poudarkom na kopenskih silah in na skorajda samo enem rodu so se preusmerili na skupne operacije več rodov. Konceptualizacija tridimenzionalnega bojišča s poudarkom na kopnem se je premaknila na večdimenzionalno bojišče, ki vključuje vesolje in kibernetški prostor. Pod drobnogled je bila vzeta tudi jedrska doktrina, ki se je iz minimalnega odvrčanja premaknila na omejeno odvrčanje. Vse te spremembe so se dogajale v okolju, v katerem je bil predvideni nasprotnik bolj sposoben na vseh področjih vojskovanja. Središčno vprašanje je tako ostajalo, kako kompenzirati pomanjkljivosti (Godwin, 2001: 91–92). Omejitve v opremi, osebju in urjenju so zahtevale popravke, ki so se zanesli bolj na kreativne domisleke kot na tehnologijo (Godwin, 2001: 88). Li opozarja, da je prav zaradi kitajske tehnološke zaostalosti konceptualna inovativnost toliko bolj nepogrešljiva – z njo je možno preseči tehnološko podrejenost (Li, 1999: 148). Vendar je ne glede na to, kako dinamična in

¹⁸ V ZDA si doktrinarne spremembe zamislijo in jih odobrijo vojaški profesionalci.

¹⁹ V zahodnem raziskovanju doktrino sestavljajo fundamentalni principi, ki vodijo tiste, ki načrtujejo uporabo vojaških sil. Principi se pridobijo iz izkušenj, analiz preteklih vojn in spekulativnih analiz potencialnih vojn. Strategija definira način, kako so uporabljene vojaške sile, da bi se dosegel zelen cilj v aktualnem ali potencialnem konfliktu. Doktrina in strategija sta tesno povezani, saj imajo principi doktrine odločujoč vpliv na izbrano strategijo. Operacije so vodene ali načrtovane kampanje, s katerim naj bi se doseglo cilje strategije. Operativno doktrino sestavljajo principi, ki vodijo uporabo vojaških sil za opravljanje operacij (Finklestein, 1999: 119–120). Vendar kitajski strategji ne pojmujejo ključnih principov in terminov enako kot njihovi zahodni kolegi. V njihovi analizi so vojne sestavljene iz serij kampanj, ki so sestavljene iz številnih splošnih operacij in specifičnih bitk. Strategija aktivne obrambe vodi LOA na vseh štirih ravneh (vojne, kampanj, operacij in bitk). Kampanja je tako serija povezanih vojaških operacij, s katerimi skušajo doseči specifične cilje na bojišču in je ključna raven boja. Pojem strategija ne povezuje vojaških aktivnosti s širšimi nacionalno-varnostnimi cilji znotraj politično-vojaškega konteksta kot na Zahodu ampak je način, na katerega je vojaška sila uporabljena, da bi se dosegel zelen rezultat v dejanskem ali mogočem vojaškem konfliktu (Shambaugh, 2002a: 57–58).

prilagodljiva je doktrina, še vedno potrebno veliko časa, da se inovacije v doktrini prenesejo v aktualno strategijo in taktične spremembe pri urjenju in na bojišču (Shambaugh, 2002a: 60).²⁰

4.1 LJUDSKA VOJNA V SODOBNIH RAZMERAH 1979–1985

Na začetku reform v poznih sedemdesetih letih sta bila obstoj in razvoj doktrine na zgodovinsko nizki točki (Godwin, 2001: 88). Razvoj nove obrambne doktrine, usmerjene proti Sovjetski zvezi, je odseval nedejavnost kitajskih strategov, ki se niso prilagodili modernizaciji oborožitve LOA v preteklih dveh desetletjih.²¹ Doktrina v veljavi pred revizijo konec sedemdesetih let je bila še vedno Maova doktrina ljudske vojne, ki je bila zasnovana za Rdečo armado delavcev in kmetov v tridesetih letih.²² Predpostavljala je spopad z mnogo močnejšim nasprotnikom, temeljila pa je na trifazni strategiji. V prvi fazi naj bi se LOA umaknila globoko v osrčje Kitajske (zvabiti sovražnika v globino) in z zavlačevanjem ter prizadevanjem izgub izčrpavala sovražnika. Zaradi preveč razpotegnjenih in zdesetkanih sovražnikovih sil bi prišlo do zastoja v njegovem napadu. LOA bi nato izvedla serijo protiofenziv in nasprotnik bi se bil prisiljen umakniti (Godwin, 1999: 43–44). Maova doktrina je temeljila na treh podmenah. Primarna je politika, vojna služi političnim ciljem in je odvisna od pravih političnih odločitev. Ljudje so važnejši od orožja, zavzeti bojavniki, prežeti z revolucionarnim duhom so sposobni premagati bolje oboroženega nasprotnika. Maoistično bojevanje se zoperstavlja imperializmu in hegemonizmu ter je obrambne narave (Eng Bok v Karmel, 2000: 26). Spremembo doktrine je omejevalo šest dejavnikov. Ker so imele prioriteto investicije v civilni in vojaški sektor, je bil vojaški proračun zelo omejen. Njen zastarel obrambno-industrijski kompleks ni bil sposoben proizvajati modernega orožja in opreme. Večina njenega častniškega zbora je bila prestara, neizobražena in nesposobna razumeti in izvajati sodobno vojskovanje. Tudi oborožene sile niso bile ne izurjene ne organizirane za izvajanje sodobnega vojskovanja. Sistem vodenja in poveljevanja ter logistični sistem sta bila nezmožna podpirati operativno doktrino na sodobnem bojišču. Doktrina, strategija in koncepti vodenja operacij, po katerih so se ravnale oborožene sile, so bili tako zastareli kot oborožitveni sistemi in oprema. Potrebna je bila izgradnja raziskovalnih centrov in profesionalne častniške izobrazbe (Godwin, 2001: 90).

Strategijo obrambne modernizacije, začeto leta 1979, so poimenovali »hoditi na dveh nogah«. Dolgoročni strateški cilj je bil osnovati obrambni ustroj, ki bi bil v največji meri samozadosten, sposoben razvoja in podpore oboroženih sil, ki bi lahko obranile Kitajsko in ji zagotovile status velike sile. Kratkoročni cilj je predstavljala čimprejšnja izboljšava bojne učinkovitosti oboroženih sil z

²⁰ V ameriški vojski to ponavadi traja sedem ali osem let (ibid).

²¹ V sredini petdesetih let je Sovjetska zveza pomagala ponovno zgraditi kitajsko obrambno industrijo. S korejsko vojno so se začeli širokogrudni transferji orožja ter pomoč pri urjenju. V poznih petdesetih letih je maršal Ye Jian Ying skušal prilagoditi doktrino novemu orožju. Poimenoval jo je ljudska vojna v sodobnih razmerah, vendar spremenjena doktrina ni doživela uradne – Maove – potrditve, oborožene sile pa so bile zatem v vedno večji meri potisnjene v notranje obračune (Godwin, 1999: 43).

²² Na pehoti sloneča Rdeča armada je bila tako slabo oborožena, da jo je Mao poimenoval vojska prosa in pušk (Godwin, 1999: 43).

obstoječim orožjem in opremo (Godwin, 2001: 89). Prvi korak v transformaciji doktrine je bila ponovna ocena strategije obrambe pred Sovjetsko zvezo (Godwin, 2001: 92). Nova strategija ljudske vojne v sodobnih razmerah je poudarjala kako bojevati vojno in ne za kakšno naravo in tip vojne mora biti LOA pripravljena. Cilj je bil razbiti in premagati napadalca že na meji oz. blizu nje, preden prodre globoko v osrčje Kitajske ter ohraniti ključna mesta ob meji, ležeča ob najverjetnejših poteh približevanja. Zgodnje bitke so dobile večji pomen v poteku vojne, kar je bila skorajda popolna zavrnitev dolgotrajne vojne izčrpavanja. Pozicijsko vojskovanje je postalo mnogo bolj pomembno kot maoistična maksima mobilnega bojevanja in fluidne fronte, postalo je osrednji strateški koncept nove doktrine.²³ Rezultat je bil kompromis med pozicijsko obrambo in mobilnim vojskovanjem majhnih enot, ki bi napadale logistične linije v sovjetskem zaledju. Mesta naj bi se branila ter spremenila v past za nasprotnikove enote in ne zapustila, kot je zagovarjala Maova doktrina.²⁴ Predvidevalo se je, da je jedrski napad neizogiben, stara strategija odvrčanja z zanikanjem pa je bila nadomeščena z odvrčanjem s povračilom (Li, 1997: 177).²⁵ Pričakovan je bil napad, ki ne bi okupiral in osvojil celotne Kitajske, ampak bi jo le ohromil tako, da bi uničil njena industrijska in politična središča na severu in severovzhodu. Pristop k izgradnji obrambe je temeljil na kitajski tradiciji poiskati šibko točko sovražnika. Sovjetska največja prednost, njena mobilnost, naj bi se spremenila v njeno kritično slabost zaradi odvisnosti od goriva (Godwin, 2001: 93). Hitrost visoko mehaniziranih sovjetskih sil je bila odvisna od koordinacije med tanki, bojnimi vozili pehote, helikopterji in bojnimi letali. Kitajski strategji so upali, da bi se napad ustavil, če bi se s pozicijskim vojskovanjem otopilo prve napade, z mobilnim vojskovanjem zaustavile enote, ki bi hotele obiti obrambo, gverilske enote, ki bi delovale v sovjetskem zaledju, pa bi prekinile logistične linije (Godwin, 1999: 45).²⁶ Največji slabosti kitajskih oboroženih sil sta bili nesposobnost izvajanja skupnih operacij in premoč sovjetskega letalstva. Če bi sovjetsko letalstvo doseglo premoč, bi uničilo pozicijsko obrambo, prekinilo manevre in logistiko (Godwin, 2001: 95).²⁷

Poudarek nove doktrine ni bil na masovni mobilizaciji in utopitvi nasprotnika v morju ljudi, ampak na vojaški učinkovitosti stalnih oboroženih sil. Kljub temu pa so bili principi Maove doktrine obdržani. Ohranjen je bil Maov koncept »aktivne obrambe« oz. »ofenzivne obrambe«, še vedno se je obramba Kitajska zanašala na njene ogromne, čeprav slabše opremljene kopenske sile, ki bi z izčrpavanjem

²³ Mobilnost je bila za Mao tako pomembna, da je zapustil provinco Ya'an, v kateri je bil glavni štab Rdeče armade deset let ter dopustil, da so ga zasedle sile Guomintanga (Godwin, 1999: 46).

²⁴ Kljub strateški razpršitvi (tretji liniji) so bila industrijska središča pomembna za podporo LOA v boju. LOA se ni mogla vzdrževati s tistim, kar je nabrala na podeželju kot Rdeča armada, ampak je potrebovala rezervne dele, nafto, lubrikante, maziva in strelivo (Godwin, 1999: 46).

²⁵ Zanikanje je pomenilo, da je bila Kitajska odločena, da bo bojevala in tudi preživela jedrsko vojno. Prepričalo naj bi Sovjete, da je cena kakršnegakoli napada previsoka, da bi bilo tveganje upravičeno (Li, 1997: 177).

²⁶ Kitajska je imela obilico orožja, čeprav se to v svoji sofisticiranosti ni moglo primerjati s sovjetskim. Na razpolago je imela na tisoče tankov, kosov artilerije in bojnih letal, več kot sto podmornic, 15 rušilcev, 23 fregat in na stotine raketnih čolnov (Godwin, 2001: 94).

²⁷ Kitajsko letalstvo je bilo osredotočeno skoraj izključno na obrambne operacije. Ni bilo ne organizirano ne izurjeno za bližnjo zračno podporo ali posredovanje na bojišču (battlefield interdiction), da bi nudilo podporo kopenskim silam v pozicijski obrambi oz. prizadevalo izgube sovjetskim silam (Godwin, 1999: 45).

premagale nasprotnika. V primeru totalne vojne bi bilo mobilizirano celotno prebivalstvo, ljudska milica bi služila za obrambo mest ter opravljala pomožne naloge. V načrte so bile prvič vključene tudi jedrske sile, izvajana so bila urjenja za napad z jedrskim taktičnim orožjem in obrambo pred njim. Strateško jedrsko orožje je bilo nameščeno proti Moskvi (Godwin, 2001: 95).

Sprednja obramba (forward defense) je zahtevala, da so enote LOA na večji stopnji pripravljenosti, kot je bila dotedanja praksa. Pripravljeno je moralo biti tudi orožje in oprema. Ko je bila strategija osnovana na strateškem umiku in zavlačevanju, je bilo dovolj časa za mobilizacijo, ki ga nova strategija ni predvidela, ampak je zahtevala že razporejene in pripravljene sile. Vendar je nerazvita infrastruktura znotraj Kitajske ovirala mobilnost (Godwin, 2001: 95–96).

Spremembe v doktrini, strategiji, operativnih konceptih in organizaciji so bile prva stopnja v tranziciji LOA v sodobnejše sile (Godwin, 1999: 48). Druga stopnja se je začela leta 1985.

4.2 LOKALNA, OMEJENA VOJNA 1985–91

Leta 1985 je kitajsko vodstvo ugotovilo, da sta Sovjetska zveza in Združene države Amerike v pat poziciji, zato je splošna, totalna jedrska vojna malo verjetna.²⁸ Vojne v prihodnosti bodo omejene glede na prostor in zastavljene cilje. Vojna s Sovjetsko zvezo sicer ni bila izključena, vendar pa so predvidevali, da ne bo totalna. Nova nacionalna vojaška strategija je zahtevala, da se LOA pripravi na najrazličnejše možnosti – od obmejnih konfliktov do visoko intenzivne vojne. To je za LOA predstavljalo zahtevno nalogo, čeprav še vseh reform, ki jih je zahtevala doktrina ljudske vojne v sodobnih razmerah, ni izpeljala (Godwin, 2001: 97). Omejena vojna in manjši konflikti zahtevajo hiter odziv oboroženih sil, ki so na visoki stopnji pripravljenosti. Še večji poudarek je na mobilnosti, smrtonosnosti in intenzivnosti bojevanja.²⁹ Prvič se je razmišljalo tudi o odvrčanju vojne. Vojaški poveljniki so dokazovali, da se je potrebno osredotočiti na razmišljanje, kako zadržati, nasprotovati vojni, raje kot le na kako jo voditi. Močna kitajska pozicija naj bi preprečila izbruh vojne. Formulirane so bile nove funkcije oboroženih sil, strateško in regionalno odvrčanje (Gurtov in Hwang, 1998: 97).

²⁸ Lahko bi rekli, da so Kitajci pozno zasledili svetovne trende. »Obdobje od konca druge svetovne vojne do razpada sistema bipolarnega ravnotežja je znano kot obdobje vojn z omejenimi cilji (limited wars) in skrbno »doziranih« vojaških intervencij, pri katerih so velike sile, ki so jih izvajale, pazljivo odmerjale uporabo sile do ravni, ki je zagotavljala, da ne pride do izbruha tretje svetovne vojne« (Žabkar, 2003: 26). Omejene so bile tudi vse vojne, v katere je bila vpletena LRK po letu 1949: korejska, obmejni spopadi z Indijo in Sovjetsko zvezo, kaznovalni pohod v Vietnam.

²⁹ Nan Li (1997: 182) našteva sedem razlogov, zakaj so kitajski stratezi predvidevali, da je večja verjetnost, da pride do lokalne kot do totalne vojne. Pat pozicija je velesili prisila, da sta iskali srednjo pot med vzajemno zagotovljenim uničenjem in kompromisom, ki je bil zaradi nasprotujočih se vrednosti in interesov nemogoč. Neenakomeren razvoj vojaške tehnologije med državami na neenakih stopnjah gospodarskega razvoja je tehnološko naprednejšo državo spodbujal, da je izkoristila svojo prednost pred tehnološko bolj zaostalo državo in testirala nova orožja. Povečan obseg uničevalnosti in cene sodobne vojne sta lokalno vojno predstavila kot cenejšo alternativo totalni vojni. Supersili, ki sta se želeli izogniti neposrednemu konfliktu, sta zato tekmovali preko posrednikov (t. i. proxy war). Naraščajoča redkost naravnih virov zaradi razvoja gospodarstev je reaktivirala teritorialne spore. Civilni konflikti so povečali verjetnost lokalne vojne, ker so spodbudili zunanjo intervencijo. Veliko lokalnih vojn se je odvijalo med socialističnimi državami in državami tretjega sveta zaradi ozemeljskih in etničnih napetosti.

Sprememba nacionalne vojaške strategije je preusmerila LOA od njene skoraj ekskluzivne skrbi za kontinentalno obrambo. Spremenilo se je pojmovanje strateške meje (strategic frontiers), opredeljena je bila bolj elastično (Shambaugh, 2002a: 66–67).³⁰ Nove obrambne smernice so zahtevale obrambo ne samo kopnega ampak tudi obširnih pomorskih teritorijev.³¹ To je bila dramatična sprememba v strategiji, ki je zahtevala velike modifikacije operativne doktrine, razširila je vloge in naloge zračnih in pomorskih sil ter preklicala vse osnovne elemente ljudske vojne (tudi v sodobnih razmerah) (Godwin, 1999: 48). Nova strategija je uvedla pomorsko komponento, ki v kontinentalno usmerjeni Kitajski ni bila nikoli prisotna, mornarica in mornariško letalstvo sta bila vedno namenjena le obrambi obale. Od leta 1949 je bila projekcija moči obrambe obale omejena glede na velikost, razpon, trajanje in intenzivnost bojevanja, zato mornarica na nove vloge in naloge ni bila pripravljena (Godwin, 1999: 49).³²

Kitajski vojaški strategji so se morali spoprijeti z zahtevami, ki so obsegale pripravo na nepoznane in nepredvidene dogodke, na nedoločenega nasprotnika, lokacijo in tip vojaške operacije. Osredotočili so se na možne omejene vojne zaradi meja, pomorske spore zaradi spornega teritorialnega morja in otokov, nepričakovane zračne napade, obrambo namerno omejenega napada na kitajsko ozemlje ter protinapade, ki bi jih izvedle kitajske sile na sovražnikovo ozemlje, da bi preprečile invazijo ali razrešile grozečo situacijo (ibid).

Spremenilo se je tudi razmerje med ofenzivo in defenzivo. Razvlečena vojna ni bila več pričakovana, ampak naj bi bil nagel odgovor v prvih urah napada na Kitajsko odločilnega pomena. Vsrkanje prvega udarca je bilo sedaj razumljeno kot prepuščanje iniciative nasprotniku. V kratko trajajočem konfliktu je težko znova doseči iniciativo. Zato je bilo potrebno že na začetku premagati nasprotnika. Uveden je bil nov princip, doseči iniciativo tako, da udariš prvi.³³ Zato je posebnega pomena element presenečenja, ki zahteva dobro poznavanje nasprotnikovih namer in sposobnosti ter uspešno skrivanje namer in sposobnosti LOA (Li, 1999: 159).

Ustanovljene so bile Enote za hitro posredovanje imenovane tudi udarne enote. To so bile elitne enote, ki so bile najbolj izurjene ter so imele najsodobnejšo oborožitev. Nakazale so premik od masovnih armad k fleksibilnejšim, bolj odzivnim in manjšim enotam. S koncentracijo elitnih enot bi se doseglo začasno premoč na omejenem ozemlju (Li, 1999: 151).

³⁰ Koncept strateške meje začrta teritorialne parametre, kot so razumljeni znotraj varnostnega interesa države. Ni enak državnim mejam, ampak nam pove, katera območja je država pripravljena zavarovati z vojaško silo. Ni identičen, vendar pogosto sovпада z interesno sfero (ibid).

³¹ Na Kitajskem se sedaj kultivira predstava morja kot teritorija. V Pomorskem zakonu (1992) je zapisano, da kitajska suverenost zajema tudi tri milijone kvadratnih kilometrov oceana in morij, kar se poudarja tudi v vseh šolskih učbenikih (Shambaugh, 2002a: 67).

³² Na oblikovanje »gverilske« pomorske strategije je vplivala tudi sovjetska teorija »majhne bitke« (small-battle theory), ki se je opirala na torpedne in raketne čolne, na kopnem stacionirana letala ter podmornice (Gurtov in Hwang, 1998: 114).

³³ Gaining initiative by striking first.

4.3 OMEJENA VOJNA V OBDOBJU VISOKE TEHNOLOGIJE PO LETU 1991

Zalivska vojna leta 1991 je pretresla LOA.³⁴ Kitajski strategji si niso predstavljali uporabe številnih novih tehnologij: elektronskega vojskovanja, natančnega streliva, tehnologije majhne radarske opaznosti, koordinacije in obsežnosti vojaškega bombardiranja, uporabe satelitov itd. Pripravljanje na omejeno lokalno vojno je že uvedlo pojme pripravljenosti, združenih (joint) operacij, poveljevanja in nadzora ter sposobnosti preživetja, vendar je zalivska vojna še izpostavila njihovo pomembnost (Godwin, 2001: 101). Najpomembnejša lekcija, ki je bila razvidna iz zalivske vojne, je bila premoč orožja nad človeškim faktorjem (Shambaugh, 2002a: 69–70). Ugotovili so, da z reorganizacijo, preoblikovanjem oboroženih sil, izboljšanjem izobrazbe častniškega zbora, rekonceptualizacijo načina bojevanja in bolj realističnim urjenjem še vedno ne morejo nadomestiti vpliva tehnologije na izvajanje operacij dobro izurjenih in organiziranih sil, ki znajo izkoristiti sofisticiranost svoje oborožitve in podpornega sistema (Godwin, 1999: 55). Spoznali so, da se morajo kitajske oborožene sile zmanjšati, bolje opremiti in bolj izuriti ter izboljšati sposobnost projekcije moči. Operativna doktrina mora biti združena (joint) in ofenzivno naravna, pomorska in letalska strategija pa morata imeti vsaj enakovreden status kopenski strategiji. Prioriteto pri posodabljanju njihove oborožitve so dobile zračne in pomorske sile, nadaljevati je bilo potrebno tudi modernizacijo strateških sil, predvsem tehnologijo MRV, MIRV in BMD (Godwin, 1999: 60–61).³⁵ Poudarek na izgradnji elitnih enot z integriranim poveljstvom in nadzorom, stanjšano organizacijo, visokokakovostnim orožjem ter sposobnostmi hitrega razvitja enot je nadomestil tradicionalen pomen masovne armade (Li, 1997: 192). Potrjen je bil koncept doseči iniciativo tako, da udariš prvi, kajti visoka smrtonosnost visokotehnološke vojne je še izpostavila pomembnost preventivnega napada, saj je možnost za učinkovit povračilni napad majhna (Li, 1997: 193). Potrjena sta bila tudi koncept zmage s superiornostjo nad inferiornostjo³⁶ ter bojevanja hitre bitke za doseg hitre rešitve (ibid).³⁷

Maksimo »kakšno vrsto vojne bomo bojevali je odvisno od tega, kakšna je naša oborožitev« je zamenjala maksima »kakšno vrsto oborožitve bomo proizvajali je odvisno od tega, kakšno vojno bomo bojevali« (Li, 1997: 195). Nova doktrina je prinesla spremembe tudi v razvoju oborožitve LOA in razvitju čet. Uporaba balističnih raket srednjega dosega se je iz jedrske preoblikovala v

³⁴ Zalivska vojna je bila natančno takšna vojna, za kakršno so se Kitajci pripravljali (Godwin, 1999:55), vendar se je odvijala drugače, kot so pričakovali. Pred operacijo Puščavska nevihta so kitajski analitiki predvideli da bodo ameriške sile obtičale v vojni na kopnem (Shambaugh, 2002a:69).

³⁵MRV: transportni del končne stopnje rakete z več bojnimi konicami. MIRV: transportni del končne stopnje rakete z več neodvisno namerjenimi bojnimi konicami in običajno kakšno slepilno napravo za zavajanje nasprotnikove obrambe. Ko se transportni del rakete začne spuščati, se bojne konce in slepilne naprave lansirajo proti različnim ciljem ki so lahko tudi po dvajset in več kilometrov narazen (Enciklopedija orožja, 1995: 274).

³⁶Tako da se doseže superiornost v določenem trenutku na določenem območju, četudi so oborožene sile drugače v slabšem položaju.

³⁷Ki je pokazal nezaželenost in nezmožnost bojevanja razvlečene vojne izčrpanja v okoliščinah sodobne omejen vojne (ibid).

konvencionalno uporabo za bojevanje lokalne vojne,³⁸ taktično jedrsko orožje se je začelo testirati za uporabo v lokalni vojni, vzpostavljen je bil obsežen sistem zračne obrambe bojišča, izboljševala taktična sposobnost zračnih napadov. Za hitre premike enot so bila kupljena težka transportna letala z velikim dosegom hkrati z oblikovanjem načrta uporabe civilnih letal za prevoz čet v oddaljene regije. S tem se je izboljšala pomorska in zračna sposobnost za branjenje nove strateške meje (Li, 1997: 196).

4.4 REVOLUCIJA V VOJAŠKIH ZADEVAH

Že po prikazu novih tehnologij v zalivski vojni je bila operativna doktrina soočena z dilemo, kako se pripraviti na revolucijo v vojaških zadevah (RVZ) (Godwin, 2001: 101). Kitajski strategji se zavedajo, da Kitajska tehnološko še dolgo ne bo dosegla razvitih držav. Ne iščejo možnosti učinkovitega zoperstavljanja morebitnemu nasprotniku v celotnem spektru vojaškega delovanja, temveč so razvojne aktivnosti usmerili na izbrana področja (Furlan, 2002: 18). Številni kitajski avtorji predlagajo aktivni program raziskovanja RVZ, da bi odkrili, kako naj Kitajska razvije svoje bodoče vojaške sposobnosti, da bi lahko premagala nasprotnika. RVZ naj bi izrabili hitreje in učinkoviteje kot nasprotnik, novo tehnologijo prilagodili strategiji asimetričnega vojskovanja in tako premagali boljšega nasprotnika kljub podrejenosti (defeat the superior with the inferior). Tehnološko razvitejšega nasprotnika naj bi bilo moč premagati na dva načina. Prvi način vključuje prikrivanje, kamuflažo in prevaro. Preventivni napad predstavlja drugo, nevarnejšo opcijo (Mulvenon, 1999: 184). Kitajski teoretiki so prepričani, da bo vojskovanje v enaindvajsetem stoletju popolnoma drugačno, da bo revolucija pometla s predhodnimi operativnimi koncepti, vojaškimi tehnologijami in vojaško organizacijsko strukturo. RVZ predstavlja rešitev, kako preskočiti tehnološko zaostajanje nekaj generacij. Laserska orožja, orožja, ki delujejo na izredno visokih frekvencah, supersonična valovna orožja, orožja slabe radarske opaznosti, orožja, ki uporabljajo nanotehnologijo, računalniški virusi in elektromagnetni topovi predstavljajo nekakšen čudežen arzenal (Pillsbury:1999: 68–74). Vendar Michael Pillsbury opozarja, da so teze kitajskih RVZ teoretikov pogosto preveč optimistične, ne predstavijo pa slabosti RVZ ali sploh načina, kako bo Kitajska razvila svoje prednosti na področju RVZ. V vrhovnega vodstvu, ki RVZ ne omenja, naj ne bi imeli podpore (Pillsbury:1999: 74).³⁹

Zaradi velikosti LOA in poteka spreminjanja doktrine so sočasno v uporabi različne doktrine. Večina kopenskih sil je še vedno pripravljena za bojevanje ljudske vojne, Enote za hitro posredovanje so organizirane za bojevanje lokalne vojne v obdobju sodobne tehnologije, nekatere enote za elektronsko bojevanje in enote Druge Artilerije pa že vključujejo elemente RVZ bojevanja (Blasko, 2001: 58).⁴⁰

³⁸Sedaj so rakete Donfeng 21 nameščene v jugozahodni in severozahodni Kitajski. Tako pokrivajo severno Indijo, Vietnam, Jugovzhodno Azijo ter osrednjeazijske republike (ibid).

³⁹Vsaj navidezno, vendar je lahko to tudi zavajanje.

⁴⁰Z njim se ne strinja Karmel, ki trdi, da je Maova doktrina ljudske vojne (četudi v sodobnih okoliščinah) preživeta. Z ohranjanjem imena se kljub radikalni reorganizaciji ohranja vtis politične stabilnosti (Karmel, 2000:24). Huang opozarja, da termin »ljudska vojna« v kitajskih virih zajema več različnih konceptov, vključno

4.5 PERCEPCIJA GROŽENJ

Iz objektivnega vojaškega vidika Kitajska nikoli ni bila varnejša (Shambaugh, 2002a: 284). Do začetka enaindvajsetega stoletja je LRK pacificirala svoje meje in vzpostavila kooperativen odnos z vsemi državami na svoji periferiji, kar ni majhen dosežek če upoštevamo, da je LRK od ustanovitve imela spore glede ozemelj z Rusijo, osrednjeazijskimi republikami, Japonsko, Pakistanom, Nepalom, Sikkimom, Myanmarom, Tajsko, Vietnamom, Malezijo, Indonezijo, Filipini in Brunei. Dolga leta je bila obkrožena z antagonističnimi državami (Shambaugh, 2002a: 285–286).

Danes kot največjo grožnjo svetovnemu miru, svoji varnosti in zunanjepolitičnim ciljem vidi ZDA. Številni kitajski vojaški analitiki portretirajo ZDA po koncu hladne vojne kot hegemonistično, ekspanzionistično silo, ki si prizadeva za globalno dominacijo. Z velikim nezaupanjem spremljajo tudi Japonsko. Predvsem je sporna točka v odnosu med državama otočje Senkaku (Diaoyutai), ki si ga lastita obe državi, nadzor nad njim pa izvaja Japonska (Shambaugh, 2002a: 289–300).

Poleg otočja Senkaku in Tajvana so sporni tudi otočki Spratley in Paracel v Južnokitajskem morju, ki si jih lastijo Kitajska, Tajvan, Vietnam, Filipini, Malezija in Brunei. Kitajski zemljevidi upodabljajo celotno Južnokitajsko morje kot del LRK. V Južnokitajskem morju naj bi bile velike zaloge nafte, zemeljskega plina in drugih rudnin, so pa tudi bogato ribolovno območje (Valencia, 1995: 1). Prav Tajvan in otočje Spratley sta gonilni sili, ki vodita modernizacijo letalstva in mornarice.

4.5.1 Tajvan

Največjo grožnjo kitajski suverenosti predstavlja Republika Kitajska oz. Tajvan. Ko so se po porazu ostanki kitajske nacionalistične stranke Guomintang zatekli na otok Tajvan, je dva milijona in pol njihovih pripadnikov uvedlo diktaturo, prevzelo vse oblastne položaje, po uporabi tajvanskih aktivistov pa uvedlo štiri desetletja trajajoče izredno stanje. Tako Tajvan kot Kitajska sta zagovarjala koncept ene Kitajske, ki naj bi ga dosegli z invazijo. Odnosi so se začele tajati s predlogom LRK o eni državi, dveh sistemih, kjer naj bi imel Tajvan status Posebne administrativne regije, ki bi lahko imela drugačen ekonomski in politični sistem kot LRK. Tajvan je predlog sicer zavrnil, a kljub temu so poleg vojaških opcij v njun odnos začele vstopati tudi politične. Z rastočo gospodarsko močjo Tajvana je začela rasti tudi njegova samozavest, kljub padajočemu političnemu statusu, saj ni uradno priznana država.⁴¹ Do sprememb v odnosu je prišlo s t. i. »tajvanizacijo«, v kateri so nastopili novi akterji tj. Napredna demokratska stranka, ki se zavzema za osamosvojitve Tajvana. Njegova neodvisnost namreč v času

z vojaško mislijo, vojaško strateško mislijo, vojaško teorijo, vojaško šolo mišljenja, vojaško doktrino in operativnimi oblikami. V zahodnem preučevanju je imel termin različne pomene odvisno od konteksta, v katerem je bil uporabljen. Iz politične perspektive je opisoval revolucionarno naravo LOA in njen edinstven odnos do KKP. V kontekstu vojaške doktrine se je nanašal na kontinentalno obrambo, osnovano na sodelovanju oboroženih sil in milice (tj. vojske in ljudstva). Operativno se je nanašal na tip vojskovanja, temelječ na mobilnosti, izčrpavanju in drugih gverilskih taktikah (Huang, 2001: 132).

⁴¹ Ko je s ponovnim vstopom Kitajske v mednarodno skupnost prevzela sedež v Varnostnem svetu OZN, veliko držav pa je sedaj za Kitajsko priznavalo LRK ter umaknilo priznavanje Tajvana.

vladanja Čangkajška in njegovega sina ni bila nikoli razglašena, saj je bil izgon GMT na Tajvanu samo »začasen«. Prebujajoči tajvanski nacionalizem in povečana demokratizacija sta privedli do zavzemanja nekaterih prebivalcev Tajvana za neodvisnost in ne več združitve s celino (LRK). Na volitvah leta 1990 je bil za predsednika GMT izvoljen Lee Teng Hui, ki je sprva nadaljeval tradicionalno, čeprav bolj pragmatično politiko GMT. Zavrnil je možnost uporabe sile za združitve s Kitajsko, vendar je predlagal novo formulo: ena država, dve vladi oz. ena Kitajska, dve politični entiteti. Tajvan naj bi bil zgodovinsko del Kitajske, v nedoločeni prihodnosti naj bi se z njo tudi združil, v vmesnem obdobju pa naj bi bila tajvanska vlada legitimna. Sčasoma pa je za ohranitev široke volilne podpore začel igrati na karto nacionalizma. Leta 1993 je začel kampanjo za sprejem v OZN. Pred prvimi neposrednimi volitvami za predsednika države marca 1996 je skušal svoj prestiž povečati z obiskom matične fakultete Cornell v ZDA, kar je poslabšalo ne samo odnose med LRK in Tajvanom ampak tudi med LRK in ZDA ter sprožilo tajvansko krizo (Lee, 1999: 27–34).⁴²

⁴² Takratni ameriški predsednik Bill Clinton je obljubil vodstvu LKP, da Lee ne bo dobil vize, vendar ga je republikanska večina v ameriškem kongresu preglasovala in odobrila vizo za njegov obisk. S tem se je zmanjšala njegova kredibilnost in kredibilnost njegove vlade v očeh vodstva LRK, ki je obtožilo ZDA kršitve principa ene Kitajske in ogrožanja kitajsko-ameriških odnosov. Ameriška vlada je upala, da bo obisk tajvanskega predsednika ostal neopažen, vendar je ta v svojem govoru na Cornellu sedemnajstkrat omenil provokativno frazo Republike Kitajske na Tajvanu ter požel veliko zanimanje novinarjev (Lee, 1999: 44–45).

5 USTROJ OBOROŽENIH SIL

Kitajske oborožene sile so sestavljene iz aktivnih in rezervnih enot Ljudske osvobodilne armade, Ljudske oborožene policije in milice. Strukturo oboroženih sil sestavlja in določa število pripadnikov in opreme, vrsta oborožitve in mehanizmi poveljevanja in nadzora, ki določajo organizacijsko strukturo ter zgradbo enot. V zadnjih dvajsetih letih so na oborožene sile vplivale vloga vojske v kitajski družbi, zunanje grožnje Kitajski, kitajska vojaška doktrina, lekcije, ki so jih pridobili s preučevanjem tujih OS, tehnologija in oprema, ki jim je bila na voljo (Blasko, 2001: 51–52). V sodobni Kitajski so bile oborožene sile organizirane po dveh tujih zgledih: nemškem in sovjetskem.⁴³ Organizacijska struktura LOA še danes ostaja enaka sovjetskemu modelu, ki je bil uvožen v petdesetih letih: na vrhu je Centralna vojaška komisija, Glavni štab sestavljajo splošni oddelki, ki jih preko sistema političnih komisarjev nadzoruje Komunistična partija. Geografsko je razdeljena na vojaške regije in pokrajine, sovjetski model pa posnema tudi oblika oboroženih sil (Shambaugh, 2002a: 109). Kitajska ima pretežno obvezniške oborožene sile in dolgotrajno selektivno vojaško obveznost.

5.1 INSTITUCIONALNI OKVIR

Vladajoči režim LRK sestavljajo trije glavni vertikalni sistemi: komunistična partija, vlada (Državni svet) in oborožene sile. Na vrhu sistema je Politični biro (Politbiro) KKP, ki je bil posebljen v eni osebi (Mao Ze Dongu), sedaj pa je osredotočen v vodstvenem jedru Stalnega komiteja Politbiroja. Za učinkovito upravljanje in nadzorovanje je sistem razdeljen na šest osnovnih funkcionalnih sektorjev: vojaško, zakonodajno in administrativno področje, propagando, združeno fronto⁴⁴ ter množične organizacije. Vsak sektor nadzoruje član Stalnega komiteja Politbiroja preko komitejev ali vodilne skupine (leading small group). Ta sistem je interni mehanizem, ki ni formalno načrtan na organizacijskih shemah partije, vlade ali oboroženih sil. Politbiroju omogoča izvajanje centraliziranega nadzora nad celotnim političnim sistemom in procesom ustvarjanja odločitev (policy making) (Ning, 2001: 39–40).

Pojavitev Jiang Ze Mina, Li Penga in Zhu Rong Jija v središču politične moči je predstavljala tranzicijo kitajskega političnega vodstva od generacije revolucionarnih politikov h generaciji tehnokratskih politikov. Ta trend nadaljuje četrta generacija. Novo skupino označuje pomanjkanje absolutne avtoritete osnovane na karizmi in prestižu v revolucionarnem obdobju. Noben posamezen voditelj ne poseduje nesporne avtoritete v treh sistemih. To je vodilo k bolj kolektivnemu odločanju, Stalni komite Politbiroja pa tako predstavlja tudi birokratske in regionalne interese (Ning, 2001: 58).

⁴³ Med drugo svetovno vojno, ko je bil general Stilwelll vojaški svetovalec Čangkajšku, je bilo posvojenih tudi nekaj vidikov ameriške strukture (ibid).

⁴⁴ Pristojen za nekomunistične politične stranke, religijo, manjšine, Tajvan, Hong Kong in Macao (ibid).

5.1.1 Centralna vojaška komisija

CVK je najvišji vojaški organ, odgovoren za ustvarjanje in koordinacijo obrambne politike. V sedemdesetih letih je bila skoraj paralizirana zaradi prevelikega števila članov. Ustanovljeni so bili številni komiteji, ki so se osredotočili na posamezna področja ter poseben ožji krog, Stalni komite, ki je sprejemal odločitve. Ko je Deng Xiao Ping prevzel nadzor, je skušal zmanjšati vpliv CVK na vodenje vojaškega sistema. Leta 1982 se je zmanjšalo število njenih članov in komitejev, Stalni Komite pa je bil ukinjen. Leta 1983 je bila ustanovljena državna CVK kot del naporov, da bi se ločile državne in partijske funkcije ter da bi bil dan vsaj videz civilnega nadzora nad oboroženimi silami. Novo telo je bilo votlo, njegovo članstvo je bilo enako članstvu partijske CVK. V sredini osemdesetih let naj bi vojaški analitiki začrtali smernice razvoj LOA do konca stoletja. Eden osrednjih zaključkov je bil, da je naj dobi vladna CVK resnično avtoriteto ali pa naj bo ustanovljen vladni Nacionalni obrambni svet, ki bi sodeloval z delujočim Ministrstvom za obrambo.⁴⁵ Modernizacija LOA naj bi postala preveč kompleksna, da bi jo lahko nadzorovala samo partijska CVK. Na trinajstem partijskem kongresu oktobra 1987 so se v skladu z naporimi reforme političnega sistema vrhovni voditelji dogovorili, da se bodo ločile naloge partijskega in državnega aparata. A vse diskusije o reformah so se končale z demonstracijami na Trgu nebeškega miru. Vodstvo je potrdilo ekskluziven nadzor partije nad oboroženimi silami, predlogi povečati vlogo državne CVK pa so bili umaknjeni (Cheung, 2001: 64).

Kljub temu, da je ena najbolj vplivnih kitajskih institucij, CVK ni velika organizacija. Primerljiva je s komitejem, v katerem se vrhovni voditelji KKP in LOA srečujejo, da bi sprejeli poglobitve odločitve ter koordinirali politiko. Na Četrtem plenumu (2004) so člani CVK postali tudi načelniki letalstva, mornarice in Druge Artilerije, kar kaže na njihovo povečano vlogo. Članstvo CVK sedaj sestavljajo civilni predsednik Hu Jin Tao, trije podpredsedniki, štirje načelniki splošnih oddelkov in trije načelniki zvrsti (Mulvenon, 2004: 13). Pogosto se sestankov udeležijo tudi načelniki NOU, Akademije političnih znanosti ter Komisije za znanost, tehnologijo in industrijo za nacionalno obrambo (KZTINO), vendar nimajo pravice do glasovanja.

5.1.2 Glavni štab

Glavni štab sestavljajo štirje oddelki: Splošni oddelek (General Staff Department), Politični oddelek (General Political Department), Logistični oddelek (General Logistics Department) ter Oddelek za opremo in oborožitev (General Armament Department).

Splošni oddelek deluje kot poveljstvo LOA in glavni štab kopenskih sil. Je izvršilni organ, ki prenaša direktive CVK, prevaja nacionalno-varnostno in obrambno politiko v specifične naloge za preostale

⁴⁵ Ministrstvo za obrambo je še danes nepomemben organ Državnega sveta; njegova naloga je predvsem skrbeti za sistem vojaških atašejev in za stike LOA s tujimi oboroženimi silami. Minister za obrambo je ponavadi pomembna vojaška osebnost, a ne vodi vojaške birokracije ter tudi ni v članstvu CVK (Swaine, 1998: 44).

oddelke ter nadzira njihovo izvedbo. V času vojne poveljuje oboroženim silam. Izvaja tudi preskrbovanje vojske, operacijsko načrtovanje, obveščanje, zbiranje in analizo podatkov, mobilizacijo in urjenje. Čeprav so Splošni, Politični, Logistični oddelek ter Oddelek za opremo in oborožitev formalno na isti ravni, je Splošni oddelek »*primus inter pares*«, ki vodi bojne operacije in omogoča izvajanje vojaškega posodabljanja (Finklestein, 2002: 126–128).

Politični oddelek je odgovoren za sodelovanje KKP v oboroženih silah. Organizira njeno politično delovanje, odloča o razvrščanju osebja, vključno z določanjem nalog in napredovanji. Odgovoren je tudi za disciplinski in inšpekcijski komite CVK, ki opravlja politično funkcijo nadziranja oboroženih sil (Wortzel, 2002: 225–227).

Logistični oddelek nadzira finance, zaloge, transport, zdravstven mrežo in oskrbovanje z uniformami, opremo, strelivom ter vojaškimi pripomočki. Po posredovanju na Trgu nebeškega miru se je vpletenost logistike LOA v proizvodnjo in posel (LOA D. O. O.) močno povečala, zato je narasel tudi Logistični oddelek. Z divestituro in ustanovitvijo Oddelka za oborožitev so se njegov obseg in razpon zadolžitev znova zmanjšali (Puska, 2002: 258–269).

Ustanovitev Oddelka za oborožitev leta 1998 označuje pomembne spremembe znotraj LOA, saj je bila razdelitev Glavnega štaba na tri oddelke stalnica od leta 1957. Ustanovljen je bil iz komponent vojaških in nevojaških organizacij, na račun katerih je prevzel tudi odgovornosti, vire in osebje. Še vedno tekmuje s civilno agencijo KZTINO, od katere je prevzel največ nalog, določene odgovornosti pa je prevzel tudi od Splošnega in Logističnega oddelka.⁴⁶ Odgovoren je za celoten proces proizvodnje orožja in oborožitvenih sistemov ter njihovih rezervnih delov: od razvoja, testiranja, proizvodnje in dobave enotam, do umaknitve in zamenjave z novimi sistemi (Jencks, 2002: 273–278).

5.2 LOA PRED ZAČETKOM REFORM

V poznih sedemdesetih letih je imela LOA več kot štiri milijone osebja. Organizirana je bila za branjenje kitajskega ozemlja z uporabo doktrine ljudske vojne. Dominirala je kopenska vojska, njena orientacija je bila kontinentalna. Kopenske sile so bile organizirane okoli pehotnih armad,⁴⁷ ki so bile običajno sestavljene iz treh pehotnih divizij in manjših tankovskih, inženirskih, artilerijskih in ostalih podpornih in servisnih enot. Takšna struktura je dovoljevala predvsem pehotne operacije s sodelovanjem ostalih manjših vej kopenske vojske. Milica je bila zadolžena za logistiko in tudi bojno podporo, ko bi oborožene sile zvale nasprotnika globoko v osrčje Kitajske. Zračne in pomorske sile so imele predvsem obrambno vlogo in so večinoma delovale neodvisno od kopenskih sil. Jedrske sile so bile majhne, stare deset let in namenjene odvratanju ali povračilnim napadom na naseljena središča v Sovjetski zvezi ali ameriške baze v Aziji (Blasko, 2001: 52–53).

⁴⁶ Od agencije KZTINO je prevzel tudi nadzor nad vadbišči, poligoni in izstrelišči, raziskovalnimi inštituti in univerzami (Jencks, 2002: 277)

⁴⁷ Ameriški preučevalci Kitajske so jih poimenovali »field armies« v nasprotju s kasneje uvedenim konceptom »group armies«.

5.3 PRVE SPREMEMBE

Že v poznih sedemdesetih in zgodnjih osemdesetih letih so začeli kitajski strategji razmišljati o modifikaciji doktrine, ki naj bi se osredotočila na obrambo bližje kitajskih meja in boj proti Sovjetom. Bila naj bi mobilnejša, združena in večzvrstna (combined arms and joint force). Uporabljeno naj bi bilo tudi jedrsko orožje. Leta 1983 je bilo oznanjeno, da se bo 35 armad (field armies) preoblikovalo v 24 armad (group armies). Te naj bi združile pehotne, oklepne in druge kopenske rodove pod združenim poveljstvom (Godwin, 1997b: 202). Doktrina ljudske vojne v sodobnih razmerah je zahtevala bolj fleksibilno, profesionalno LOA, ki bi bila oborožena s sodobnejšim orožjem. V kopenskih silah se je poudarek premaknil na tankovske enote, samovozno artilerijo in bojna vozila pehote, ki bi pripomogli k večji mobilnosti in večji zaščiti pred nekonvencionalnim orožjem, ki naj bi ga uporabila Sovjetska zveza. Zaradi stroškov, ki bi jih zahtevalo opremljanje celotnih kopenskih sil, je le majhen del LOA prejel sodobnejšo opremo, ostale enote pa so bile še vedno organizirane za bojevanje ljudske vojne. Vendar so pehotne enote dobile mnogo tovornjakov, kar je ob nizkih stroških zelo povečalo mobilnost pehote.⁴⁸ Določene enote z nevojaškimi nalogami npr. obmejne in varnostne enote, so bile premeščene izven LOA v novoustanovljeno Ljudsko oboroženo policijo, leta 1984 pa so oblikovali tudi rezervne enote, ki so prevzele naloge, ki jih je prej opravljala milica (Blasko, 2001: 53–54).

5.3.1 Demobilizacija

V osemdesetih letih se je številnost LOA iz 4,2 milijona pripadnikov zmanjšala na 3,2 milijona, kar je pomemben vidik v obrambni reformi in konverziji. Demobilizacija se je na Dengov ukaz začela marca 1980, ko so bili ukinjeni specializirani inženirski korpusi ter zmanjšane prevelike enote. A mnogo enot so le premestili. V letih 1985–87 pa je bilo upokojenih okoli 300.000 pripadnikov LOA, še več osebja pa je bilo odpuščenega (Gurtov in Hwang, 1998: 164). To ni bila običajna demobilizacija, ko so vojaki vsako leto odpuščeni iz vojske, ko odslužijo obvezno služenje vojaškega roka ali ko se častniki upokojijo, nadomestijo pa jih novi. Izredna demobilizacija, kjer je veliko število pripadnikov oboroženih sil odpuščeno iz vojske, nihče pa jih ne nadomesti, je postopek, ki se ponavadi uporabi po koncu vojne ali ob razpadu države. Kitajska demobilizacija je v tem pogledu unikatna, saj je bila sprejeta v miru, še pred koncem hladne vojne in razpadom Sovjetske zveze. Sprejeta je bila zaradi dveh razlogov. Iz vojaške perspektive so voditelji v Pekingu spoznali, da Kitajska ne potrebuje več tako obsežnih oboroženih sil – njihova velikost celo negativno vpliva na njeno sposobnost za bojevanje. Iz ekonomske perspektive je bila sprejeta odločitev, da si Kitajska ne more več privoščiti podpirati tolikšnega vojaškega sistema, presežek izučene delovne sile pa bo prispeval k ekonomski rasti, razvoju in modernizaciji (Shichor, 1997: 72).

⁴⁸ V primerjavi z opremljanjem pehote z bojnimi vozili pehote ali helikopterji.

Demobilizirani veterani so bili vedno privilegirana skupina, tako zaradi prestiža kot zaradi njihovega potencialnega političnega, družbenega, kulturnega in ekonomskega prispevka družbi. Proces demobilizacije je bil vsaj toliko pomemben kot rekrutiranje.⁴⁹ Demobilizacijo opravljajo veteranske razporeditvene pisarne LOA in KKP, ki odločajo o lokaciji in vrsti poklica, ki ga dodelijo nekdanjim pripadnikom oboroženih sil (Shichor, 1997: 74). Leta 1988 je Nacionalni ljudski parlament sprejel Pravila za vojaško službo aktivnih častnikov LOA, ki je kodificiral starostno mejo za različne položaje ter urejal upokojitev častnikov, ki so služili 30 let in več ali dosegli petdeset let (Dreyer Teufel, 1997: 53). Ker do takrat starostna meja ni bila določena, se veliko častnikov ni bilo pripravljeno odreči varnosti, relativnemu udobju in občutku elitizma, ki so jim ga je zagotavljale oborožene sile, zato se niso upokojili. Tako so bili pogosti 60, 70 in celo 80-letniki, ki so še služili v oboroženih silah. Tudi družine vpoklicanih vojakov so bile deležne posebne obravnave in privilegijev (Shichor, 1997: 74).⁵⁰ Reorganizacija je naletela na močan odpor. Zmanjšati oborožene sile za milijon je pomenilo, da se je moralo veliko število ljudi obrniti k civilnemu trgu zaposlitve, ki jih je težko zaposlil. Častniki so se zaposlili v oboroženih silah v pričakovanju vseživljenske zaposlitve, zato jih je demobilizacija še posebej prizadela. Kdo je bil demobiliziran in kdo je ostal, so pogosto odločala poznanstva. Problem so povzročale tudi spojitve več enot. Pripadniki so služili v isti enoti vso kariero, zato je bila z demobilizacijo porušena njihova kohezivnost, prišleki, na katere so gledali z nezaupanjem, pa se niso mogli vklopiti v enoto. Častniki, ki so se morali upokojiti, ker so dosegli petdeset let, so opazili, da sta bila vodja in generalni sekretar CVK v osemdesetih. Medtem ko starejši častniki niso želeli zapustiti LOA, se ji mlajši niso želeli pridružiti. Zaradi agrarne reforme, ki je povečala prihodke kmetov in relativno zmanjšala dohodke vojakov, so se prvič v zgodovini LRK kmetje, glavnina pripadnikov oboroženih sil, izogibali vpoklicu. Poveljniki niso bili zadovoljni s tem, da morajo nadomestiti relativen padec števila kmečke populacije z urbano. Čeprav je bila mestna mladina bolje izobražena, je bila po mnenju častnikov manj pripravljena na zahteve vojaškega življenja in okužena z buržoazno ideologijo. Kmečki mladeniči so bili navajeni težkega življenja in so povzročali mnogo manj disciplinskih problemov. Zanje je v preteklosti LOA pomenila enega redkih načinov napredovanja na družbeni lestvici. Urbana mladina je videla v vstopu v LOA manj prednosti, zato so celo nezaposleni raje čakali na priložnost za delo kot bili vpoklicani. Delovne skupine so skušale s podkupninami obdržati svoje najboljše delavce, obenem pa prepričevale častnike, ki so rekrutirali, naj vzamejo bivše kriminalce, nepismene in fizično slabotne. Veliko mladih se ni registriralo za vojaško službo, nekateri pa so se pogajali za posebne privilegije (npr. priučitev določenemu znanju, vozniško dovoljenje), če bodo vstopili (Dreyer Teufel, 2000: 200–201).

⁴⁹ »Po odhodu iz vojske se za posameznika začne proces družbene reintegracije – ponovnega produktivnega vključevanja v civilno okolje. Družbena reintegracija ima več vidikov. Poudarimo lahko ekonomski (pridobitev sredstev za preživetje) in socialni vidik (prilagoditev civilnemu okolju, pridobitev občutka sprejetosti in sama sprejetost v okolje)« (Garb, 2002: 171).

Medtem, ko redne bojne enote LOA niso bile v celoti popolnjene, je bilo zaposlenega preveč administrativnega osebja v štabih. Krčenje je tako zajelo predvsem osebje štabov različnih vej, služb in vojaških regij (Shichor, 1997: 78).⁵¹ Do leta 1988 je bilo zmanjševanje osebja končano, LOA pa je štela nekaj nad tri milijone pripadnikov (Blasko, 2001: 55).⁵²

Iz vojaškega vidika je redukcija osebja pomenila integracijo kopenskih, pomorskih in letalskih sil, ki je nujna za vodenje sodobne vojne. Število vojaških regij se je zmanjšalo iz 11 na 7, 35 armad (field armies) pa se je preoblikovalo v 24 armad (group armies), ki so jih sestavljale tankovske, artilerijske, protiletalske, inženirske enote ter enote za zaščito pred jedrskim, kemičnim in biološkim orožjem pod združenim poveljstvom. Tako so bile boljše pripravljene za večvrstno bojevanje (Godwin, 1997b: 202).

5.3.2 Enote za hitro posredovanje

Leta 1985 objavljena nova doktrina lokalne vojne je še pospešila preoblikovanje. Doktrina ljudske vojne v sodobnih razmerah je ostajala osnovna doktrina za načrtovanje in urjenje. Največji organizacijski podvig je bilo osnovanje majhnih, mobilnih enot za hitro posredovanje. Med armadami in znotraj mornarice in zračnih sil je bilo nekaj enot določenih za Enote za hitro posredovanje, ki so bile vsaj delno opremljene z novo oborožitvijo ter so morale biti pripravljene za posredovanje nekaj ur po prejemu ukaza. Osnovna strateška enota za hitro posredovanje so postale tri divizije 15. padalske armade. Med Enote za hitro posredovanje so spadali tudi novoustanovljeni marinci, prva helikopterska enota v kopenskih silah pa je lahko z enotami za hitro posredovanje sodelovala pri transportu (Blasko, 2001: 55).

5.4 STANJE DANES

5.4.1 Novo krčenje

Že v začetku devetdesetih let so se širile govorice, da se bo število LOA znova zmanjšalo, vendar je napovedano krčenje nastopilo šele leta 1997, ko je Jiang Ze Min na 15. Partijskem kongresu oznanil pol milijonsko krčenje v naslednjih treh letih. Poleg tega je bilo konec leta 1996 iz LOA v LOP premeščeno 14 divizij. Novo krčenje je odpravilo cele enote ali zmanjšalo število nekaterih organizacij (Blasko, 2001: 57). Kopenske sile so se zmanjšale za 19 odstotkov, letalstvo za 11 odstotkov in

⁵¹ Glavni štabi oklepnih enot in artilerije so bili preoblikovani v pododdelke Splošnega oddelka. Trije splošni oddelki Glavnega štaba so zmanjšali osebje za 23,8 odstotkov. Vojaške regije so svoje administrativno osebje skrčile za polovico (Godwin, 1997b: 202).

⁵² Po kitajskih virih so bili do sredine devetdesetih let skoraj trije milijoni častnikov LOA uspešno premeščeni v civilno okolje. To število zajema celotno obdobje obstoja LRK. Kitajska je tudi po letu 1949 in po koncu korejske vojne opravila obsežno demobilizacijo, kljub temu pa je število pripadnikov LOA do konca sedemdesetih let znova naraslo zaradi povečane percepcije grožnje (obmejni spopadi s SZ), kitajske mednarodne izolacije in radikalne politike. Med sredino šestdesetih in sedemdesetih let je LOA narasla za več kot 85 odstotkov, z 2,3 milijonov in 4,3 milijone, v samo dveh letih, 1973-1975 za milijon (Shichor, 1997:75).

mornarica za 11,6 odstotkov. Delež nabornikov se je do leta 2000 iz 82 odstotkov zmanjšal na manj kot 65 odstotkov (Shambaugh, 2002a: 153). Danes nabor ne predstavlja težav, saj je za popolnitev potreben le eden izmed desetih vojaških obveznikov (Military Balance 2000–2001, 2001: 172). Modernizacija mornariških in letalskih enot ter enot, oboroženih s projektili (missile units), je imela prednost pred modernizacijo kopenskih sil. Veliko število zastarelega orožja v mornarici in letalstvu je bilo umaknjeno iz uporabe, z novim pa ga niso nadomestili.⁵³ V kopenski vojski so bile razpuščene tri armade, večina preostalih armad pa je ukinila divizijo. Veliko divizij je bilo zmanjšanih v brigade. V vseh vejah je bila poudarjena preobrazba v manjše, tehnološko naprednejše enote (Blasko, 2001: 57). Za razumevanje strukturiranosti kitajskih oboroženih sil je izjemno pomembna tudi kategorija »wenzhi ganbu« oz. kategorija civilistov, ki izvajajo specialistične in tehnične naloge, predvsem v šolstvu, štabih, bolnicah in sanitetnih enotah. Za razliko od ostalih oboroženih sil, ki jih ne štejejo med aktivno vojaško osebje, jih na Kitajskem štejejo med aktivno vojaško osebje. Po virih LOA je njihovo število med 20 in 25 odstotki aktivne moči LOA. Tako je, za enakovredno primerjavo z ostalimi oboroženimi silami, moč LOA potrebno zmanjšati za zgornji odstotek. Različna metodologija oz. klasifikacija prispeva k temu, da je moč kitajskih oboroženih sil videti večja (Blasko, 2001: 68).⁵⁴

Leta 1999 se je služenje vojaškega roka za nabornike iz treh (za kopensko vojsko) oz. štirih let (za mornarico in letalstvo) zmanjšalo na dve leti za vse zvrsti. Tako naj bi služenje postalo privlačnejše za boljše izobražene vojake, prav tako tudi prostovoljno podaljšanje služenja za podčastnike. Skrajšanje roka vpliva na urjenje in kohezivnost enot, poveča se prehodnost osebja, kar postavlja poveljnikom manjših enot mnogo večje zahteve. Novi vojaki, piloti in mornarji se bodo morali hitreje priučiti vojaških veščin, kar bo z uvajanjem tehnološko zahtevnejšega orožja vedno težje (Blasko, 2001: 84). Blasko tudi predvideva, da se bo zato povečala vloga podčastnikov, ki bodo prevzeli večjo odgovornost za poveljevanje in tehniko, predvsem na področju logistike in vzdrževanja orožja (ibid).

V razporeditvi enot v zadnjih dveh desetletjih ni bilo opaznejših sprememb, enote so ostale razvrščene kot so bile od sredine sedemdesetih let v jugozahodnem sektorju in od sredine osemdesetih let v severovzhodnem sektorju. Zadnja večja premestitev enot je potekala v začetku sedemdesetih let po otoplitvi odnosov z Združenimi državami, ko se je zmanjšalo število enot ob obali nasproti Tajvana, ter so se okrepile enote ob meji s Sovjetsko zvezo in (kasneje) Vietnamom (Shambaugh, 2002a: 150). Še okoli 80 odstotkov LOA uravnava doktrina ljudske vojne v sodobnih razmerah. Te enote so opremljene in izurjene z orožjem iz petdesetih in šestdesetih let za obrambo kopnega, obalnih voda in zračnega prostora pred invazijo. Taktike, ki se jih učijo, so podobne tistim, ki so jih uporabljali proti Japonski, v korejski vojni in v vojni z Vietnamom. Približno 15 odstotkov enot je izurjenih in organiziranih za bojevanje lokalne vojne v obdobju visoke tehnologije. Bojnih izkušenj za bojevanje takšne vojne nimajo. Le nekatere enote so opremljene z orožjem ruskega porekla, druge so še vedno

⁵³ Tako je bilo umaknjeno iz uporabe aktivnih oboroženih sil deset tisoč kosov artilerije, več kot 1100 tankov, 610 mornariških plovil ter okoli 2500 letal (Godwin, 1999:53).

⁵⁴ Če bi enako klasifikacijo uporabila ameriška vojska, bi bila za 50 odstotkov večja. Leta 1997 so ZDA imele 1.443.000 aktivnih vojakov ter 767.000 civilistov (Blasko, 1999:265).

opremljene z zastarelim orožjem domačega izvora. Najti morajo načine, kako kljub tehnološki inferiornosti premagati nasprotnika. Delež enot, organiziranih za bojevanje lokalne vojne v obdobju visoke tehnologije, bo naraščal. T. i. žepi odličnosti pripadajo šoli RVZ. To so predvsem vojaški »think tanki«, nekatere enote Druge artilerije ter še nekaj drugih enot, opremljenih s sodobnimi manevrirnimi raketami. Izven svojih meja lahko Kitajska pošlje le nekaj tisoč enot (Blasko, 1999: 260–261).

5.4.2 Kopenske sile

Kopenske sile ostajajo prevladujoča zvrst v kitajskih oboroženih silah, glede na število pripadnikov, vire, ki so ji namenjeni, doktrino in prestiž. Od 2,31 milijona pripadnikov LOA jih 1,6 milijona služi v kopenskih silah. Njeno organiziranost lahko razdelimo glede na pripravljenost, velikost enot in tip enot. Danes obstajata dve kategoriji enot, enote kategorije 1, ki so popolnjene v celoti (ali skoraj v celoti) ter so lahko razvite brez dodatnega moštva, opreme ali urjenja. Te predstavljajo med 30 in 35 odstotkov kopenske vojske. Enote kategorije 2 pred bojem potrebujejo več časa za pripravo, danes pa predstavljajo med 60 in 65 odstotkov kopenske vojske. Pred devetdesetimi leti so obstajale tudi enote kategorije 3, ki so bile daleč od pripravljenosti, večina pa jih je bila razpuščenih (najkasneje) leta 1996–97, ali pa so bile vsrkane v enote druge kategorije (Shambaugh, 2002a: 154).⁵⁵

Kopenske sile niso razmeščene tako, da bi projicirale moč (npr. nasproti Tajvanu) ampak so v obrambnih položajih. Pokrivajo najpomembnejše obmejne regije in dohode do vzhodne Kitajske, varujejo glavno mesto, prebivalstvo in industrijska središča, nameščene so ob ključnih komunikacijskih in prometnih linijah (predvsem ob železnici) ter na optimalnih lokacijah za vzdrževanje notranje varnosti. Mornariške in letalske enote prav tako niso spreminjale razvrstitve (Shambaugh, 2002a: 153).⁵⁶

5.4.3 Vojna mornarica

Naloge Mornarice Ljudske osvobodilne armade (MLOA) v sedemdesetih letih so vključevale boj proti kriminalnim aktivnostim, kot so tihotapstvo, piratstvo in nezakonito priseljevanje ter reševanje in varovanje navigacijskih poti. Največja prioriteta je ostajala obramba pred morebitnim sovjetskim amfibijskim napadom, na drugem mestu pa je bilo zavarovanje zahtev, ki jih je imela Kitajska do otokov (Tajvana, otočja Spratley in Paracel). Leta 1974 so pomorske sile zasedle sporno ozemlje otočja Spratley. To je bila prva operacija izven obalnih voda, v kateri je sodelovala kitajska vojna mornarica (Cole, 2002: 470). Mao naj bi leta 1975 ukazal osnovanje sodobne mornarice. A Deng je v

⁵⁵ V svoji knjigi *From Musket to Missiles: Politics and Professionalism in the Chinese Army, 1945-1981* (Boulder: Westview Press) je Harold Jencks je opozoril, da so bile razlike med 37 obstoječimi korpusi tolikšne, da je tudi klasifikacija na enote tipa 1, 2 in 3 prevelika poenostavitev (Jencks, 1982: 148 v Blasko, 2001: 59).

⁵⁶ V devetdesetih letih so bile obnovljene in posodobljene vojašnice, baze ter izboljšana kakovost življenja vojakov, zato tudi v bližnji prihodnosti verjetno ne bo premestitev (ibid).

ospredje znova postavil kontinentalno perspektivo, zato je bilo posodabljanje omejeno. Posodabljanje opreme je potekalo na tri načine: s proizvodnjo domačega izvora, nakupi v tujini in z vzratnim inženiringom (reverse engineering). V osemdesetih letih je bila mornarica reorganizirana, ustanovljene so bile enote marincev, izboljšane baze, infrastruktura za raziskave in razvoj ter preoblikovan mornariški sistem šolanja. Uspešna podvodna izstrelitev IRBM raket leta 1988 je pomenila, da lahko Kitajska prvič razvije jedrsko orožje na morju (Cole, 2002: 472).

Reforme mornarice v devetdesetih letih so potekale predvsem na področju urjenja in izobrazbe. MLOA posnema ameriški program urjenja rezervnih častnikov, da bi izšolala izobražene, tehnično usmerjene častnike. Urjenje posadk, ki se je nekoč odvijalo samo na plovilih, poteka sedaj tudi na simulatorjih na kopnem. V zadnjem desetletju so bile ustanovljene šole in poligoni, ki naj bi naučili posadke, kako upravljati sodobne ladijske sisteme.⁵⁷ Posodablja se tudi logistični sistem: dobava olja, vode, reševanje in pregledovanje ladij, bolnišnične ladje in transport (Cole, 2002: 476–478).

Ustroj ostaja klasičen, mešanica geografskih in ciljno orientiranih poveljstev, značilnih za velike mornarice. Kitajska mornarica je razdeljena na pet rodov: površinska plovila, podmornice, mornariško letalstvo, obalno obrambo in marince,⁵⁸ geografsko pa na tri flote: Severno, ki je zadolžena za Tajvan, Vzhodno ter Južno, ki je zadolžena za Južnokitajsko morje. Za posodobitev in vzdrževanje prejema MLOA tretjino sredstev iz vojaškega proračuna, čeprav predstavlja le 13 odstotkov LOA (Cole, 2002: 474). Večino nove opreme dobiva Severna in Južna flota. Organiziranost mornarice je v veliki meri določene glede na ladje in letala, ki jih poseduje. Cilj, na katerega vplivajo geografija, grožnje ter mednarodni in domači politični premisleki, je maksimalna učinkovitost enot. Z rastjo in posodabljanjem ter uvajanjem novih ladij in letal, se bo organizacijska struktura spremenila (Cole, 2002: 499).

Interoperabilnost med flotami – stopnja standardizacije administrativnih in operativnih postopkov, zvez in taktike, ni velika. Različnim flotam je bila dodeljena odgovornost za določene platforme, kot so podmornice ali amfibijska vozila, verjetno zaradi lažjega upravljanja in vzdrževanja ter glede na misije, ki so jim določene. Tako so v eni floti vse ladje istega razreda, kar olajša vzdrževanje, urjenje in podporo, a hkrati zmanjšuje učinkovitost (Cole, 2002: 499–500).

5.4.4 Druga artilerija

Mao je leta 1946 izjavil, da je atomsko orožje papirnati tiger. Opazka o »papirnatem tigru« naj bi signalizirala velesilama, da se Kitajska ne bo prestrašila jedrske grožnje in je odločena preživeti tudi jedrski napad.⁵⁹ Hkrati naj bi notranji javnosti preprečila fatalistični ali pacifistični odnos (Johnston,

⁵⁷ Upravljajo jih poveljstva baz vsake flote. Poučujejo inženirstvo, bojevanje na gladini, vodenje ladij, letalske operacije, podmorniško vojskovanje in medicino (ibid).

⁵⁸ Marinci so sestavljeni iz dveh brigad po 6000 pripadnikov. V bataljonu je 750 marincev, tvorijo pa jih pehotne, artilerijske, oklepne, inženirske, protioklepne, izvidniške RKB enote ter zveze. Njihova osnovna naloga je amfibijsko vojskovanje (Cole, 2002: 493.)

⁵⁹ ZDA so grozile, da bodo uporabile jedrske orožje v Koreji in Tajvanski ožini.

1997: 287). Vendar se je leta 1955 Mao odločil, da mora tudi Kitajska imeti jedrsko bombo (Hua, 1997: 29).⁶⁰ Jedrsko orožje ima na Kitajskem visok status in visoko vojaško vrednost. Različni teoretiki pripisujejo jedrskemu orožju različne vloge. Tako Di Hua trdi, da je njegova vloga bolj politična kot vojaška (Hua, 1997: 29). Prva generacija jedrskega orožja je bila razvita za povečanja prestiža Kitajske v mednarodni areni (ibid).⁶¹ Najpomembnejša vloga druge generacije pa je pokazati domačemu prebivalstvu domačo tehnološko sposobnost. Nedemokratski režim mora ohraniti svoj prestiž. »Kitajsko ljudstvo bi lahko reklo, da neokorne rakete na tekoče gorivo brez več neodvisno usmerjenih konic (MIRV) ne pomenijo nič« (Hua, 1997: 31). Drugače vidi njegovo vlogo Norman Friedman. Tudi po njegovem mnenju je imelo jedrsko orožje večjo politično kot vojaško vlogo. Če je želel Mao industrializirati državo, je potreboval specialiste, tehnokrate, katerih status je temeljil na njihovem talentu in ne na politični lojalnosti. Popolna politična moč, ki jo je zahteval, pa temelji povsem na lojalnosti in ne na zunanjih standardih. V tem pomenu je bila industrializacija nujno zlo, posebni napori pa so bili vloženi v nadzor nad specialisti. Zaradi zunanje grožnje, Hitlerja, Stalin ni mogel popolnoma odstraniti vseh specialistov. Mao pa je vedel, da je s posedovanjem jedrskega orožja odvratanje popolno. Ko je imel v lasti prvo jedrsko bombo, je lahko obračunal s specialisti. Po uspešnem testiranju prve jedrske bombe je leta 1964 sprožil kulturno revolucijo (Friedman, 1997: 63).

Prva generacija je temeljila na tekočem gorivu za v silosih nameščene rakete in trdem gorivu za tiste izstreljene iz podmornic. Druga generacija jedrskega orožja se je začela razvijati v zgodnjih osemdesetih letih. Osnovne smernice programa so bile izboljšati možnost preživetja majhnih strateških sil za izvedbo strategije drugega napada. CVK je leta 1978 izdala direktivo, da mora biti druga generacija strateških balističnih raket mobilna, hitro pripravljena za izstrelitev ter imeti zmožnost prikritja. Tako je bilo potrebno miniaturizirati jedrski tovor in preiti na trdo pogonsko gorivo (Hua, 1997: 30).

Do štirih modernizacij Kitajska ni imela razvite strategije za uporabo jedrskega orožja. V sedemdesetih in osemdesetih letih je bila osnovna naloga jedrskega orožja odvratanje sovjetskega bližnjekriega.⁶² Raziskovanje in konceptualiziranje jedrske doktrine se je začelo leta 1987. Izoblikovalo se je v koncept omejenega odvratanja, ki zajema dovolj jedrskega arzenala, s katerim lahko Kitajska odvrata konvencionalno, območno ali strateško vojno ter zadrži eskalacijo v primeru jedrske vojne. Temelji na realistični sposobnosti bojevanja in tudi preživetja, ki zahteva mnogo večji jedrski arzenal, kot ga Kitajska trenutno poseduje (Johnston, 1997: 287). Zaradi majhne podmorniške sposobnosti,

⁶⁰ Leta 1958 je izjavil tudi: »Izdelati moramo nekaj atomskih in vodikovih bomb, drugače bodo drugi dejali: Vi ne pomenite nič«. Ob neki drugi priložnosti pa je izjavil: »Izdelali bomo jedrske podmornice, čeprav bo trajalo 10 000 let« (ibid).

⁶¹ Kitajsko jedrsko orožje je bilo sicer primitivno, vendar je obstajala pomembna ločnica med tistimi, ki so jedrsko orožje imeli in tistimi, ki ga niso posedovali.

⁶² Nekateri analitiki neobstoja jedrske doktrine razlagajo z kitajsko »mirovno« naravnostjo. Če bi Kitajska posnemala sovjetsko ali ameriško doktrino, ki sta bili ofenzivno naravnani, se ne bi mogla prikazovati kot benigna sila. Drugi analitiki domnevajo, da je bila doktrinarna nejasnost namerna in namenjena zavajanju nasprotnika, ki ne bi vedel, kaj lahko pričakuje (Johnston, 1997: 288).

zmanjševanja poudarka na strateških bombnikih,⁶³ zavezanosti, da ne bo prva uporabila jedrskega orožja in očitne uspešnosti sodobnega bombardiranja, je Kitajska še posebej zaskrbljena zaradi ranljivosti svojih balističnih raket, nameščenih v podzemnih silosih (Arnett, 1997: 274).

5.5 TRENDI V PRIHODNOSTI

Blasko napoveduje, da se bodo aktivne sile LOA še zmanjšale, povečal se bo poudarek na tehnološki kakovosti. Povečalo se bo število pripadnikov rezerve in LOP, zmanjšalo pa se bo število pripadnikov milice. LOA bo obdržala veliko sedanje oborožitve in bo poskusila razviti nove taktike in tehnologije, s katerimi bi premagala tehnološko naprednejšega nasprotnika. Le omejena količina opreme bo uvožena, večina sodobne oborožitve bo domačega izvora. Poudarek bo na sposobnosti hitrega odziva in združenih (joint) operacij z osredotočenjem na natančen napad, zračne in pomorske operacije, informacijsko bojevanje ter vesoljske operacije. Do leta 2049 se bodo reorganizirali sistemi vodenja in poveljevanja C4I (Blasko, 1999: 262–270).

⁶³ Zastarele strateške bombnike umika iz uporabe ter jih ne nadomešča z novimi (ibid).

6 CIVILNO-VOJAŠKI ODNOSI

Samuel Huntington predpostavlja, da moramo civilno-vojaške odnose preučevati kot sistem, ki ga sestavljajo medsebojno odvisni elementi. Osnovne komponente tega sistema so formalen, strukturalen položaj vojaških institucij v vladi, neuradna vloga in vpliv vojaških skupin v politiki in družbi ter narava ideologij v vojaških in nevojaških skupinah (Huntington, 1998: predgovor str. VIII). Civilno-vojaški odnosi v komunističnih sistemih so tako specifični, da so jih avtorji poimenovali kar odnosi partija-vojska. V analizi Kitajske je poleg oblike vladavine potrebno upoštevati tudi njeno tradicijo in kulturo, ter paziti, da ne zaidemo v evrocentrizem. Ostra ločnica med civilno in vojaško oblastjo, značilna za zahodno družbo, je bila na Kitajskem tradicionalno odsotna (Heaton, 1994: 386).⁶⁴

V primerjavi z ostalimi vidiki reform v LOA so bile spremembe v civilno-vojaških odnosih manj radikalne in manj očitne. Analitiki so kitajske civilno-vojaške odnose tolmačili različno. Bickford v svojem eseju, kjer preučuje dvajsetletni razvoj analize kitajskih civilno-vojaških odnosov, ugotovi, da sta v osemdesetih letih prevladovala dva pristopa: frakcijska teorija in profesionalizem, katerima so se v devetdesetih letih pridružili še drugi, najpomembnejši je koncept simbioze Davida Shambaugh.⁶⁵ Spremembe v civilno-vojaških odnosih v zadnjem petindvajsetletnem obdobju lahko tako razdelimo na tri obdobja. V prvem obdobju je izvajanje modernizacije zahtevalo umik vojske iz politike, v katero je bila LOA potisnjena v času kulturne revolucije ter osredotočenje na opravljanje njene osnovne naloge, obrambe države. Po demonstracijah na Trgu nebeškega miru je morala LOA znova poseči v politiko, njeno obotavljanje pa je spodbudilo Partijo, da je skušala okrepiti nadzor nad njo in si zagotoviti njeno lojalnost. Po treh letih intenzivne indoktrinacije in propagande se je LOA znova posvetila svoji primarni nalogi, v odnos partija-vojska pa je začel vstopati še en akter, država.

V komunističnih režimih je vrhovni nadzor ponavadi posebljen v eni osebi, na Kitajskem sta bila to Mao Ze Dong in Deng Xiao Ping. Deng Xiao Pinga je nasledil Jiang Ze Min, ki ni imel več absolutnega nadzora nad oboroženimi silami. Leta 2003 je Jiang Ze Mina zamenjal Hu Jin Tao, kar je zastavilo vprašanje, kako so te spremembe vplivale na civilno-vojaške odnose in politično moč oboroženih sil.

»Srž študije o civilno-vojaških odnosih je razmerje med funkcionalnim in socialnim imperativom« (Jelušič:1992: 68), zato obravnavam tudi ta vidik kitajskih civilno-vojaških odnosov.

⁶⁴ Z njim se strinja tudi Shambaugh: »Za kitajske vojaške elite velja, da so bile v različnih oblikah vpletene v politično življenje države vse od časa dinastije Qing (1644-1911). V primerjavi z zahodnim izkustvom vojaškega korporativizma in ločenosti od politične arene, so vojaški poveljniki igrali aktivno vlogo v političnem življenju moderne Kitajske« (Shambaugh, 1997: 3).

⁶⁵ Joffe loči tri širše pristope, ki jih poimenuje: nadzor partije, simbioza in profesionalizem (Joffe, 1997: 35). Gurtov in Hwang tem trem dodajata še pristop civilno-vojaške dihotomije (Gurtov in Hwang, 1998: 25).

6.1 CIVILNO-VOJAŠKI ODNOSI NA ZAČETKU IZVAJANJA REFORM

V moderni demokraciji so oborožene sile nadstrankarske, svojo zvestobo pa prisegajo ustavi. Vendar Kitajska ni demokracija temveč avtoritarni leninistični režim, kjer ima Kitajska komunistična partija monopol nad politično oblastjo. Tako kitajske oborožene sile, ki jim načeluje CVK, svojo zvestobo prisegajo Komunistični partiji (Li, 2002: 46). V komunističnem političnem sistemu so oborožene sile instrument partije. Partijo so pripeljale na oblast v nasilni revoluciji. Da se partija obdrži na oblasti, mora občasno uporabiti silo. Institucionalno so oborožene sile prepletene s partijo preko mreže političnih komisarjev. Večina častnikov je članov partije. Na vrhu kitajskega političnega sistema je bil do smrti Denga spojen direktorat (interlocking directorat), ki ga Joffe poimenuje integracija na vrhu. Najpomembnejša značilnost spojenega direktorata je tesna povezanost najvišjih političnih in vojaških vodij. Korenine te integracije ležijo v revolucionarnem obdobju, ko so bile partija in oborožene sile prepleteni in so komunistični vodje opravljali tako politične kot vojaške funkcije. Po ustanovitvi LRK je razlika med vlogami vrhovnih vodij ostala zamegljena. Njihova oblast je bila (še vedno) personalizirana in je izhajala iz individualnega položaja (ugleda), pridobljenega v revolucionarnem obdobju. Ta je bil podprt z obsežno mrežo poznanstev. Najvišja državna voditelja Mao Ze Dong in Deng Xiao Ping sta bila tudi najvišja poveljnika LOA. Njun poseben položaj jima je omogočal, da sta oborožene sile uporabljala kot bazo moči za izvajanje svoje politike.⁶⁶ Integracija na vrhu je vojaškim vodjem omogočala sodelovanje v politiki tudi na nevojaških področjih. Vojaški voditelji, člani Politbiroja, so sodelovali pri sprejemanju odločitev o državnih zadevah, obenem pa so bili predstavniki in glas LOA.⁶⁷ Vendar oboroženih sil niso nikdar poskušali uporabiti za uveljavitev lastnih ciljev (Joffe, 1997: 36–38).

Institucionalni okvir za izvajanje političnega nadzora se od zgodnjih petdesetih let ni spremenil. Sestavljajo ga partijski komiteji, politični komisarji in politični oddelki, ki tečejo vzporedno z vojaško linijo poveljevanja in delujejo preko nadzora (supervision), izobraževanja in ideoloških kampanj. V teoriji naj bi vodstvo oboroženih sil temeljilo na principu, da, razen v nujnih primerih, odločitve v vojaških enotah sprejemajo partijski komiteji, izvedejo pa jih vojaški poveljniki. Vendar ta ideal ni bil nikoli izvajan. Ko so kitajski častniki razvili bolj profesionalen odnos, so ta sistem zavračali z utemeljitvijo, da je nezdržljiv z bojno učinkovitostjo in sodobnim bojevanjem. Z izvajanjem reform je bil vojaški poveljnik povzdignjen na dominanten položaj v vojaških enotah, politično delo v LOA pa naj bi služilo vojaškim potrebam (Joffe, 1997: 41–42).

⁶⁶ Ta uporaba je bila lahko implicitna ali eksplicitna. Znano je bilo, da lahko Mao za uveljavitev svojih politik računa na brezpogojno lojalnost vojske, kar je v nekoliko manjši meri veljalo tudi za Denga. Najbolj eksplicitna uporaba LOA je bilo njeno posredovanje na Trgu nebeškega miru leta 1989 (Joffe, 1997: 37).

⁶⁷ Višji vojaški poveljniki so v osemdesetih letih večkrat izrazili svoje nezadovoljstvo z deležem proračuna, namenjenega oboroženim silam.

6.2 RAZLAGE CIVILNO-VOJAŠKIH ODNOSOV V OSEMDESETIH LETIH

6.2.1 Frakcijska teorija

Kot je bilo že omenjeno, so teoretiki civilno-vojaške odnose v osemdesetih letih preučevali skozi prizmo dveh teorij, ki sta aktualni še danes. Zagovorniki frakcijske teorije so trdili, da sta mreža osebnih povezav in klik osrednji element, ki lahko razloži dinamiko interakcije med Partijo in oboroženimi silami. Klike so bile dolgo značilnost kitajske vojaške politike (Shambaugh, 2002a: 30). Frakcijska teorija predvideva visoko stopnjo politizacije, ko osebne povezave odločajo o vzponu in padcu posameznikov, izidih politike ter interakcijah med vojsko in oboroženimi silami. Ta teorija ni uspela podati celotne slike civilno-vojaških odnosov v letih 1979–1989 in pozneje (Bickford, 2001: 3).⁶⁸ Kljub temu je delno uporabna za preučevanje nekaterih pojavov, predvsem v obdobju nizke institucionalizacije in visoke ravni politične nestabilnosti (Bickford, 2001: 12). V novejšem delu je Michael Swaine predstavil dokaze o visoki stopnji nadzora, ki jo ima nekaj posameznikov nad oboroženimi silami, ki podpirajo njegovo trditev, da ostajajo najvišje ravni odločanja v politiki poosebljene (Swaine, 1998).

6.2.2 Vojaški profesionalizem

Danes je najširše sprejet pristop, ki temelji na vojaškem profesionalizmu, kakor ga je utemeljil Samuel P. Huntington. Najvidnejši predstavniki Ellis Joffe, Harlan Jencks in Paul Godwin trdijo, da so kitajske oborožene sile pravzaprav profesionalne. Huntington trdi, da vojaški profesionalizem sestavljajo tri komponente: strokovnost, korporativnost in odgovornost (Huntington, 1998: 8). Strokovnost se nanaša na temeljno večščino častnika »upravljanje nasilja« (Laswell v Huntington, 1998: 11). Več dogajanj v kitajskih oboroženih silah je potrjevalo tezo o profesionalizaciji, predvsem o krepitvi strokovnosti in korporativnosti. V osemdesetih letih je bil dan večji poudarek izobraževanju, leta 1985 se je odprla Nacionalna obrambna univerza in več drugih akademij. Vojaški častniki so manj časa preučevali politične koncepte in več časa vojaško večščino. Tudi urjenje je postalo pomembnejše, vojaške vaje so postajale obsežnejše, izboljšave pa so v častniški zbor vcepile profesionalni etos. Politični komisarji so bili zadolženi za vzpodbujanje morale in ne toliko za indoktrinacijo. Pomembnost večščine v LOA je bila jasno razvidna (Bickford, 2001: 13–14). Častniški zbor je institucija, vstop vanjo je omejen na tiste, ki posedujejo potrebno znanje in urjenje. Stopnjo kompetentnosti, ki jo določajo izkušnje, zmožnosti, izobrazba in starost, označujejo čini, ki so dodeljeni znotraj profesije in temeljijo na notranjih kriterijih. Specializirano znanje daje oboroženim silam poseben občutek identitete (Huntington 1998:16-17). Čini, ukinjeni leta 1965,⁶⁹ so bili leta 1988

⁶⁸ Podrobnejšo razlago frakcijske teorije, njenih različic in utemeljitev, zakaj je danes le omejeno uporabna, podaja Bickford (2001).

⁶⁹ V konfliktu z Vietnamom leta 1979 je imela LOA zaradi ukinitve činov velike težave s poveljevanjem in nadzorom. Kadar so morale sodelovati različne enote je bilo težko razbrati, kdo poveljuje. Po nekaj letih diskusij

znova uvedeni, prav tako nove uniforme in odlikovanja, ki so okrepile profesionalni ponos med vojaškim osebjem in izoblikovale občutek korporativne identitete (Bickford, 2001: 13–14). Strokovnost tudi vzbudi poseben občutek odgovornosti do države. Odgovornost do države se izraža v treh oblikah. Profesionalni častnik prikaže in utemelji vojaške zahteve, ki jih zastavlja nacionalna varnost. To je njegova reprezentativna funkcija. Njegova svetovalna funkcija zahteva, da prikaže posledice dejanj države iz vojaškega vidika. Njegova izvršna funkcija zahteva, da po svojih najboljših močeh izvaja odločitve države, četudi se z njimi ne strinja (Huntington, 1998:72).⁷⁰ Huntington trdi, da imajo oborožene sile samo enega odjemalca – državo (Huntington, 1998:14),⁷¹ kar je v bistvu apolitičen argument, saj je profesionalni častnik služabnik države in ne posameznika, politične organizacije ali ideologije (Bickford, 2001: 5).⁷² Upoštevati je treba, da je Huntington analiziral oborožene sile zahodnih, demokratičnih držav. V komunističnih režimih pa oborožene sile ne morejo biti apolitične, ampak so podrejene in lojalne partiji. Avtonomne oborožene sile, lojalne državi, so v nasprotju s leninističnimi organizacijskimi principi (Perlmutter in LeoGrande, 1982: 778–789 v Bickford, 2001: 7).⁷³ Jencks zato modificira Huntingtonovo misel in trdi, da kitajske oborožene sile s profesionalizacijo težijo k umiku iz politike ter osredotočenju na vojaške zadeve, obenem pa sprejemajo civilno vladanje, ki ga okrepi politična indoktrinacija in ostale partijske kontrole (Jencks, 1982: 25–31 v Bickford, 2001: 7). Huntington tudi trdi, da obstajata dve vrsti civilnega nadzora nad

je Nacionalni ljudski kongres sprejel Predpis o častniških činih, ki je vzpostavil sistem treh klasifikacij: častniki in netehnično osebje, tehnično osebje ter civilno osebje (Allen, 2002: 31).

⁷⁰ Profesionalni vojak (častnik) se razlikuje od najemnika, začasno vpoklicanega vojaka in tistega, ki vidi v vojski samo službo, saj ne služi zaradi dobička ali občutka patriotizma, ki ga lahko vzbudi vojna, temveč zaradi ljubezni do profesije in želje uporabiti svoje znanje za dobro družbe (Huntington, 1957: 15).

⁷¹ Ljubica Jelušič meni, da »je videti, da Huntington ni do konca razrešil vprašanja, komu je dejansko odgovoren profesionalni vojak, državi ali družbi. Za uporabnika vojaške večšine je resda razglasil družbo, toda že v naslednjem trenutku pove, da je oficirjeva odgovornost državi (!) odgovornost strokovnega svetovalca (Huntington, 1957: 14–15). Iz razmerja med državo in družbo kot uporabnikov vojaške večšine namreč izhaja koncept uporabe ali neuporabe vojske v policijske namene po eni strani, po drugi pa nerešena dilema o tem, komu naj se vojska podredi, ali komu naj dovoli nadzor nad seboj: državi, državnemu aparatu, parlamentu ali narodu, družbi in institucijam civilne družbe« (Jelušič, 1992: 113).

⁷² Večina teoretikov civilno-vojaških odnosov se razhaja na točki, kjer se strinjajo ali zavračajo Huntingtonove poglede na vojaški profesionalizem. Nekateri sprejemajo Huntingtonovo prepričanje, da s profesionalizacijo oborožene sile postanejo politično nevtralne in so pripravljene sprejeti vrhovno oblast legitimnih civilnih poveljnikov. Druga šola, katere najvidnejši predstavnik je Morris Janowitz, zagovarja teorijo, da profesionalizacija oboroženim silam nalaga dolžnost osvojiti administrativne in politične večšine, kar politizira častniški zbor in vojsko napelje k izpodbijanju nadvlade civilistov (Janowitz, 1971 v Danopolous in Zirker, 2002: 4). V analizi sovjetskih oboroženih sil se Roman Kolkowicz strinja z Janowitzevim pogledom in trdi, da je tehnološki napredek v vojaški tehnologiji prisilil sovjetske politične voditelje, da so bolj profesionalni vojski prepustili več pristojnosti, kar jo je spremenilo v interesno skupino (Kolkowicz, 1967 v Danopolous in Zirker, 2002: 4).

⁷³ Posredni britansko-nizozemski (kjer so kapitalisti vodenje oboroženih sil prepustili aristokraciji, sami pa jih nadzorovali preko parlamenta) in švicarski vpliv (miličniški sistem) sta vstopila v nemški marksizem. Hkrati z vplivom Clausewitzevega dela na Lenina in Trockega so se ti vplivi pomešali z rusko tradicijo politične avtokracije. Rezultat je bil sovjetski sistem civilne partokratske dominacije, ki je iz revolucionarnega marksizma posvojila organizacijsko orodje – komunistično partijo. Iz ruske tradicije je prevzela vladavino oligarhov in odsotnost parlamentarnega nadzora, pomanjkanje javnih informacij ter debat o obrambnih zadevah in oboroženih silah (Bebler, 1990: 269).

oboroženimi silami: subjektivni in objektivni.⁷⁴ Subjektivni nadzor je način maksimiziranja civilnega nadzora preko družbenih razredov (junckerji, samuraji), preko institucij (parlament) ali z ustavnimi sredstvi. Van Doorn je dokazoval, da subjektivni nadzor implicira politično indoktrinacijo; oborožene sile morajo deliti norme in vrednote civilne elite (Van Doorn, 1969 v Bickford, 2001: 6). V kitajskem in ostalih komunističnih režimih je tako civilen nadzor subjektiven in temelji na skupnih vrednotah znotraj komunistične partije, ki jih delijo vojaške in civilne elite (Jencks, 1982: 25–31 v Bickford, 2001: 7).

Tezo o profesionalizaciji je potrdilo tudi umikanje LOA iz politike. Septembra 1985 je odstopilo šest od devetih vojaških predstavnikov v Politbiroju, zmanjšalo se je tudi njihovo število v CVK. Še bolj dramatična je bila ločitev vojaškega in civilnega osebja na regionalnih ravneh. Spojen direktorat na regionalnih ravneh (med Pokrajinskim prvim sekretariatom, kjer so služili politični komisarji vojaških pokrajin, in vojaškimi poveljniki, ki so vodili pokrajinske partijske komiteje) je bil prekinjen. LOA je prenehala z večino svojih nevojaških dejavnosti. Pod civilno nadzorstvo so prešle Inženirske čete, Proizvodni in gradbeni korpus, več notranjih varnostnih nalog je prevzela novoustanovljena LOP. Poudarek je ostal na osnovni dolžnosti vseh profesionalnih oboroženih sil: obrambi države (Bickford, 2001: 14).

6.2.3 Udejstvovanje LOA v ekonomiji

Tezi o profesionalizaciji sta nasprotovali dve dejavnosti, ki jih je začela izvrševati LOA.⁷⁵ Oborožene sile so morale začeti ustvarjati prihodke, s katerimi so se financirale ter se ukvarjati z gospodarskimi dejavnostmi. Ker se je vojaški proračun po letu 1985 krčil, je Deng izdal direktive, s katerimi je oboroženim silam dopustil ustanavljanje podjetij, nepovezanih z vojaškimi interesi. Frank Mora trdi, da se je Deng padajočemu proračunu in dvigajočim problemom z moralo, ki so slabšali odnose partija-vojska, zoperstavil tako, da je oborožene sile podkupil (Mora, 2002: 189). Do konca osemdesetih letih je postal dobiček najpomembnejši interni cilj oboroženih sil, kar je postavilo vodstvo v dilemo. Ustvarjanje dobička je grozilo, da bo zameglilo osnovni cilj reform: ustanoviti profesionalno silo, ki bo sposobna braniti državo in projicirati moč. Vendar bi bilo brez dodatnih dobičkov življenje v LOA težje in manj privlačno za rekrute ter večje breme za državni proračun. Do leta 1991 se je znotraj LOA in vodstva komunistične partije razširilo mnenje, da zaradi razbohotene korupcije trpijo bojna sposobnost, profesionalna etika, interna kohezivnost in podrejenost partijskemu vodstvu. Zadnje je predstavljalo Partiji največjo skrb (ibid). A posredovanje LOA na Trgu nebeškega miru je vodstvo prepričalo, da bi bil napad na podjetniške interese LOA preveč tvegan, saj je LOA edina institucija, ki lahko zagotovi stabilnost režima. Po dogodkih na Trgu nebeškega miru se je podjetniška dejavnost LOA še povečala. Deng je tako nagradil LOA za njeno lojalnost, vendar sta njena udeležba v

⁷⁴ Objektivni nadzor se vzpostavi s priznavanjem avtonomije oboroženih sil kot profesije. Ko ima vojska nadzor nad lastnimi institucijami je po svoji naravi lojalna uslužbenec države (Huntington v Bickford, 2001: 7).

⁷⁵ Oz. jih je pričela izvrševati v še večjem obsegu, tolikšnem, da je to pomenilo že kvalitativno spremembo.

podjetniških aktivnostih in dviganje korupcije spodkopavala osnovne vrednote oboroženih sil: centralizirano poveljevanje, hierarhijo, disciplino in bojni duh. Podjetniško udejstvovanje je oslabilo in ogrozilo nadzor Partije nad oboroženimi silami. Povečana avtonomija v razmerju do civilne vlade zaradi manjše odvisnosti od proračuna bi lahko dala nezaželen rezultat – zavrnitev vladnih ukazov, ki bi omejevali ekonomske interese (Mora, 2002: 192). Jiang Ze Min je šele leta 1998 čutil, da je dovolj močan, da lahko izda »pogumne in tvegane ukrepe«, s katerimi bi uveljavil vodstvo partije nad oboroženimi silami. Julija je izdal direktivo, s katero naj bi se končala udeležba LOA v podjetniških aktivnostih. LOA naj bi se osredotočila na vzpostavitev discipline in profesionalnosti svoje institucije (Mora, 2002: 193).

Bickford trdi, da tezi o profesionalizaciji nasprotuje tudi večje zanimanje LOA za zunanjo politiko (Bickford, 2001: 14). Vendar soglasje o tem, ali se LOA bolj zanima za zunanjo politiko ter še posebej, ali ima večji vpliv nanjo, ni sprejeto. Podrobneje je teza razdelana v nadaljevanju.

6.3 POSLEDICE POSREDOVANJA NA TRGU NEBEŠKEGA MIRU

Razglasitev izrednega stanja po demonstracijah na Trgu nebeškega miru leta 1989 je LOA pripeljala naravnost v notranjepolitični spor. Po uradni verziji so demonstracije na Trgu nebeškega miru predstavljale protirevolucionaren upor, generalni sekretar partije Zhao Zi Yang⁷⁶ pa je s spodbujanjem upora hotel razdeliti partijo (Swaine:1999: 107). V resnici je bila LOA poklicana, da razreši boj za oblast na najvišjih ravneh partije in vlade, kar je bilo popolnoma v nasprotju s trendom ločitve in diferenciacije vojaških in civilnih administrativnih funkcij v preteklem desetletju (Dreyer Teufel, 2000: 202).⁷⁷ Intervencija LOA je rešila oblast partije, vendar je imel njen poseg za oborožene sile negativne posledice: članice skupine G-7 so uvedle embargo na orožje, čistke častniškega zbora so vzpostavljale oblast Yangove klike, poudarek je prešel od urjenja k indoktrinaciji (Shambaugh, 2002a: 21). V skupnem seštevku je to pomenilo korak stran od profesionalizma nazaj k amaterskemu modelu (Dreyer Teufel, 2000: 202). Ker so nekateri poveljniki in vojaki nasprotovali posegu na Trgu nebeškega miru, je Partija po razrešitvi krize z intenzivno propagando skušala zagotoviti lojalnost oboroženih sil v morebitnem podobnem posegu v prihodnosti. Štiri propagandne teme so poudarjale disciplino, absoluten nadzor KKP nad LOA, izboljšanje političnega dela na osnovnih ravneh (v četah in regimentih) ter bojevanje proti »novim sovražnikom«: »mirni evoluciji« in »buržoazni liberalizaciji« (Shambaugh, 2002a: 25). Poudarjeno je bilo, da je LOA politična vojska v službi tistih, ki vodijo Partijo, in da je njena uporaba proti notranjemu sovražniku popolnoma legitimna. Partijski komiteji, disciplinske inšpekcije in sistem političnih komisarjev so oživel in se okrepili. Jasno je bil viden kvalitativen premik v odnosih partija-vojska.⁷⁸ Nadzor partije nad oboroženimi silami se je povečal, obenem pa se je povečala tudi prisotnost LOA v politiki. Članstvo štirinajstega Centralnega

⁷⁶ ki je bil potem odstavljen

⁷⁷ Seveda pa je v skladu s postulatoma, da so oborožene sile instrument partije.

⁷⁸ Ta premik je bil relativen, kajti partija ni nikoli nehala zapovedovati vojski (ibid).

komiteja KKP (izvoljenega leta 1992) je imelo najvišji delež častnikov LOA (24 odstotkov) po letu 1977 (Shambaugh, 1997: 5).

Po mnenju Dreyer Teufelove je bila vzvod za ponovno oživitev funkcionalne naloge LOA zalivska vojna (Dreyer Teufel, 2000: 203) s svojim prikazom zmage najnovejše vojaške tehnologije nad številčnejšo iraško vojsko. Konec leta 1992 sta bila odstranjena brata Yang, ki sta si s čistkami poskušala ustvariti lastno bazo moči v vrstah LOA. To je bila prelomna točka, ki je odstranila napetost z vrha sistema (Shambaugh, 2002a: 30).

6.4 NOVE RAZLAGE CIVILNO-VOJAŠKIH ODNOSOV

Omenila sem že, da so se poleg frakcijske teorije in teorije o profesionalizmu pojavile tudi nove opredelitve civilno-vojaških odnosov na Kitajskem. David Shambaugh odnos med vladajočo komunistično stranko in oboroženimi silami v komunističnih režimih opiše kot simbiozo. Občasno poskuša komunistična partija povečati svoj nadzor nad vojsko, drugič oborožene sile postanejo politično bolj samozavestne v razmerju do partije. Zaradi povezanosti s partijo oborožene sile ne izvedejo vojaškega udara, lahko pa so vpletene v boje znotraj partije (Shambaugh, 2002a: 12). Shambaugh tudi trdi, da sta od petdesetih let koncepta simbioze in profesionalizma sobivala in se dopolnjevala, danes pa lahko sledimo linearnejšemu razvoju od simbioze k Huntingtonovemu profesionalizmu (Shambaugh, 2001: 42). Z njim se strinja tudi James Mulvenon, ki meni, da so se civilno-vojaški odnosi premaknili od simbioze k profesionalizmu (Mulvenon v Bickford, 2001: 32).

Mel Gurtov in Bwong-Moo Hwang opisujeta civilno-vojaške odnose v kitajskem režimu kot odnos med delom in celoto. Oborožene sile kot institucija so del celotne partijske strukture in element države. T. i. odnosi partija-vojska so pravzaprav civilno-vojaški odnosi znotraj partije (Gurtov in Hwang, 1998: 26).

6.5 CIVILNO-VOJAŠKI ODNOSI DANES

Od sredine devetdesetih let je opazen nov dejavnik v kitajskih civilno-vojaških odnosih. Poteka opazen, čeprav podtalen, »boj« za oblast med vojsko, partijo in vlado. Oborožene sile si prizadevajo za večjo neodvisnost od partije, partija poskuša povečati svoj nadzor nad oboroženimi silami, vlada pa si prizadeva povečati svoj zakonodajni nadzor nad oboroženimi silami in obenem ločiti svoje območje pristojnosti od partijskega (Shambaugh, 2002a: 11). Razmerje med vlado in Partijo v odnosu do oboroženih sil lahko vidimo kot komplementarno. Vladni mehanizmi nadzora in linije poveljevanja sežejo dlje, Partija pa se je umaknila na vzvišen položaj, kjer načrtuje splošne politike (Shambaugh, 2001: 43). Spojen direktorat je razpadel zaradi menjave generacij. Niti eden izmed najvišjih partijskih vodij nima kakršnih koli vojaških izkušenj in le dva visoka častnika LOA v Glavnem štabu sta imela

pomembnejše politične izkušnje.⁷⁹ Najvišji vojaški častniki od Centralne vojaške komisije do Glavnega štaba, napredujejo glede na profesionalne in meritokratske kriterije, politična zavednost in aktivizem pa ne pomenita mnogo (Li, 2001: 75). Častniški zbor tako postaja vedno bolj profesionalen v klasičnem Huntingtonovem pomenu. Neformalno in osebno poveljevanje in nadzor so nadomestili zakoni in pravila (Shambaugh, 2002a: 13). Prvič obstajajo pravila, ki definirajo vojaške funkcije in vloge. Kodificirana so bila v številnih zakonih, dokumentih in pravilnikih.⁸⁰ Njihovo sprejetje je pospešilo regularizacijo in profesionalizacijo oboroženih sil. Nacionalni zakon o obrambi, sprejet marca 1997, podreja oborožene sile državi (Shambaugh, 2001: 43–44).⁸¹ Komunistična partija je omenjena le enkrat (v 19. členu): »Oborožene sile LRK so podrejene vodstvu Komunistične partije in organizacije KKP v oboroženih silah bodo izvajala dejavnosti v skladu s pravilnikom KKP« (Shambaugh, 2001: 45). Čeprav civilno-vojaške odnose na Kitajskem ne moremo več imenovati odnosi med partijo in vojsko, pa kitajske oborožene sile niso postale nacionalna vojska oz. ne moremo govoriti o demokratičnem nadzoru nad kitajskimi oboroženimi silami.⁸² Kljub nekaterim razpravam v kitajskih intelektualnih krogih in v LOA o večji pristojnosti vlade, o oboroženih silah, ki služijo državi in ne le partiji, ter o oboroženih silah pod civilnim in zakonodajnim nadzorom, so bili taki »buržuazni koncepti« ostro obsojeni (Shambaugh, 2002a: 52).

6.5.1 Zamenjava generacij

Jiang Ze Minova nasleditev Deng Xiao Pinga je potekala tekoče tudi zato, ker je bila LOA lojalna partiji in ni bilo vidnega rivala. Pomemben vidik njegove konsolidacije moči je bilo »dvorjenje« LOA (Bickford, 2001: 24). Preden je Jiang Ze Min prišel na položaj predsednika CVK leta 1989 in generalnega sekretarja Partije leta 1992, je bila njegova politična kariera relativno kratka. Znotraj kitajske hierarhije ni užival mnogo spoštovanja, ali imel mnogo osebnih poznanstev. Čeprav sprva ni imel močne podporne baze, jo je zgradil z odstranitvijo nasprotnikov in s povišanjem privrženecv na ključne položaje (Joffe, 1999a: 139). Tudi podpora vojaških poveljnikov je močno povečala varnost njegovega položaja, zato se je zelo potrudil, da jo je dobil (Joffe, 1999a: 141). Podprl je vse ključne teme, pomembne za LOA: profesionalizacijo, posodobitev opreme, doktrine, raziskav in razvoja,

⁷⁹ Shambaugh opisuje razmere v Glavnem štabu leta 2001, ko je bil na oblasti še Jiang Ze Min. Klub nekaterim zamenjavam je njegov opis še vedno aktualen.

⁸⁰ Nacionalni ljudski kongres je sprejel 12 zakonov, med njimi Nacionalni zakon o obrambi, Zakon o vojaški službi, Zakon o zaščiti vojaških nepremičnin, Zakon o civilni zračni zaščiti, Zakon o rezervnih častnikih, Zakon o vojašnicah v posebni administrativni regiji Hong Kong, Pravilnik o vojaški službi in Pravilnik o vojaških častnikih. Državni svet in CVK sta skupaj sprejela 40 zakonov in pravilnikov, CVK pa jih je sprejel še 70. Tudi sama LOA je sprejela več kot tisoč vojaških pravil in pravilnikov (Shambaugh, 2001:44).

⁸¹ Država pomeni vlado (Državni svet, ministrstva in komisije), predsednika države ter Nacionalni ljudski kongres (ibid).

⁸² Da bi bila LOA nacionalna vojska, bi moralo obstajati resnično Ministrstvo za obrambo in ne votlo, kakršno je sedaj. Minister za obrambo bi moral biti civilist, na čelu CVK bi moral biti predsednik države, ki bi moral imeti tudi popoln nadzor nad OS, tako kot tudi Nacionalni ljudski kongres in Državni svet. Obstajati bi morali številni zakoni in procedure, ki bi določali uporabo sile in mobilizacijo, nad OS pa bi moral bedeti zakonodajni nadzor. NLK bi moral imeti popoln nadzor nad vojaškim proračunom, izvenproračunskih prihodkov pa ne bi smelo biti. Vojaška izobrazba bi morala biti brez politične vsebine (ibid).

zaščito državne suverenosti in osrednjih interesov državne varnosti. Bil je oster kritik korupcije in zrahljane discipline, sprva je podpiral in nato nasprotoval ekonomskemu udejstvovanju LOA⁸³ ter bil zagovornik povečanega vojaškega proračuna in izboljšanja življenjskega standarda vojaškega osebja. Podprl je tudi pritisk na Tajvan (Shambaugh, 1997: 7–8). Poveljnike in politične komisarje sedmih vojaških regij je povišal v generale s tremi zvezdicami in jim čine osebno podelil. Ob odmevnih obiskih vojaških enot po vsej državi je izrazil svojo ljubezen do čet in spoštovanje do dela, ki ga opravljajo. Zakoni o dobi za upokojitev so bili strogo upoštevani, kar je pomenilo, da so bili v kratkem obdobju zamenjani in nastavljeni novi visoki vojaški poveljniki, ki so zahvalo za napredovanje dolgovali Jiang Ze Minu (Dreyer Teufel, 2000: 204).

6.6 VEČJI POLITIČNI VPLIV LOA

Več avtorjev trdi, da se je vplivnost LOA v zadnjih letih že povečala (Joffe, 1999: 22, Huxley in Willet, 1999: 21). To je posledica zamenjave generacij in zmanjšanja legitimnosti režima. V avtoritarnem enopartijskem režimu, kot je kitajski, ima največji vpliv na politiko najvišji partijski vodja. Obdobje Maa in Denga se od obdobja Jiang Ze Mina in Hu Jin Taa razlikuje prav v odnosu in politiki do LOA (Joffe, 1999: 23). Vojaška podpora vrhovnemu voditelju je nepogrešljiva za obstoj avtoritarnega in nedemokratskega režima. Ker je imel Jiang Ze Min manjšo avtoriteto kot prejšnja vrhovna voditelja, enako pa velja tudi za Hu Jin Taa, si jo je moral kupiti s številnimi koncesijami in povečevanjem vloge LOA. Zmanjšal se je tudi vpliv Partije na LOA. Institucionalno se je zmanjšala moč političnih komisarjev in partijskih komitejev, preko katerih Partija izvaja nadzor. Zaradi de facto konca ideologije, erozije moči in korupcije se je okrepila posebna identiteta oboroženih sil kot profesije (Joffe, 1999: 41). Povečanje moči LOA v razmerju do Partije pa je oz. bo omilila zamenjava generacij vojaških poveljnikov, ki so služili z Maom in Dengom, z mlajšimi, ki se ne morejo sklicevati na starost, revolucionarne dosežke in življenjske izkušnje (Joffe, 1999a: 152–153).

Drugi vzrok za večjo politično moč LOA predstavlja zmanjšana legitimnost režima komunistične partije. Tržno orientirane ekonomske politike, ki jih izvaja avtorski režim, dajejo KKP videz egoistične, kapitalistične vladajoče elite in ne proletarske partije, ki si prizadeva za interese delovnega ljudstva. Prav tako se ne skladajo zatrjevana zavezanost Partije vladavini zakona in tržni ekonomiji ter njena odločitev, da obdrži politično vodstvo. Tudi druga protislovja, kot strah pred neodvisnimi interesnimi skupinami, ki so nepogrešljive v tržni ekonomiji in vprašanje, kako v naraščajoči decentralizaciji najti zaščito pred »kapricami« lokalne oblasti, so vir naraščajočih napetosti v kitajski politiki, ekonomiji in družbi. Večmestna ekonomska rast ne zagotavlja uravnoveženega razvoja Kitajske – nekatere pokrajine ter nekateri socialni razredi so celo v slabšem položaju, kot so bili v času »pravega« komunizma.⁸⁴ Hibridni neoavtoritarni režim izkazuje patologije politične stagnacije

⁸³ Skladno z mnenjem vojaškega vodstva.

⁸⁴ Medtem ko je rast kmetijskega sektorja prispevala velik delež k celotni gospodarski rasti Kitajske v zadnjih desetletjih, se je v zadnjih letih ustavila. Leta 2002 je znašala samo 16,2 odstotkov BDP-ja, medtem ko je leta

Brežnjeve Sovjetske zveze in nepotističnega kapitalizma Suhartove Indonezije: prežemajočo korupcijo, lokalno uradništvo, ki si ustvarja lastne fevde, cinizem elite ter nezanimanje in razočaranje množic nad politiko. V leninističnemu režimu je učinkovito vladanje odvisno od zdravja in vitalnosti partije, ki mora posedovati močno organizacijsko disciplino, odgovornost in vrednote, ki pritegnejo množice. Norost kulturne revolucije je močno poškodovala ugled KKP. Sprva so ga delno pokrpale Dengove reforme, ki so končale masovno represijo, povečale osebne svoboščine in prinesle ekonomske koristi. Vendar s poglobitvijo reform naraščajoči segmenti kitajske družbe (predvsem kmetje in delavci v državnih podjetjih) postajajo revnejši, nadomestila od države pa ne prejema (Pei, 2002: 97–102).⁸⁵ Tudi demonstracije na Trgu nebeškega miru so bile posledica neenakomernega in neuravnoveženega razvoja (Porter, 1991: 67).

6.6.1 Vpliv LOA na zunanjo politiko

Predvsem hongkonški in tajvanski raziskovalci in časopisje trdijo, da je LOA v zameno za podporo in lojalnost Jiang Ze Minu izvela večjo vlogo v zunanji politiki (Dreyer Teufel, 2000: 204). To možnost (kot zgolj teoretično) omenja tudi Bickford: v leninističnih režimih, kjer so vojaški poveljniki tudi člani Partije, se lahko svetovalna funkcija vojaškega častnika sprevrže v oborožene sile, ki iščejo večjo politično vlogo v zunanji politiki in drugih območjih blizu njihovim korporativnim interesom (Bickford, 2001: 17). James Mulvenon prav tako trdi, da so v obdobju po Dengu civilno-vojaški odnosi v bistvu ravnotežje moči med civilnimi in vojaškimi voditelji o politiki (policy) in razdelitvi virov. V kontekstu leninističnega režima Huntingtonovi pojmi odgovornosti, korporativnosti in strokovnosti ne vodijo k politični pasivnosti, temveč vmešavanju v politiko. Strokovnost je lahko dvorezen meč, ki olajša poseganje v notranjo politiko. Odgovornost pomeni, da se LOA obnaša zelo nacionalistično, ko brani kitajske strateške interese, ni pa še doumela druge plati medalje, tj. odgovornosti do družbe in države. Korporativna identiteta v kombinaciji s partijsko zahtevo, da LOA ostane politična vojska, ustvarja možnost pretorijanstva (Mulvenon v Bickford, 2001: 32). Dve leti kasneje trdi nasprotno: »LOA ne postaja bolj politično intervencionistična. Pravzaprav je resnično nasprotno. S tem, ko se zmanjšujejo njeni institucionalni in osebni kanali vpliva, se nadaljuje njen umik iz nevojaških področij. Osredotoča se skoraj izključno na vojaška področja in le na osrednja vprašanja zunanje politike« (Mulvenon, 2003: 26). Tudi Lampton v knjigi, kjer opisuje proces sprejemanja odločitev v zunanji in varnostni politiki omenja trende kot so profesionalizacija, korporativna pluralizacija, decentralizacija in globalizacija, ne omenja pa večjega vpliva oboroženih

1979 znašala 31,2 odstotka. Delež zaposlenih v kmetijstvu leta 2000 je znašal 46,9 odstotkov vseh zaposlenih, 63,8 odstotkov kitajskega prebivalstva živi na podeželju. Razlika med dohodki ruralnega in urbanega prebivalstva pa narašča: leta 2000 je prebivalec mesta zaslužil 2,8 krat več, kot prebivalec podeželja (Crane in drugi, 2005: 20).

⁸⁵ Različne javnomnenjske raziskave kažejo, da le pet odstotkov anketiranih kmetov meni, da partijski kadri delajo v njihovem interesu, da je le petnajst odstotkov članov sindikata odgovorilo, da je njihov največji ideal komunizem, da je manj kot polovica anketiranih menila, da je večina članov partije poštenih (ibid).

sil (Lampton, 2001: 1–36). Swaine se sicer ne strinja s poročili hongkonškega časopisja,⁸⁶ da t. i. starešine (elders)⁸⁷ hkrati z višjimi častniki delujejo kot nadvse agresivna interesna skupina na bistvenih področjih varnostne ali zunanje politike. Svoje mnenje so posredovali le v zelo redkih primerih. Vendar trdi, da čeprav LOA ne igra osrednje vloge v zunanji politiki, so vojaški pogledi nanjo izraženi tako formalno kot neformalno, obseg te interakcije pa se očitno povečuje (Swaine, 1997: 98–113).

6.6.2 Nastop četrte generacije

Novembra 2002 je nastopila t. i. četrta generacija. Za predsednika države⁸⁸ in generalnega sekretarja KKP⁸⁹ je bil izvoljen Hu Jin Tao. A mesto predsednika CVK (tako vladne kot partijske) je obdržal Jiang Ze Min, Hu Jin Tao pa je ostal na mestu podpredsednika CVK, ki ga je zasedal od leta 1999. Ker nima nobenih vojaških izkušenj, ne vzbuja posebnega spoštovanja v oboroženih silah (Shambaugh, 2002a: 117). Tako kot Jiang Ze Min si bo moral zaupanje šele pridobiti. Nan Li je v svojem članku leta 2002 opozarjala na nevarnost, če bi Hu Jin Tao prevzel pozicijo generalnega sekretarja KKP, Jiang Ze Min pa bi ohranil mesto predsednika CVK, kar se je kasneje zgodilo. Takšen položaj naj bi bil abnormalen in nepravilen. Resno naj bi oviral poskus normalizacije politično-vojaškega nasledstva (Li, 2002: 74). Na nevarnost takšnega dvojnega položaja je opozarjal tudi Scobell. LOA je bila nezadovoljna z dvema centroma moči in nejasno linijo poveljevanja (Scobell, 2005: 236).⁹⁰ Vendar je Hu Jin Tao septembra 2004 Jiang Ze Min predal tudi mesto predsednika (partijske) CVK, marca 2005 pa se je odrekel še zadnjemu položaju, mestu predsednika vladne CVK. Tako kot niso najbolj jasni razlogi, zakaj je mesto predsednika CVK Jiang Ze Min sploh zadržal še za dve leti, so različne razlage, zakaj se mu je odrekel. Morda se je hotel v vsem ravnati po svojem predhodniku Deng Xiao Pingu, ali pa je razkol med njim in Hu Jin Tao tako oteževal delo v Pekingu, da je v imenu stabilnosti partije moral odstopiti (Mulvenon, 2005: 5).⁹¹

⁸⁶ Večina analitikov je skeptična do tajvanskega in hongkonškega časopisja. Pogosta so t. i. odtekanja novic, (leaks), ki so brez osnove ter posredujejo le enostransko sliko v političnem boju (Whiting:1997: 332).

⁸⁷ Upokojeni a še vedno vplivni nekdanji častniki LOA.

⁸⁸ Marca 2003.

⁸⁹ Novembra 2002.

⁹⁰ Scobell v svojem članku trdi, da v analizi sedanjih kitajskih civilno-vojaških odnosih prevladujejo tri teze, s katerimi se ne strinja: civilen nadzor nad oboroženimi silami je trdno zakoreninjen, civilno-vojaški odnosi so enaki odnosom partija-vojska, prevladujoči trendi znotraj LOA so profesionalizacija in depolitizacija (Scobell, 2005: 228). Kot je razvidno iz dosedanjega orisa civilno-vojaških odnosov, so njegove trditve preveč posplošene, v njegovem prispevku pa je zanimiva trditev, da je civilna oblast nad oboroženimi silami šibko institucionalizirana (Scobell, 2005: 228). Zgodovinsko in formalno je bila CVK osrednje telo, ki je nadzorovalo oborožene sile. Leta 2004 jo je sestavljalo osem članov, od katerih sta bila le dva civilista, Jiang Ze Min in Hu Jin Tao (ibid). Ostali »prevladujoči tezi« pobija s sklicevanjem na vedno večjo vlogo države.

⁹¹ Ki je prav tako odstopil z mesta predsednika CVK dve leti kasneje kot z mesta predsednika države in generalnega sekretarja partije.

6.7 FUKCIONALNI IN SOCIALNI IMPERATIV

Huntington trdi, da se odnos med vojaškimi institucijami in državo oblikuje na podlagi dveh sil: funkcionalnega in socialnega imperativa. Funkcionalni imperativ izhaja iz groženj, ki pretijo državni varnosti, socialni imperativ pa iz sil, ideologij in institucij, ki vladajo v družbi. Vojaške institucije, ki se posvetijo le izpolnjevanju socialnega imperativa, ne morejo več izpolnjevati svojih funkcionalnih obveznosti, tj. ne morejo uspešno odvrnati nasprotnika ali braniti države. Če vojska ne posveča dovolj pozornosti socialnemu imperativu, se lahko odtuji družbi (Huntington, 1998: 2).

Socialni imperativ je bila dominantna sila, ki je izoblikovala Rdečo armado, po ustanovitvi Ljudske republike Kitajske pa je LOA igrala še pomembnejšo domačo vlogo (Dreyer Teufel, 2000: 191). Oborožene sile so prispevale k Maovi viziji enakopravne družbe brez korupcije: vojaške enote in posamezni vojaki so bili pogosto razglašeni za modele ideološke pravilnosti in pravih socialističnih vrednot (Gurtov in Hwang, 1998: 12). Vojaki so prispevali k obnovi gospodarstva, sodelovali v procesu razdelitve zemlje, postavili državne kmetije in podprli kolektivizacijo industrije in kmetijstva. Poleg ekonomske, so imele oborožene sile tudi politično vlogo. Njihove delovne enote so prenesle partijsko sporočilo na težko dosegljiva področja. Tudi pomoč pri naravnih nesrečah in izgradnja infrastrukture so bile vedno (in še vedno so) pomemben del zadolžitvev kitajskih oboroženih sil, ki naj bi si tako pridobila srca lokalnega prebivalstva (Gurtov in Hwang, 1998: 188). Z izbruhom korejske vojne je bilo potrebno več časa posvetiti funkcionalnemu imperativu; takrat se je začela tudi prva profesionalizacija kitajskih oboroženih sil, ki je poslabšala odnose med vojaki in častniki ter med vojsko in civilnim prebivalstvom. Z velikim skokom naprej je znova postal pomembnejši socialni imperativ, ki je dosegel svoj zenit v času kulturne revolucije (Dreyer Teufel, 2000: 191–196). Pravzaprav je poudarek na politični vlogi LOA nihal skladno s profesionalizacijo. Poenostavljeno rečeno: kadar je bil poudarek na profesionalizmu, je bil poudarjena funkcionalna vloga oboroženih sil. V obdobju, ko je bila poudarjena ideologija, v novejšem času po demonstracijah na Trgu nebeškega miru, je bil bolj izpostavljen socialni imperativ in socialna (politična) vloga LOA. Ponovno osredotočenje na obrambno vlogo oboroženih sil pod Jiangom Ze Minom je znova okrepilo trend proti funkcionalizmu in stran od socialne vloge LOA (Dreyer Teufel, 2000: 208).⁹²

Že v sredini osemdesetih let je Disciplinski in inšpekcijski komite CVK opozoril, da različne deviantne dejavnosti LOA, kot so hazardiranje, podkupovanje, pornografija in alkoholizem negativno učinkujejo na javnost (Heaton, 1994: 392). Vloga LOA v posredovanju na Trgu nebeškega miru je prav tako zmanjšala njen ugled v družbi. Po koncu izrednega stanja je bilo vloženo veliko truda, da bi se njen ugled v očeh kitajske družbe znova vzpostavil (Scobell, 2005: 231). Vedno večja korupcija zaradi vpletenosti v podjetniške aktivnosti je temnila njen ugled v družbi, poslabšanje odnosov s prebivalstvom pa je postal dodaten argument za divestituro (Mora, 2002: 190).

⁹² Do leta 1998, ko so se oborožene sile morale odreči svojim podjetniškim dejavnostim, je vodenje njihovega poslovnega imperija ostajala pomembna socialna funkcija (ibid).

V regijah s številčno etnično manjšino, kot sta Tibet in Xinjiang, so civilno-vojaški odnosi napeti. V teh regijah oborožene sile predstavljajo del zatiralnega sistema Han (Kitajcev). Vaščani so občasno napadli posamezne vojake. Zaradi številnih nemirov, v katerih so privrženci Dalajlame demonstrirali v podporo tibetanski avtonomiji, je bila konec osemdesetih in v začetku devetdesetih v Tibetu uvedena policijska ura in nagla sodišča. Po seriji bombardiranj muslimanskih seperatistov je bila leta 1993 LOA poklicana v pokrajino Xinjiang (Heaton, 1995: 392).

7 PROFESIONALNA ČASTNIŠKA IZOBRAZBA IN URJENJE

7.1 PROFESIONALNA ČASTNIŠKA IZOBRAZBA

Eden pomembnejših vidikov modernizacije LOA je bilo tudi izboljšanje častniškega izobraževanja. Brez primerno izobraženih kadrov se učinkovitost LOA tudi z novo opremo, reorganizacijo, novimi pravilniki ali spremembami v doktrini ne more povečati. Tako je bila uvedba strožjih izobrazbenih kvalifikacij za oborožene sile eden izmed šestih dejavnikov, s katerimi se je začela reforma kitajskih oboroženih sil (Dreyer Teufel, 2002: 199). Stanje profesionalne vojaške izobrazbe po koncu kulturne revolucije je bilo porazno. Od 125 vojaških akademij in šol, ki so obstajale na začetku kulturne revolucije, jih je ob koncu delovalo le še 43. Uničene so bile knjižnice in učno gradivo, tisto, ki je ostalo pa je bilo še iz petdesetih let. Nekaj let poučevanje sploh ni obstajalo (Bickford, 2003: 1).

Z rastjo pomembnosti in kompleksnosti tehnologije pri izvajanju vojaških operacij, s skrajševanjem življenjskega cikla obstoječih oborožitvenih sistemov in z vedno hitrejšo zastarelostjo znanja, mora izobraževanje profesionalne častnike opremiti ne samo z znanjem, ki je potrebno za izvajanje bojnih operacij in obstoječih vojaških doktrin, temveč tudi z orodji in tehnološkim predznanjem, ki jim bo omogočalo neprestano posodabljanje znanja. Profesionalna častniška izobrazba je sistem, ki omogoča razširitev znanja, socializacijo in standardizacijo doktrine, vzpostavi skupen vojaški jezik ter skupno metodologijo identifikacije in reševanja problemov. Vojaške akademije so tako prostor za diskusijo o vseh aspektih oboroženih sil: o doktrini, taktiki, primerni opreми, potencialnemu sovražniku in vojni, o pripravah na potencialen konflikt in napakah minulih vojn.⁹³ Sistem izobraževanja vsebuje tudi etično dimenzijo, ki se na Kitajskem še vedno osredotoča na indoktrinacijo temeljev marksistične-leninistične-maove misli in lojalnosti Kitajski komunistični partiji (Bickford, 2003: 2).⁹⁴

Razen ponovne vzpostavitve vojaških akademij do konca sedemdesetih let ni bilo posebnega napredka.⁹⁵ Po navedbah različnih virov naj bi leta 1978 le okoli osem oz. deset odstotkov pripadnikov LOA imelo univerzitetno izobrazbo. Porazna kampanja v Vietnamu in lekcije iz Falklandske vojne so pomembnost izobraženega osebja še izpostavile. Leta 1980⁹⁶ so bile sprejete smernice, ki so končale prakso neposrednega napredovanja. Zahtevano je bilo, da vsi častniki diplomirajo na vojaških šolah. Kandidati za vojaške akademije so morali imeti najmanj srednješolsko izobrazbo in so morali opraviti enake sprejemne izpite kot za sprejem na civilne univerze. Za že poveljujoče častnike brez ustrezne izobrazbe so bili ustanovljeni posebni tečajji, ki so jih obiskovali v prostem času, tako da bi dobili vsaj minimalno izobrazbo. Tisti, ki niso mogli ali hoteli zadostiti minimalnim standardom teh t. i. univerz v prostem času (spare-time universities), so nazadovali, bili odpuščeni ali upokojeni (Dreyer Teufel,

⁹³ Takšna praksa se je v Kitajski začela v sredini osemdesetih let (ibid).

⁹⁴ V zahodnih oboroženih silah to pomeni gojenje častnega zakonika, vcepljanje boljše discipline in poučevanje o zakonitosti ukazov (ibid).

⁹⁵ Njihovo število je naraslo na 116 vojaških, 40 poveljniških, 5 političnih, 54 tehničnih in 17 letalskih akademij (Bickford, 2003: 6).

⁹⁶ Po navedbah Dreyer Teufelove že leta 1978 (Dreyer Teufel, 1997: 54).

1997: 54–55). Ustanovljen je bil tudi sistem poveljniškega izobraževanja. Vsaka vojaška regija je dobila svojo poveljniško akademijo ter akademije za različne veje oboroženih sil. Tehnične akademije so ponujale številne študije od osnovnih do zahtevnejših za častnike, podčastnike in specialiste. Leta 1985 so združili Politično, Vojaško in Logistično akademijo v Nacionalno obrambno univerzo (NOU), ki je prvič zajela vse zvrsti LOA (Bickford, 2003: 7–9).

Do konca devetdesetih let je okoli devetdeset odstotkov vseh poveljnikov na ravni divizije kopenskih, pomorskih ali zračnih sil diplomiralo na NOU. Do leta 1998 naj bi na njej diplomiralo okoli 5000, magistriralo in doktoriralo pa okoli 400 častnikov. V NOU prevladujejo pripadniki kopenske vojske. Letalski in mornariški častniki so šele nedavno dobili dovoljenje za nošenje uniforme svoje zvrsti. Vendar pa je združitev zvrsti znotraj NOU in posledično povečano, pravzaprav celo prvič spodbujano druženje med častniki različnih zvrsti, omogočilo tudi lažje izvajanje večzvrstnih operacij (Bickford, 2003: 7–9).

Častniško izobraževanje na Kitajskem poteka na treh ravneh. NOU je na vrhu izobraževalne piramide, obiskujejo jo častniki najvišjih činov. Tisti, ki bodo prevzeli poveljstvo nad divizijo, obiskujejo dvoletne tečaje, na voljo pa je tudi enoletni tečaj za častnike, ki naj bi napredovali v generale in trimesečni tečaj, ki je osredotočen na nacionalno-varnostne cilje iz različnih perspektiv. Poveljniške fakultete, na katerih eno leto študirajo stotniki in majorji, predstavljajo drugo, srednjo stopnjo. Poleg njih obstajajo tudi specializirani programi srednje stopnje za vsako službo. Najnižjo raven predstavljajo regionalne vojaške akademije. Ponujajo standarden akademski kurikulum, enak civilnim fakultetam, skupaj z vojaško znanostjo, osnovnim urjenjem in političnimi študijami. Njihovi študentje so maturanti in vojaki, ki so se posebej izkazali in se povzpeli na mesto vodje oddelka. Za vpis je potrebno opraviti sprejemne izpite, ki so nekoliko lažji kot za civilne fakultete. Oborožene sile ne privlačijo najboljših študentov, saj je prestiž vojske nizek, veliko drugih profesij pa ponuja boljše plače (Dreyer Teufel, 2000: 55–56).

Do leta 1987 je imelo 61 odstotkov poveljnikov armad in 70 odstotkov poveljnikov divizij univerzitetno izobrazbo. Vendar je kakovost te izobrazbe vprašljiva. Ko je leta 1988 LOA testirala znanje svojih častnikov, so bili rezultati alarmantni.⁹⁷ Kakovost izobraževanja je nizka zaradi več razlogov, kljub dve desetletji trajajoči razpravi o izboljšanju izobraževanja pa se ponavljajo vedno isti predlogi in kritike, ki kažejo, da se spremembe le počasi uvajajo, oz. se uvajajo na papirju in ne v resničnosti (Bickford, 2003: 13).⁹⁸

⁹⁷ Tako poveljnik regimenta ni znal brati zemljevida in je cilj, ki naj bi ga pokazal na karti, zgrešil za več kot enajst kilometrov. Polkovnik, ki je bil vprašan, s kakšno vrsto orožja naj bi bili opremljeni padalci iz določene države, je dolgo časa razmišljal, nato pa odgovoril, da ne ve (Dreyer Teufel, 2000: 202).

⁹⁸ Dreyer Teufelova je zelo skeptična do uradnih statistik in trdi: »Uradne statistike so pogosto videti narejene za zavajanje in ne za pojasnitev« (1997: 58).

S problemom kakovosti so se spoprijeli z uvajanjem sodobne elektronske opreme, računalnikov in elektronskih simulacij, videa in televizije.⁹⁹ Spodbuja se prehod iz pasivnega na aktivno učenje, razpravo, spontanost in kreativnost, manj dogmatično učenje, inovativno razmišljanje ter manj rigidno okolje. Velik problem predstavlja tudi pomanjkanje dobrih predavateljev, predvsem zaradi nizkih plač in boljših priložnosti v civilnem sektorju (Bickford, 2003: 14).¹⁰⁰ V zahodnih oboroženih silah se poveljniki izmenjujejo med predavalnico in terenom, njihovo izkušnje pa so osebne in aktualne. Če kitajski poveljniki postanejo predavatelji, učijo isti predmet na isti akademiji vso kariero in se ne vrnejo več na teren. Njihovo operativno izkustvo je tako zastarelo (Dreyer Teufel, 1997: 55).

V osemdesetih je bilo narejeno veliko sprememb v kurikulumu večine vojaških akademij. Poučevati so začeli nove predmete: vojaško izobraževalno teorijo, vojaško psihologijo, zunanjo politiko, mednarodne odnose, pravne študije, sodobni management, računalniško programiranje in osnove gradnje kitajskega socializma. Vendar je kitajska profesionalna izobrazba še vedno osredotočena predvsem na poveljniške in tehnične veščine (Bickford, 2003: 12).¹⁰¹

Z začetkom devetdesetih se je pomembnost častniške izobrazbe še povečevala. Tri iniciative velja posebej izpostaviti: reorganizacijo in konsolidacijo vojaških akademij, izdajo predpisov o častniški izobrazbi in sodelovanje s civilnimi fakultetami. Leta 1999 se je začel program prilagoditve in reforme vojaških akademij. Zaradi prevelikega števila preozko specializiranih akademij, ki imajo premalo slušateljev, so redki viri (predavatelji, knjige, računalniška oprema) preveč razdrobljeni. Zmanjšanje števila in združevanje akademij je predvsem bolj ekonomično, hkrati pa bo dvignilo kakovost in vsestranskost novo nastalih združenih akademij. Leta 1998 so bile izdane uredbe, ki so prvič postavile smernice za veliko število izobraževalnih aktivnosti. Osredotočile so se na rekrutiranje študentov civilnih univerz, soočile pa so se tudi s problemom, kaj storiti, ko znanje študentov vojaških akademij ne ustreza standardom.¹⁰² Leta 1999 se je začel proces institucionalizacije programa neprekinjenega častniškega izobraževanja. Leta 2000 je bil končno izdelan celoten skupek pravil za vojaške akademije, ki je nadomestil začasne smernice, izdelane leta 1989. Tako je bila ustvarjena zakonska podlaga za regularizacijo in standardizacijo profesionalne častniške izobrazbe.¹⁰³ Izdane so bile tudi smernice za akademsko osebje, ki poudarjajo pomembnost akademskih dosežkov, upravljavskih veščin in politične lojalnosti. Medtem ko prvi iniciativi gradita boljšo izobrazbo za prihodnost, se s perečim problemom pomanjkanja dobro izšolanih častnikov sooča tretja. Tako se je LOA v iskanju

⁹⁹ Leta 1998 je imelo 54 akademij, manj kot polovica, delujoče računalniško omrežje. Bickford ocenjuje, da bo potrebno med 10 in 15 let, da se bo v LOA razvila resnična računalniška kultura (Bickford, 2003: 13).

¹⁰⁰ Leta 1999 je imelo le okoli 15 odstotkov kitajskih vojaških inštruktorjev stopnjo magistra ali doktorja znanosti (Bickford, 2003: 14).

¹⁰¹ Na vojaških akademijah se psihologija poučuje že več kot desetletje, a je šele leta 2001 diplomiral prvi strokovnjak za psihološko vojskovanje (ibid).

¹⁰² Obstajajo dokazi, da veliko častnikov izdela tečaje in akademije kljub nezadostnemu znanju. Celotna kitajska družba, in oborožene sile niso izjema, prireja poročila, in prikazuje stanje boljše kot je (Dreyer Teufel, 1997: 58–59).

¹⁰³ Med drugim opredeljuje obseg vojaške izobrazbe, akademske standarde, čas, ki ga zahteva določeno kvalificiranje, dolžnosti šolskih administratorjev in oddelkov. Te najosnovnejše smernice je dobila Kitajska šele petdeset let po uvedbi profesionalnega častniškega izobrazbe (Bickford, 2003: 18).

bolje izobraženih kadrov obrnila na civilne univerze, s čimer posnema prakso večine zahodnih oboroženih sil, ki se vsaj deloma opirajo na civilno izobraževanje. Leta 1992 je bila izdana skupna resolucija CVK in Državnega sveta o opiranju oboroženih sil na civilne inštitucije za pridobivanje častnikov. LOA je od takrat rekrutirala okoli 46.000 diplomirancev civilnih univerz. Neznanka pa je, ali jih bo zmogla obdržati (Bickford, 2003: 15–20).

7.2 URJENJE

Modernizacijo urjenja vodi Vojaški oddelek za urjenje znotraj Splošnega oddelka. Zadolžen je za pripravo smernic, vzpostavitev standardov, ocenjevanje, razvoj novih metod in upravljanje proračuna za urjenje LOA. Vsako leto razvije splošne smernice za urjenje, ki določijo področja urjenja, na katera naj se LOA osredotoči v naslednjem letu.¹⁰⁴ Vsaka vojaška regija in vojaška služba prejmeta tudi letne specifične naloge urjenja (Finkelstein, 2001: 175–176).¹⁰⁵

Iz makro političnega in ekonomskega položaja izhajajo ovire, ki zavirajo modernizacijo urjenja LOA. LOA nanje ne more vplivati, verjetno se tudi ne bodo kmalu spremenile. Kitajska komunistična partija in vlada želita ohraniti absolutno lojalnost oboroženih sil, zaradi česar sta ideološka in politična čistost pomembnejši kot vojaško urjenje in pripravljenost. Vsako vojaško razmišljanje mora biti v okviru Mao Ze Dongove doktrine ljudske vojne, Deng Xiao Pingove misli in Jiang Ze Minovih Petih osnovnih zahtev.¹⁰⁶ Vojaška modernizacija je podrejena ekonomskemu razvoju, zaradi česar je financiranje urjenja omejeno. Splošna izobrazbena raven kitajskega prebivalstva ne zadošča visokim zahtevam, ki jih postavlja uvajanje tehnološko visoko zahtevnega orožja (Blasko, Klapakis in Corbett, 1997: 227).

LOA se je s pomanjkanjem standardizacije vsebine, metod urjenja ter standardov izvajanja spopadla tako, da je uvedla eksperimentalno urjenje.¹⁰⁷ Nekatera poveljstva so bila izbrana za eksperimentiranje

¹⁰⁴ Leta 1987, 1990 in 1995 je sprejel Osnovni program urjenja, do leta 1995 pa je vsako leto oznanil naloge in spremenil prioritete ter področja, na katere se je bilo potrebno osredotočiti. Leta 1996 je nato izšel novi Program urjenja, ki je oznanil direktive, ki so se nanašale na vse enote (Blasko, Klapakis in Corbett, 1997: 226).

¹⁰⁵ Za leto 1997 so bile splošne smernice:

1. Posvetiti več energije izboljšanju kakovosti urjenja.
2. Standardizirati vsebino urjenja.
3. Regularizirati sekvenco urjenja.
4. Učinkoviteje uporabljati podporo.
5. Povečati uporabo simulatorjev urjenja.
6. Izboljšati standarde urjenja.
7. Povečati uporabo znanosti in tehnologije pri urjenju.

Posebne smernice za vojaško regijo (v tem primeru pekinško, leta 1995) so narekovale: urjenje enot v velikosti od oddelka do bataljona za vlogo nasprotnika, pehotne divizije in regimenti naj bodo razvrščene na nepoznanem terenu. Posebne smernice za letalstvo (leta 1995): intenzivno se naj uporablja tehnika urjenja proti nasprotniku, vsaka divizija naj izbere najboljše pilote in najbolj napredna letala, ki bodo predstavljali nasprotnika (Finkelstein, 2001: 177)

¹⁰⁶ Kakšne omejitve razvoju vojaške misli to predstavlja, lahko doumemo, če se spomnimo, da je bila Maova doktrina ljudske vojne razvita v tridesetih letih prejšnjega stoletja.

¹⁰⁷ Enote na različnih koncih države so se tako urile v skladu z razmerami v posamezni regiji in le z minimalnimi skupnimi standardi.

na različnih področjih sodobnega vojskovanja.¹⁰⁸ Ko je enota za eksperimentalno urjenje izvedla vrsto vojaških vaj, so se spoznanja analizirala, kodificirala in sčasoma razširila. V okviru eksperimentalnega urjenja so bile prvič izvajane vojaške vaje na področju združenih in večzvrstnih operacij, nočnih operacij, vaj s pravim strelivom in vaj, ki so vključevale nasprotnika. Preizkušanja so se začela z majhnimi enotami, ki so testirala nove tehnike in opremo in se sčasoma razvila ter vključila večje enote. Rezultati eksperimentalnega urjenja naj bi se razširili med celotne oborožene sile, tako bi se standardizirala tehnika in postopki, ki bi povečali združljivost enot iz različnih regij (Blasko, Klapakis in Corbett, 1997: 226–229).

Redno urjenje veliko stane in si ga LOA težko privoščiti. Vojaške vaje porabljajo gorivo, obrabljajo motorje in ostalo opremo ter zmanjšujejo zaloge streliva. Zato so viri in izvajanje vojaških vaj skoncentrirani na najboljše enote prve kategorije ter Enote za hitro posredovanje. Enote druge kategorije (ter sedaj že ukinjene tretje kategorije) imajo na voljo manjše zaloge streliva, starejšo opremo, so na nižji stopnji pripravljenosti in jih sestavljajo slabše izobraženi in manj sposobni vojaki. Delno nadomeščajo vojaške vaje na terenu računalniške vojne igre in simulacije. V zadnjem desetletju je bilo vloženo veliko truda, da bi vse enote kategorije 1 in 2 oskrbeli s simulatorji.¹⁰⁹ Vendar simulatorji niso nadomestilo za realne vojaške vaje na terenu (Shambaugh, 2002a: 94). Leta 1985 je potekala prva vojaška vaja, ki je vključevala nasprotnika. Šele desetletje kasneje so takšne vaje potekale tudi zunaj območja severne Kitajske. Po mnenju Shambaugha se vojaške vaje, ki vključujejo nasprotnika (rdeči kitajski vojaki proti modrim nasprotnikom), še danes preredko izvajajo, zajemajo premalo enot in so preveč poenostavljene, da bi pomembno izboljšale pripravljenost enot (Shambaugh, 2002a: 95). Do sredine devetdesetih let je LOA vojaške vaje izvajala le spomladi in poleti, podnevi ter v dobrih vremenskih razmerah. Pred nekaj leti se je urjenje začelo izvajati v vseh letnih časih, tudi v temi in slabem vremenu (Shambaugh, 2002a :95). Povečan je tudi poudarek na združenih operacijah in večzvrstnih operacijah.¹¹⁰ Zaradi obstoječe strukture LOA so takšne vojaške vaje izvajane na ravneh divizij in višje (Shambaugh, 2002a: 97).

Kljub preučevanju in poudarku na visoko razvitem tehnološkem bojevanju, večina urjenja še vedno temelji na premoči človeka nad orožjem in tehnologijo. Ker si v bližnji prihodnosti LOA ne more privoščiti opremiti vseh enot z najsodobnejšo tehnologijo, se je odločila poiskati načine, kako

¹⁰⁸ Eksperimenti se izvajajo v novoustanovljenem Narodnem centru za urjenje. V puščavi Gobi je bilo ustanovljeno simulirano bojišče za rakete zemlja-zrak, kje se protiletalske enote oborožene z raketami vrste SAM urijo za najraznovrstnejše napade: bombardiranje, napade z manevrirnimi raketami, letali tehnologije slabe radarske opaznosti ter ostalim orožji visoke tehnologije (Shambaugh, 2002a: 95).

¹⁰⁹ Kitajski Drugi aeronavtični inštitut proizvaja simulatorje za letalstvo, Inženirski inštitut za oklepne enote opremlja tankovske in mehanizirane enote, mornarica pa uporablja vrsto tovarn za proizvodnjo široke palete simulatorjev za vaje na gladini, pod gladino in v zraku (Shambaugh, 2002a: 94).

¹¹⁰ Smernice za vojaško urjenje iz leta 1999 so poudarjale večjo pomembnost skupnih operacij kot večzvrstnih operacij.

premagati tehnološko boljše opremljenega nasprotnika z obstoječim orožjem (Blasko, Klapakis in Corbett, 1997: 226–227).¹¹¹

Marca 1997 je LOA sprejela določbo o ocenjevanju vojaškega urjenja. Vse enote na ravni divizije ali nižje so letno ocenjevane po več kriterijih. Konec leta 1998 naj bi bilo 91,5 odstotkov enot ocenjenih zadovoljivo, trideset odstotkov enot pa naj bi bilo prvovrstnih (Shambaugh, 2002a: 96).

Nekatere spremembe, uvedene v zadnjih letih, slabšajo razmere za urjenje. Vojaška spretnost zahteva domačnost in mehanično urjenje.¹¹² Do leta 1998 je bilo vsako leto med četrtino in tretjino vojakov novincev, s skrajšanjem vojaškega služenja pa se je to število povzpelo na polovico. Od leta 1989 morajo bruci nekaterih univerz opraviti določeno vojaško urjenje.¹¹³ V času, ko morajo uriti bruce, se vojaške enote ne morejo uriti (Shambaugh, 2002a: 96).

Kljub reformam in spremembam, povečanemu zavedanju, kako pomembne so dobro izurjene enote, ter povečanemu razponu in pogostosti urjenja, imajo kitajske oborožene sile številne težave pri urjenju.¹¹⁴ Pogoste so nesreče letalstva in mornarice, čeprav so uradne statistike nesreč nizke (Shambaugh, 2002a: 98).¹¹⁵ Urjenje večinoma še vedno ostaja osnovno (Blasko, 2005: 2). V zadnjih petih letih je osredotočeno na operacije zračne obrambe, informacijsko vojskovanje, amfibijsko pristajanje, združene operacije, protiteroristično urjenje, obrambo pred napadom z nekonvencionalnimi sredstvi ter pomoč v naravnih nesrečah. Poudarek je tudi na obrambi pred natančnimi napadi (precision strikes), pred elektronskim blokiranjem ter pred opazovanjem in nadzorovanjem, ki predstavlja koncept treh napadov in treh obramb. Trije napadi predstavljajo napade na letala slabe radarske opaznosti, manevrirne rakete in helikopterske topove. V vseh vojaških regijah so pogoste daljše združene in večzvrstne vojaške vaje kopenskih enot. Hitra mobilizacija in razvitje enot ter zračna obramba so med najpogostejše urjenimi nalogami vseh enot LOA. Enote se pogosto urijo tudi za JKB zaščito ter v kamuflažnih tehnikah. V večino scenarijev so vključene informacijske

¹¹¹ Takšne metode vključujejo npr. uporabo granat na raketni pogon in netrzajnih pušk (recoil rifles) za sestrelitev helikopterjev, maskiranje in postavitve lažnih enot (ibid).

¹¹² Eden izmed argumentov za prehod iz naborniške na prostovoljne oborožene sile je tudi izboljšanje izurjenosti ter kohezivnosti znotraj in med enotami zaradi dolgotrajnejšega služenja.

¹¹³ Leta 1994 se je urilo 155.000 brucev iz 143 univerz, štirideset odstotkov vseh brucev (Shambaugh, 2002a: 96).

¹¹⁴ Občasno se v vojaških medijih pojavijo anekdotične omembe takšnih težav: ponarejeni obrazci za urjenje, svojevoljno spreminjanje načrtov urjenja in krajšanje časa, namenjenega izvajanju vaje, manjkajoče osebe, zloraba vojaških vozil in opreme za pridobitne namene. Nekatere pomorske enote se namesto v temi urijo v mraku ter na površini namesto pod gladino. Mehanzirane enote v provinci Junnan se niso želele uriti v dežju. Številna so poročila o nepoznavanju uporabe nove opreme. Tako 38. armada ni znala uporabljati novega laserskega, infrardečega, elektronskega in optičnega merilnika oddaljenosti, neki drug regiment pa je moral najeti zunanega svetovalca, ker se je bal, da bo poškodoval novo računalniško opremo. Častniki inženirskega regimenta niso znali uporabljati radarja, termalne slike in spektralne opreme za nočno gledanje. V spet drugi vaji je TV nadzor oslepel, izgubili so nadzor nad brezpilotnim letalom, lokalne radijske postaje so motili radarje, visokonapetostni daljnovodi pa akustični sistem za nadzor (Shambaugh, 2002a:97-98).

¹¹⁵ Uradna statistika za mornariško letalstvo leta 1997 je 0,215 nesreč na 10.000 ur letenja. Za najmodernejša kitajska bojna letala Su-27 so urjenje omejili glede na težavnost, omejeno je tudi gorivo, da piloti ne bi prebegnili na Tajvan (Shambaugh, 2002a: 98). Piloti bombnikov letijo 80 ur na leto, piloti lovcev med 100 in 110 ur na leto, piloti jurišnikov pa 150 ur letno (Allen, 1999: 84). Danes kompleksna bojna letala zahtevajo 100 ur letenja letno za ohranjanje minimalne pripravljenosti. Ravno izurjenost pilota je odločilen faktor, ki odloči o zmagi v zračni bitki (Dunnigan, 2003: 174).

operacije, izvaja se urjenje za hitre, varne prenose ukazov in podatkov, zbiranje informacij preko radarjev, brezpilotnih letal in taktičnih slikovnih sistemov, obrambo pred napadi na sisteme za vodenje in poveljevanje, uporaba dezinformacij itd. Večje enote odhajajo na teren za daljše časovne obdobje, kjer izvajajo progresivno urjenje. Začne se z individualnimi nalogami (kot je natančno streljanje in plavanje), nadaljuje z urjenjem manjših enot ter konča z izvajanjem operacij večzvrstnega in združenega tipa. Terenska urjenja se zaključijo z ocenjevanjem posameznika in enot ter s streljanjem s pravim strelivom. V obdobju dolgotrajne oddaljenosti od vojašnice se enote naučijo preživeti na terenu v težkih okoliščinah, preizkusi pa se tudi učinkovitost logističnega sistema (Blasko, 2005: 3–4).

8 VOJAŠKO-INDUSTRIJSKI KOMPLEKS, TEHNOLOGIJA IN PRORAČUN

Za oborožene sile je bilo opravljanje ekonomskih funkcij rutina vse od revolucionarnega začetka. V petdesetih in šestdesetih letih so se obrambne industrije, ki podpirajo oborožene sile z razvojem in proizvodnjo oborožitve, razvile v obsežen raziskovalno-industrijski imperij. Izoblikoval se je vojaško-industrijski kompleks kot odgovor na strateške grožnje, ki je ob neizmernih stroških razvijal velikanski arzenal konvencionalnega in strateškega orožja. Ekonomske aktivnosti obeh institucij, oboroženih sil in obrambne industrije, so bile z reformami korenito spremenjene. Politično vodstvo jih je spodbudilo, naj raje, kot da le sprejemajo sredstva iz proračuna in se ukvarjajo z obrambno pripravljenostjo, prispevajo tudi h kitajski gospodarski rasti. Tako so začele izvajati podjetniško, mednarodno in tehnološko orientirane ekonomske aktivnosti (Gurtov in Hwang, 1998: 146).

8.1 PRIMERJAVA Z ZAHODNIMI IN POSTSOCIALISTIČNIMI DRŽAVAMI

V članku Iztoka Kočevarja, ki opisuje sodobne trende v vojaški industriji razvitih držav, lahko opazimo številne podobnosti med preoblikovanjem vojaških industrij razvitih držav in Kitajske. »V zadnjih letih se s situacijo v vojaški industriji povezuje nekaj ključnih izrazov, in sicer: prestrukturiranje, preobrazba, preoblikovanje, diverzifikacija, konverzija, demasifikacija, ipd., kar so dejansko posledice krize, ki je nastala po koncu hladne vojne« (Kočevar, 2002: 210). Takšne izraze lahko najdemo tudi v reformi kitajskega vojaško-industrijskega sektorja, ki se je začela še pred koncem hladne vojne, ko je kitajsko politično vodstvo ocenilo, da totalna vojna ni več verjetna. »Obrambni sektorji evropskih držav so sprejeli pritisk racionalizacije, tako da so množične vojske in industrijo za potrebe množičnih vojsk skrčili, ohranili in povečali pa poklicni, funkcionalno bolj profesionalizirani del oboroženih sil ter izpopolnili visokotehnološke oborožitvene sisteme. Politični pomen zmanjševanja obrambnih proračunov ni bil v tem, da bi z nastalimi presežki pomagali drugim sektorjem javne porabe, temveč da bi znotraj obrambne porabe prišlo do prestrukturiranja z ohranitvijo prejšnje ali celo povečane učinkovitosti« (Jelušič, 2002a, 146). »Prestrukturiranje je vodilo v povečanje bojnih sposobnosti v čistem vojaškem jedru obrambnega sektorja, v povečano strukturno in funkcionalno profesionalizacijo« (Jelušič, 2002a: 147). Enaki cilji so vodili in še vedno vodijo tudi kitajsko politično vodstvo. V nasprotju s procesi v članicah zveze Nato in članicami nekdanjega Varšavskega sporazuma pa obrambna konverzija na Kitajskem ne poteka hkrati z razorožitvijo ali demilitarizacijo (glej Jelušič, 2002b: 150).¹¹⁶

¹¹⁶ »Demilitarizacija oboroženih sile ter civilianizacija le-teh in hkratna demilitarizacija družbenih vrednot (Haltiner, 1985) potiskajo vojske v postmoderne vojske (Moskos in drugi., 2000)« (Jelušič, 2002b: 165).

8.2 OBLIKE VOJAŠKE EKONOMIJE

V teku reform se je nova vojaška ekonomija razvila v štirih smereh. Večina vojaških državnih ustanov za razvoj in proizvodnjo vojaške opreme se je soočila z delno ali popolno konverzijo. Začele so izdelovati izdelke široke potrošnje za kitajski in mednarodni trg. Druga oblika so državna trgovska podjetja za uvoz in izvoz orožja pod okriljem oboroženih sil. Tako kot spremenjene tovarne orožja, tudi ta podjetja skušajo pridobiti tujo tehnologije za civilne in vojaške namene. Vse tovarne in podjetja so vsaj na papirju podrejene centralni oblasti (CVK ali DS). Tretja oblika sodelovanja vojaške organizacije v gospodarstvu so različna podjetja LOA poleg tradicionalnih kmetij, rudnikov in tovarn. Vodili so jih štabno osebje LOA in njene enote na vseh ravneh. V teh podjetjih je lahko LOA lastnik ali investitor, včasih skupaj s tujimi podjetji. LOA pa izvaja tudi javno službo: gradnjo, inženirstvo in pomoč v naravnih nesrečah, tako prostovoljno kot pogodbeno (Gurtov in Hwang, 1998: 147). John Frankestein in Bates Gill sta vojaško ekonomijo razdelila na obrambno industrijo in vojaško industrijo. Ministrstva in korporacije pod nadzorom Državnega sveta sta poimenovala obrambne industrije (defense industries). Vojaške industrije (military industries) predstavljajo podjetja, ki so pod poveljstvom LOA (Frankestein and Gill, 1997: 134).¹¹⁷ V nadaljevanju bom predstavila vojaško industrijo in podjetja LOA.

8.3 VOJAŠKA INDUSTRIJA

Medtem ko so imele Dengove reforme v splošnem pozitiven vpliv na varnostno situacijo, je vojaško-industrijski sektor čutil predvsem negativne posledice (Frankestein in Gill, 1997: 131). V nasprotju s sovjetskim vojaško-industrijskim kompleksom je bil kitajski razdrobljen, finančno podhranjen in nekakovosten. V času Maa vojaška ekonomija ni bila nikoli osrednji del gospodarstva, kljub temu da je prejela velik delež proračuna. Obrambna industrializacija je imela od začetka ustanovitve LRK visoko prioriteto. Praktično ves razvoj, gradnjo in proizvodnjo vojaške vrednosti je vodila LOA. Proizvodnja konvencionalnega orožja, jedrske energije in orožja, vojaška obrambna znanost in razvoj in inštituti so prejeli veliko število tehničnega osebja, najboljšo infrastrukturo in največ razvojnih sredstev. Tudi sredstva organizacij pod drugimi ministrstvi so bila lahko mobilizirana za strateške programe, kot je bil jedrski. Vendar je bil razvoj vojaško-industrijskega kompleksa zaradi političnih odločitev in eksperimentov (velik skok naprej, umik sovjetske pomoči, kulturna revolucija) pogosto ustavljen ali v ramsulu. Le programi najvišje prioritete, kot je bilo testiranje vodikove bombe (1967) in

¹¹⁷ Kočever v svojem članku tudi razdela terminologijo: »Ob določanju vsebine pojma »vojaška industrija« se v angleškem jeziku srečamo kar s štirimi osnovnimi izrazi in sicer: military industry, defense industry, arms industry in weapons industry...kot vojaško industrijo lahko opredelimo del industrije kake države, ki je namenjena in specializirana za proizvodnjo oborožitve in vojaške opreme. Med članicami Nata je sprejet izraz obrambna industrija... (med izrazoma, op. avtorice) ni posebne vsebinske razlike, pri razlikovanju med »military« in »defense« gre predvsem za praktične, diplomatsko-politične motive...« (Kočever, 2002: 213–214). Avtorja sta razliko med obrambno in vojaško industrijo naredila v drugačnem kontekstu, saj je posebnost Kitajske (in Kube), da oborožene sile vodijo lastna podjetja. V njenem primeru seveda ne gre za različno ameriško/evropsko poimenovanje istega koncepta.

izstrelitev prvega satelita (1970) ter nadaljevanje jedrskega programa, so potekali razmeroma tekoče (Gurtov in Hwang, 1998: 147–148).

8.3.1 Projekt Tretja linija

Leta 1965 je Mao, ki se je bal napada na kitajsko industrijsko osrčje v severovzhodni regiji, ukazal, da se vojaško industrijo preseli globoko v notranjost celine. T. i. projekt Tretje linije je zahteval ogromno preselitev človeških in gospodarskih virov v varnejše zaledje. Vsak sektor je bil decentraliziran in samozadosten. Podjetja tretje linije sestavljajo danes četrtno vseh vojaških podjetij ter zaposlujejo tretjino delavcev, v času ustanovitve pa so predstavljala kar 55 odstotkov obrambne industrije.¹¹⁸ Predstavljajo tudi ogromnega porabnika, ki je zaviral razvoj v drugih regijah. Polovica investicij v letih 1966–1976 je bila porabljena za projekte Tretje linije (Frankenstein, 1999: 191). Podjetja Tretje linije pestijo enaki problemi kot vsa državna podjetja: neučinkovita proizvodnja, upravljanje in delo, neurejeno računovodstvo, razsipnost, hkrati pa jim delo otežuje še oddaljenost od komunikacijskih in transportnih linij in središč ter posledična nepovezanost z ostalim gospodarstvom. Neučinkoviti managerji, ki jih podpirajo politični zaščitniki, so se vedno zanašali na pomoč države, delavci pa so imeli zagotovljeno službo ne glede na kakovost svojega dela (Gurtov in Hwang, 1998: 148–149).¹¹⁹

8.3.2 Začetek reform

S koncem vojne z Vietnamom se je zmanjšalo povpraševanje po vojaškem blagu, na povpraševanje pa je vplivala tudi kasnejša demobilizacija (Frankenstein in Gill, 1997: 131). Deng je razrešil vprašanje, ali naj obrambne industrije vodijo industrijski razvoj ali obratno z odločitvijo, da morata biti vojaška znanost in razvoj na voljo ostalim trem modernizacijam. Ko se je sredi osemdesetih let znova zastavilo enako vprašanje, je to odločitev potrdil (Gurtov in Hwang, 1998: 149). Deng je tudi predlagal, da se vojaška infrastruktura in viri, ki niso izkoriščeni, npr. letališča, pristanišča in tehnični specialisti, preusmerijo v civilno uporabo – koncept skupne uporabe vojaških virov. Junija 1985 je bila na razširjenem sestanku CVK formalno sprejeta uporaba vojaških sredstev za civilne namene.¹²⁰ Za trajen in vseobsegajoč program obrambne industrializacije bi bile potrebne obsežne spremembe: profesionalizacija vodstva in managementa, aktivno iskanje in nato asimilacija tuje tehnologije, upoštevanje praktičnih in varčnih standardov. Tega se je zavedalo tudi najvišje vodstvo, čeprav se je pri uvajanju sprememb soočilo z odporom političnih kadrov in vojaških častnikov. Na osnovi politične odločitve, da se mora obrambna industrija osnovati na novih temeljih, so bile povezane kitajska strateška doktrina aktivne obrambe in minimalnega odvrčanja, proizvodnja orožja, ki je poudarjala visoko tehnologijo in elektroniko, zmanjšane oborožene sile, politika nabave orožja, nakup

¹¹⁸ 483 tovarn in 92 raziskovalnih inštitutov (Gurtov in Hwang, 1998: 148).

¹¹⁹ Reka »jesti iz velike skled« in »železna riževa skleda« (eating from a big pot in iron rice bowl).

¹²⁰ Deng je LOA zagotovil, da to ne pomeni, da bodo najprej realizirane ostale tri modernizacije, vendar je bila vojaška modernizacija za štiri leta ustavljena (Gurtov in Hwang, 1998: 150).

oborožitvenih sistemov v tujini, skupna proizvodnja s tujimi partnerji in iskanje licenc, vojaško-industrijska konverzija ter zunanja politika neodvisnosti, ki je opravičevala prevzem tuje vojaške tehnologije in prodajo poceni orožja v tujino. Kitajska je tako v osemdesetih letih zmanjšala tehnološki zaostanek za Zahodom in proizvajala raznovrstne oborožitvene sisteme tudi za izvoz (Gurtov in Hwang, 1998: 150–51).¹²¹

8.3.3 Konverzija

»Pojem konverzije opisuje preusmeritev proizvodnih sredstev iz vojaške v civilno proizvodnjo« (The Dictionary of Alternative Defense v Jelušič, 2002b: 151). »Ključna področja konverzije so realokacija finančnih virov, preusmeritev raziskovanja in razvoja, preoblikovanje vojaštva, demobilizacija in ponovno vključevanje v družbo, zapiranje vojaških oporišč in njihova preusmeritev, razpoložljivost presežkov orožja« (Jelušič, 2002b:1 52).¹²² Kitajski model konverzije ni tipičen. Proces je namreč dvosmeren, kitajska vojaška industrija ne teži k popolni konverziji. Razvoj tehnologije in prodaja v civilnem sektorju se še vedno uporabljata tudi za podporo vojaški industriji, proizvodnja in izvoz orožja pa naraščata. Tudi koncept dvojne uporabe ne predvideva trajnega zaprtja vojaških oporišč in druge vojaške infrastrukture.

Konverzija je bila omejena s strukturnimi problemi, nizko produktivnostjo in nezasedenostjo kapacitet. Vojaške tovarne tretje linije so sicer (poleg številnih slabosti) imele tudi prednosti: velikost. Tvorile so avtonomne konglomerate, v katerih je bila združena težka industrija z raziskovalnimi inštituti in transportnim omrežjem, imele so tudi več napredne tehnologije in boljše izurjeno osebje kot večina civilnih industrij. Vprašanje, kako najučinkoviteje organizirati vire vojaško-industrijskega kompleksa, da bodo služili civilnemu in obrambnemu sektorju, je izpostavilo tri korake. Prvi korak je bila preusmeritev iz vojaškega na civilni trg. Ministrstvom, pod katera so spadala podjetja tretje linije, je bilo leta 1978 naročeno, da naj polovico izdelkov izdelajo za civilni trg.¹²³ Sektorji, kot sta letalska in jedrska industrija, so se uspešno preusmerili na civilni (tudi mednarodni) trg, manjše tovarne pa so se morale zadovoljiti z izdelavo televizorjev, koles in hladilnikov, ki jih je bilo na trgu že dovolj, pogosto tudi kakovostnejših. Preusmeritvi je sledila reorganizacija in preselitev tovarn, ki se niso

¹²¹ Npr. tanke, bojna letala, različne rakete. Leta 1980 je bil uspešno testiran vzlet medcelinske rakete, dve leti kasneje medcelinske rakete za podmornice, leta 1984 pa komunikacijskega satelita (Gurtov in Hwang, 1998: 1951).

¹²² »Brzoska razlikuje med tremi skupinami analitične uporabe pojma konverzije. Prva skupina konceptov se omejuje na preoblikovanje podjetij s področja obrambne industrije iz proizvodnje za vojaške potrebe v proizvodnjo civilnih dobrin. Druga skupina konceptov se osredotoča na preoblikovanje vseh vrst virov, ki se pojavljajo v vojaškem sektorju. Tretja skupina konceptov izgublja pretežno ekonomski vidik preučevanja in vključuje vse oblike ekonomskih, psiholoških, kulturnih in političnih sprememb, ki se dogajajo v družbah z zmanjšanimi vojaškimi prizadevanju. Za analitične in praktične namene je še najprimernejša uporaba druge skupine konceptov, saj vključuje perspektivo nove oziroma drugačne uporabe obstoječih virov« (Brzoska, 1999: 133 v Jelušič, 2002b: 152).

¹²³ Sprva polovico, kasneje pa dve tretjini. Do sredine osemdesetih let je bil običajen osemdeset odstotni delež blaga za civilno tržišče. V letih 90–91 so po uradnih podatkih več kot 65 odstotkov proizvodnje sestavljali izdelki za civilni trg, v nekaterih sektorjih (npr. elektronika) skoraj sto odstotkov (Gurtov in Hwang, 1998: 151).

uspešno prilagodile. V letih 1986-90 je bilo 121 industrij zaprtih, združenih, preoblikovanih ali preseljenih bliže mestom, 70 jih je bilo deloma ali v celoti prestavljenih, 800 pa jih je ustanovilo 1200 oken v odprtih obalnih regijah. Okna so za ta podjetja pomenila prelomno rešitev. To so bile »outlet« tovarne ali partnerska podjetja, ki so bila ustanovljena v obalnih mestih ali njihovi bližini, saj so neuspešna podjetja Tretje linije pestili predvsem izolacija od virov energije in transportnih ter komunikacijskih linij, pomanjkanje kapitala, napredne tehnologije ter sposobnih managerjev s tržno orientacijo in znanjem izdelovati konkurenčne proizvode, kar je bilo v obalnih regijah dostopnejše (Gurtov in Hwang, 1998: 155–157).

Tretji odločilni dejavnik v konverziji je bila reorganizacija birokracije. V zgodnjih šestdesetih letih je bila kitajska obrambna industrija pod okriljem osmih ministrstev. Leta 1963 sta nastali Nacionalna obrambna komisija za industrijo, ki je koordinirala raziskave in razvoj vojaške opreme in orožja, splošen vojaški razvoj, vključno s financiranjem, urjenjem in testiranjem orožja pa je ostal pod nekaj let prej ustanovljeno Nacionalno obrambno komisijo za znanost in tehnologijo. Obe komisiji sta bili odgovorni CVK in Državnemu svetu. Po številnih reorganizacijah se je število ministrstev skrčilo na sedem, postavljena so bila pod civilni nadzor. Vendar je še vedno vsako ministrstvo delovalo kot neodvisna entiteta, samozadosten sistem z lastno opremo za predelavo surovin in proizvodnih komponent, lastnimi šolami in inštituti ter skupinami tovarn. Vertikalno integriran sistem, izoliran od ostalega gospodarstva, je v šestdesetih in sedemdesetih letih deloval dobro le na področjih, ki so imela politično podporo in so bila strateško pomembna (Gurtov in Hwang, 1998: 158–159).¹²⁴ Konverzija je imela v najboljšem primeru neenakomeren uspeh (Baark, 1997: 87).

8.4 KOMISIJA ZA ZNANOST, TEHNOLOGIJO IN INDUSTRIJO ZA DRŽAVNO OBRAMBO

Ključna organizacijska sprememba je nastopila maja 1982, ko sta se komisiji združili v Komisijo za znanost, tehnologijo in industrijo za državno obrambo (KZTINO), osnovno telo, zadolženo za koordinacijo vojaških raziskav in razvoja, konverzije in proizvodnje novega orožja in tehnologije. Delovala je kot most med CVK in Državnim svetom¹²⁵ ter LOA (Jencks, 2002: 60).¹²⁶ Vzpostavljena je bila za prekoračitev dolgoletne meje med proizvodnim in razvojnim sektorjem. V teoriji naj bi postavljala prioritete, razdeljevala vire ter posredovala v konfliktih interesov med operativni potrebami LOA in vojaško-industrijskim kompleksom, vendar teh nalog nikoli ni uspešno izpolnjevala (Jencks, 2002: 61).¹²⁷

¹²⁴ Ostali sektorji zaradi izolacije niso razvijali mreže lokalnih dobaviteljev in ostalih virov, ki bi pospeševali učinkovitost, inovacijo in nižje cene (Gurtov in Hwang, 1998:158).

¹²⁵ Oz. njuno mrežo obrambnih znanstvenih, razvojnih in proizvodnih sposobnosti.

¹²⁶ Swaine trdi, da le v teoriji. V realnosti je bil pod vojaškim vodstvom (Swaine:1997:117).

¹²⁷ Analitiki se celo niso strinjali, ali je sploh pomembna, ali pa je le ohlapen spoj različnih organizacij, od katerih so bile nekatere pomembne, druge pa so predstavljale sinekure za birokrate v odhajanju (ibid).

Leta 1988 je bilo sedem ministrstev skrčenih na tri – Ministrstvo za izdelavo strojev in elektronsko industrijo, Ministrstvo za letalsko industrijo in Ministrstvo za energijske vire ter na Kitajsko trgovsko družbo za gradnjo ladij. Leta 1993 pa je prišlo do ponovne reorganizacije, in sicer se je Ministrstvo za izdelavo strojev in elektronsko industrijo razdelilo na dve ministrstvi, razbili sta se Ministrstvo za letalsko industrijo in Ministrstvo za energijske vire, namesto njiju pa so nastale korporacije na ministrski ravni. Te korporacije naj bi se zgledovale po Boeingu ter postale delno privatizirane. Iz Ministrstva za energijske vire je nastala Kitajska državna jedrska korporacija, iz Ministrstva za izdelavo strojev in elektronsko industrijo Kitajska severno-industrijska korporacija ter Kitajske letalske industrije in Kitajska letalska korporacija iz Ministrstva za letalsko industrijo. Proces reorganizacije in privatizacije se je odvijal ves čas, nastajale so nove korporacije in trgovske družbe. Vse te nove organizacije so bile še vedno pod nadzorom KZTINO in CVK. Vendar je bil nadzor zaradi rastočega števila organizacij vse težje ohranjati (Gurtov in Hwang, 1998: 159–160). Za nekdanje birokracije je bila prilagoditev podjetniškemu obnašanju težka. Težil jih je problem identitete, h kateremu so prispevali tudi nejasni signali vodstva. Danes jim je bilo rečeno, naj služijo denar, jutri, naj upoštevajo politične odločitve (Frankenstein in Gill: 1997: 135).

Leta 1998 so začeli izvajati reforme, ki naj bi, za razliko od predhodnih, pomembno izboljšale učinkovitost in uspešnost obrambne industrije. »Dnevi široko razširjene neučinkovitosti ter nezadostne inovativnosti so minili« (Medeiros, 2004: 1). Obrambna podjetja so izboljšala svoje tehnike raziskav in razvoja, proizvodne procese ter kakovost izdelkov. Izboljšave so bile postopne in majhne, vendar lahko pričakujemo njihovo akumulacijo v prihodnosti. A napredek je neenakomeren in še vedno ostajajo številne sistemske pomanjkljivosti (Medeiros, 2004: 1–2).

Reforme leta 1998 so ukinile KZTINO ter jo nadomestile s povsem civilno agencijo z enakim imenom pod nadzorom Državnega sveta. Nova KZTINO ni več vpeta v odločitve o raziskavah in razvoju ter o nakupu oborožitve ampak deluje le kot koordinacijsko telo. Ustanovljen je bil nov Oddelek za oborožitev in opremo, ki je prevzel odgovornost ukinjene KZTINO o nakupu oborožitve vključno z nekaterimi nalogami Splošnega oddelka in Oddelka za logistiko. Tako se je spremenila politika centralizirane nabave opreme in oborožitve. Odgovornost za nakupe LOA je bila prej razdeljena med številne civilne in vojaške organizacije s svojimi, nasprotujočimi si, interesi. Sedaj so se proizvajalci ločili od kupcev, kar je zmanjšalo konflikte interesov in korupcijo. Oddelek za oborožitev in opremo predstavlja interese LOA, KZTINO pa se ukvarja z industrijskim načrtovanjem in administracijo obrambnih podjetij. Leta 2002 so bili sprejeti ukrepi za stanjšanje (streamline) procesa nabave. Novi predpisi naj bi standardizirali, združili in legalizirali nabavo opreme in orožja ter pospešili ustanovitev konkurenčnega sistema ponudbe za pogodbe z LOA. Hkrati z reorganizacijami se je povečal tudi proračun, namenjen nakupu orožja (Medeiros, 2004: 3–7).

Leta 2002 je obrambna industrija kot celota prvič poslovala brez izgube.¹²⁸ A ekonomsko delovanje 11 podjetij v obrambni industriji se zelo razlikuje.¹²⁹ Najbolje poslujejo Kitajska korporacija za elektroniko, oba konglomerata za gradnjo ladij ter oba konglomerata za vesoljsko tehnologijo, jedrska industrija in artilerija pa se soočata z izgubami (Medeiros, 2004: 10).

Poleg izdatnih tujih investicij, nakupov sodobne opreme in proizvodnih naprav, je posodabljanje vojaškega sektorja omogočilo tudi dramatično povečanje človeškega kapitala, zaradi izboljšanja kitajskega šolstva in vračanja kitajskih študentov, ki so študirali v tujini (Crane in drugi, 2005: 3). A morda je izboljšanje v zadnjem obdobje predvsem posledica večje količine denarja, ki ga je država pripravljena nameniti za reševanje strukturnih problemov vojaško-industrijskega kompleksa. Tako naj bi med leti 1979 in 1994 za konverzijo vojaško-industrijski sektor prejel samo 20 milijard juanov. V enakem obdobju so druga državna podjetja za izboljšanje poslovanja prejela subvencije v višini trilijona juanov. Ker so dobivala nizke državne subvencije, so se morala za posojila podjetja obrniti na banke, kar je še dodatno prispevalo k zadolževanju in plačilni nedisciplini (Frankenstein in Gill: 1997: 143).

8.5 LOA D. O. O.

O delovanju LOA v gospodarstvu je bilo nekaj povedanega že v poglavju o civilno-vojaških odnosih, predvsem seveda iz tistega vidika. Začetki sodelovanja LOA z gospodarstvom segajo v revolucionarno obdobje, ko je pridelovala svoje pridelke, vzrejala živino, pomagala kmetom ob času žetve ter upravljala majhne industrije, ki so zadovoljevale osnovne potrebe vojakov in prebivalstva v izoliranih regijah (Mora, 2002: 188). V Maovem obdobju je bil poudarek na njeni samozadostnosti, zato je s temi dejavnostmi nadaljevala. Popolnoma novo dimenzijo pa je dobilo njeno ekonomsko udejstvovanje po letu 1985. Gospodarske dejavnosti, v katerih je sodelovala, so vključevale nepremičnine, finančne institucije, nočne klube, hotele, farmacevtsko industrijo, transport, predelovalno in tekstilno industrijo, rudarstvo in druge. Do leta 1989 se je število vojaških podjetij povzpelo na 15.000 ter zaposlovalo 700.000 delavcev (Frankenstein, 1999: 193). Poleg korupcije je velik problem predstavljal obstoj vzporedne ekonomije.¹³⁰ Leta 1993 je CVK sprožila protikorupcijsko kampanjo. Enotam na ravni divizije in nižje je ukazala prenehanje z vsemi komercialnimi aktivnostmi.

¹²⁸ Leta 1990 je imela deficit 3–5 milijard juanov (ibid). Leta 1991 naj bi le okoli 40 odstotkov obrambne industrije poslovalo pozitivno. Ocena za leto 1995 je bila, da je večji del industrije na robu bankrota (Frankenstein in Gill: 1997: 156).

¹²⁹ Kitajska obrambna industrija danes je sestavljena iz enajstih podjetij v državni lasti. To so Kitajska državna jedrska korporacija (China National Nuclear Group Corporation), Kitajska jedrska korporacija za inženirstvo in gradnjo (China Nuclear Engineering and Constructuin Group Corporation), Kitajska vesoljska korporacija za znanost in tehnologijo (China Aerospace Science and Technology Group Corporation), Kitajska korporacija za letalsko industrijo I in II (China Aviation Industry Group Corporation I,II), Kitajska državna korporacija za gradnjo ladij (China State Shipbuilding Group Corporation), Kitajska korporacija za gradnjo ladij (China Shipbuilding Group Corporation), Kitajska korporacija severnih industrij (China North Industries Group Corporation), Kitajska korporacija južnih industrij (China South Industries Group Corporation), Kitajska korporacija za elektroniko (China Electronic Technology Group Corporation) (Medeiros, 2004: 2–3).

¹³⁰ Tako so lahko LOA npr. uvažale blago brez carin preko vojaških letališč (intervju s Turnškom, 28.9.2005).

Število vojaških podjetij se je sicer zmanjšalo za trideset odstotkov, vendar je bilo nasprotovanje temu ukazu široko razširjeno. Nekatere enote niso prenehale z ekonomskimi dejavnostmi, ker so bili dobički tako visoki. Leta 1995 so bile izdane nove direktive, ki prav tako niso imele zelenega učinka (Mora, 2002:190–191). Število podjetij, ki je delovalo pred divestituro, ni znano, ocene pa so največkrat navajale 10.000 podjetij, ki so jih vodili oddelki Glavnega štaba LOA, osebje glavnih štabov treh zvrsti, armad in enot do ravni regimenta. Okoli 10.000 dodatnih podjetij so vodile enote na nižjih ravneh, včasih nezakonito.¹³¹ Dobički so ostajali predvsem v enotah, ki so vodile posel, bodisi da so bili znova investirani v podjetja bodisi se porabili za izboljšanje življenjskega standarda enot (Frankenstein, 1999: 194).

Iz ekonomske perspektive je bilo jasno, da oborožene sile niso dorasle vodenju ekonomskih aktivnosti. Z divestituro naj bi se gospodarske dejavnosti LOA prenesle na lokalne in provincialne oblasti. Oborožene sile so divestituro podprle tudi zato, ker so dobile zagotovilo, da se bo povečal proračun. Plače častnikov in vojakov so se naslednje leto (1999) povečale za 10 do 25 odstotkov. Kljub temu so se nekatere enote skušale izogniti prenehanju poslovanja. Nekatere enote so skušale zadržati dobičkonosna podjetja, tista na robu bankrota pa so žrtvovala. Podjetja so postavljale pod sebi podrejene institucije, ki jih ni nadzorovala osrednja vlada, ali pa so jih registrirale kot nevojaška podjetja.¹³² Ponekod so nadzor predali sorodnikom ali nekdanjim častnikom (Mulvenon, 2001: 1–3).

8.6 TEHNOLOGIJA IN OBOROŽITEV

Kitajski vojaški razvoj je prešel štiri faze. Prva zajema obdobje sovjetske pomoči v proizvodnji sovjetskega orožja in opreme, druga faza lasten razvoj, osnovan na sovjetskih prototipih, tretja faza nabavo zahodne tehnologije, včasih tudi kopiranje brez licence in zadnja faza licenčno proizvodnjo sovjetske oborožitve po propadu Sovjetske zveze. Prva faza se je začela kmalu po razglasitvi LRK. Zajemala je proizvodnjo Migov 15, 17 in 19, transfer celotnih enot, kot so podmornice razreda Golf, ali transfer proizvodne opreme za izdelavo podmornic razreda Romeo. Končala se je z razkolom s Sovjetsko zvezo, ki se je začel leta 1956. Po letu 1956 je bil poudarek na samozadostnosti. Razviti naj bi bili kitajski ekvivalenti sovjetskim oborožitvenim sistemov, včasih z vzratnim inženiringom. Ta program sta drastično zavrla dva dejavnika: poudarek na jedrskem programu in kulturna revolucija (Friedman, 1997: 64). Do sredine sedemdesetih let so bile kitajske obrambne industrije sposobne izdelati samo opremo in orožje, osnovano na sovjetski tehnologiji iz petdesetih let (Godwin, 2001: 88). Programi, ki so temeljili na prototipih, ki naj bi nastali že v sredini šestdesetih, so obrodili sadove

¹³¹ Zahodni mediji so se osredotočili predvsem na bolj izstopajoče posle, kot je vodenje karaoke barov in masažnih salonov ter na nezakonito uporabo vojaške lastnine, kot je izdelovanje ilegalnih kopij CD-jev in računalniških programov ali tihotapljenje. Vendar je prevladujoči trend vodenje operacij velikih razsežnosti, kot so izvozno naravnani konglomerati ali večnamensko kmetovanje. Kitajska vojska je imela tudi svojo letalsko linijo (China United, ki jo je vodilo letalstvo), vsaj 200 podjetij skupaj s tujimi partnerji, (joint-venture) ter multinacionalko (Gurtov in Hwang, 1998: 187–188).

¹³² Registracija podjetja za vojaško podjetje je pomenila davčne olajšave in privilegiran dostop do surovin ter transportnih sredstev.

šele na začetku osemdesetih let. Kljub temu, da je v osemdesetih letih Kitajska pridobila italijanske proizvodne licence za različne mornariške sisteme, kupovala francosko orožje in sodelovala z Izraelom in ZDA, ni videti, da bi bil kateri od teh prototipov razvit v večjem številu. Z letom 1992 se je začela četrta faza sodelovanja z Rusko federacijo, ki ima številne prednosti. Večina kitajskega orožja je razvitega iz sovjetskih prototipov, tako da so načrti in operativni postopki poznani. Sovjetska oprema ne zahteva tolikšne ravni tehnološkega razvoja ter je na voljo po nižjih cenah. Embargo, vpeljan po letu 1989, je Kitajsko prepričal, da se na zahodne dobavitelje ne more zanesti (Friedman, 1997: 65–66).¹³³

8.6.1 Modernizacije oborožitve

Ko je Kitajska pričela modernizacijo svojih oboroženih sil, so bile te preprosto prevelike, da bi jih lahko v celoti prenovili. Ob začetku modernizacije so OS štejele 4,2 milijona osebja, v svojem arzenalu pa so imele med sedem in osem tisoč tankov, 14.500 kosov vlečne artilerije, pet tisoč bojnih letal, 50 bojnih ladij. Tako kitajsko poveljstvo o hitri posodobitvi oborožitve sploh ni razmišljalo (Godwin, 1997b: 43). Tako trdi tudi Blasko, ki pravi, da je bila v osemdesetih letih sprejeta odločitev, da je treba oborožene sile selektivno opremiti s sodobnim orožjem. Postopno uvajanje sodobne opreme dovoljuje eksperimentiranje, kako naj LOA najbolje uporabi to opremo proti tehnološko superiornejšemu nasprotniku. Selektivno uvajanje sodobne opreme velja še danes (Blasko, 1999 : 270).

8.6.2 Omejitve tehnološkega razvoja

Analitiki se ne strinjajo o sposobnostih kitajskega obrambnega sistema, da zmanjša zaostanek za najbolj naprednimi državami. Prevladujoča tema v analizi vojaškega tehnološkega razvoja so *problemi*, s katerimi se sooča kitajska obrambna industrija. Ti vključujejo zgodovinski dejavnik–tradicionalen boj med samozadostnostjo in odvisnostjo, utelešen v konceptu »tiyong«, težave z absorpcijo tehnologije, nizko inovativnost, majhno prioriteto vojaške modernizacije ter številne druge administrativne, politične, finančne in organizacijske probleme (Gill, 2001: 148). Tim Huxley in Susan Willet omenjata nezadostno industrijsko kulturo, dolgoletno prejemanje državnih subvencij in omejen dostop do sodobnega znanja (Huxley in Willet, 1999: 47). Menita, da sta najpomembnejši izboljšavi obrambne industrije vpeljevanje upravljalnih tehnik in novejših proizvodnih naprav (Huxley in Willet, 1999: 56). Friedman opozarja, da je z ločenostjo od mednarodne skupnosti v času, ko se je začela digitalna revolucija,¹³⁴ Kitajska ta začetek zamudila. V Kitajski prevladujejo mehanske in metalurški veščine, medtem ko izdelovanje računalniških programov zahteva veliko kreativnosti in ni ravno industrijska disciplina. Prenos digitalne tehnologije na zastarele analogne oborožitvene sisteme pa ni mogoč (Friedman, 1997: 67–68). Kitajska zaostaja tudi na področju poveljevanja in

¹³³ Kitajska je sicer uspela pridobiti nekaj napredne sovjetske tehnologije preko svojega sodelovanja v Vietnamu, npr. protiletalski sistem SA-2 (ibid).

¹³⁴ V šestdesetih letih.

nadzora ter se sooča s številnimi težavami na področju načrtovanja in proizvodnje (Friedman, 1997: 70–71).¹³⁵ Konverzija in dolgotrajno pomanjkanje povpraševanja s strani LOA sta prisilila veliko kitajskih vojaških podjetij, da so svoje napore preusmerila na nova, civilna tržišča. Spodbude za trajen proces akumulacije tehnološke zmožnosti so nizke (Baark, 1997: 107). V povprečju traja 15 let, da kitajski vojaško-industrijski kompleks proizvede nov oborožitveni sistem (Wortzel, 2001: 175). Wendy Freiman ocenjuje kitajski tehnološki razvoj drugače. Opozarja, da koncepti in tehnologije, relevantni za bojevališče prihodnosti ter ključne inovacije, ki potiskajo RVA, izhajajo iz komercialnih raziskav in razvoja ter niso rezultat skrbno načrtovanih obrambnih raziskav in razvoja, kakršne sta vodili ZDA in Sovjetska zveza v času hladne vojne (Frieman, 1999: 248). Ocenjuje, da je Kitajska naredila velik napredek v kritičnih industrijah, predvsem informacijski in telekomunikacijski. Njeni izdelki na področju računalniške opreme in programske opreme ter polprevodnikov dohitevajo svetovne standarde. Pospešeno se gradi telekomunikacijsko omrežje, pri čemer je Kitajska celo pridobila, saj je zaradi neobstoječe infrastrukture, ki je ni bilo potrebno posodabljati, preskočila generacijo.¹³⁶ Uspešno trži tudi svoje znanje na področju satelitske tehnologije (Frieman, 1999: 250–255).

8.7 VOJAŠKA NABAVA

LOA nima nadzora nad denarjem, namenjenim nakupu tujih oborožitvenih sistemov ali nad subvencijami v domačo vojaško industrijo. Lahko lobira preko CVK in Ministrstva za obrambo ter prikaže svoje potrebe, vendar ne sprejema dokončnih odločitev (Gill, 1999: 216). Pred reorganizacijo leta 1998 je potekal proces nabave sledeče: ko so kopenska vojska, mornarica ali letalstvo identificirale potrebo po novem oborožitvenem sistemu, so svoje zahteve posredovale Splošnemu oddelku, ponavadi preko Biroja za opremo. Biro za opremo je skupaj s KZTINO odločil, ali naj sistem proizvede doma, ali naj ga kupi na mednarodnem trgu. Če je bila sprejeta odločitev o uvozu, je Splošni oddelek navezal stike s katerim od podjetij z orožjem, ki so izvažala v tujino. V primeru, da naj bi bil sistem proizveden doma, so bile določene potrebne specifikacije, ki so jih posredovali primernemu ministrstvu ali podjetju pod nadzorom Državnega sveta (Friedman, 1997: 77).

Sistem nabave se sooča s konceptualnimi, organizacijskimi in praktičnimi težavami. Pestijo ga vdanost principu samozadostnosti, vztrajanje socialističnega razmišljanja ter odpor do tujih idej in inovativnosti, pomanjkanje horizontalne integracije, ločenost civilnega in komercialnega sektorja in rigidnost, redkost virov, pomanjkanje izurjenih strokovnjakov, delavcev in managerjev, slaba infrastruktura in trgi, ki se krčijo. Z reformami se skuša odpraviti vsaj del težav. Uvedel naj bi se koncept systemskega inženirstva, systemska analiza, management življenjskega kroga in bolj znanstven

¹³⁵ Njene težave so razvidne predvsem iz oborožitvenih sistemov, ki jih je izvozila v tujino. Tako je standardna kitajska fregata razreda Jiangshu, prodana Tajski, imela številne napake, prav tako ladje razreda Naresuan. Poleg uporabe materiala, ki se je prehitro izrabil, so nekaterim oddelkom manjkali dohodi, drugod pa lestve in vrata niso vodila nikamor (ibid).

¹³⁶ Ni ji potrebno izboljševati omrežja, temelječega na bakrenih žicah.

pristop sprejemanja nabavnih odločitev (Frankenstein in Gill:1997: 143–145). Pri cenitvah se je že pokazal določen napredek. Uvajajo se eksperimentalni poskusi oddaje ponudb in omejenih tržnih principov. Cenovno reformo naj bi sestavljale dve osnovni spremembi. Cene za vojaške proizvode naj bi bile določene na osnovi proizvodnih in ne načrtovanih stroškov. Dobički bi bili določeni bolj fleksibilno, podobno kot za sorodne izdelke v civilnem sektorju. Po prejšnji formuli so ceno izračunali tako, da so načrtovanim stroškom pribili pet odstotkov. Treba je upoštevati, da je prehod na popolnoma trženjsko vojaško nabavo nemogoč. Vojaški izdelki so javna dobrina, zato bo morala država obdržati določen nadzor nad določanjem cen (Frankenstein in Gill:1997: 147).

8.7.1 Nakupi v tujini

Najpomembnejša posledica rastočega dostopa do tuje vojaške tehnologije je posodabljanje oborožitve. V devetdesetih letih je Kitajska od Rusije kupila omejeno število oborožitvenih sistemov ter jih uvedla v enote, da bi dosegla hitro izboljšanje operativnih sposobnosti. Kupila je tudi systemske komponente, da bi izboljšala obstoječe ali proizvedla nove oborožitvene sisteme. Njena sposobnost sestaviti sisteme različnih tehnologij in kultur v nov oborožitveni sistem narašča. Razvija nove balistične, manevrirne in proti-raketne sisteme, s poudarkom na sistemih vodenja in satelitski tehnologiji, ki bi izboljšala natančnost raket. Že leta 1991 je kupila ruski protiletalski sistem S-300. Njeni nakupi ruskih letal in izraelske tehnologije jo približujejo vsevremenski zračni sposobnosti (all-weather air capability). Poleg nakupa novih podmornic in rušilcev z Rusi sodeluje tudi na projektu izgradnje jedrskih in konvencionalnih podmornic novega razreda. Hkrati z rušilci Sovremeny je pridobila tudi sodobne proti-ladijske manevrirne rakete,¹³⁷ v mehanizirane enote pa uvaja tanke T-80U (Fischer, 1999: 89–104). Prednosti kupovanja ruskih proizvodov so nižje cene, manjša nagnjenost k omejevanju transferjev zaradi političnih razlogov, možnost barter poslov, na začetku pa je Rusija ponudila tudi velikodušne kompenzacijske sporazume. Slabosti predstavljajo visoki stroški vzdrževanja ter nezadostna dobava rezervnih delov.¹³⁸ Do leta 1997 je bilo v teku več kot sto kitajsko-ruskih obrambnih tehnoloških projektov. Večinoma so vključevali adaptacijo ruskih sistemov za specifične kitajske potrebe. Peking pogojuje večje nakupe tudi s hkratnim transferjem tehnologije (Huxley in Willet, 1999: 33–34).

¹³⁷ SS-N-22 Sunburn.

¹³⁸ Ruska izvozna politika temelji na potrebi ohraniti vitalnost in tehnološko konkurenčnost domače obrambne industrije (Huxley in Willet, 1999: 33). Vendar so pogosti pomisleki, saj zaradi nenaseljenosti ruskega vzhoda in številčnosti kitajskega prebivalstva Kitajska po mnenju nekaterih predstavlja dolgoročno največjo strateško grožnjo Rusiji. Zaradi kratkoročnih dobičkov so bili ti pomisleki utišani.

8.8 PRORAČUN

Kot ogromna, potratna birokratska institucija mora LOA tekmovati z drugimi institucijami za sredstva. Njeni edinstveni in osnovni nalogi, obrambi državi, ni zagotovljeno financiranje v celoti. Trditev, da so bile oborožene sile postavljene na stranski tir zaradi ekonomskih reform zato, ker je bila njihova modernizacija najmanj pomembna med štirimi modernizacijami, bi bila pretirana. Vendar pa so se kitajske oborožene sile prva leta reform morale žrtvovati na nekaterih področjih: pri financiranju, kadrih in nabavi nove opreme (Gurtov in Hwang, 1998: 146). Kitajsko obrambno breme je v letih 1950-2001 predstavljalo v povprečju 16,7 odstotkov državne vladne porabe, če ne upoštevamo izvenproračunskih sredstev. Med leti 1950–1980 je uraden proračun predstavljajal 6,35 odstotkov BDP-ja, nato pa je dramatično padel na 2,3 odstotka v osemdesetih letih in 1,4 odstotka v devetdesetih letih (Shambaugh, 2002a: 190–191). Od sredine devetdesetih let naprej obrambni proračun narašča. V absolutnih številkah se je proračun povečal iz leta 1999 na 2000 za 13,6 odstotkov (iz 108 milijard juanov na 120 milijard). Predvsem so se povečale plače osebja, ki so tako nadomestile izgubljene stroške zaradi divestiture (Shambaugh, 2002a: 192). Po ocenah inštituta SIPRI se je od leta 2000 do 2004 proračun povečal skoraj za polovico, na 305 milijard juanov leta 2004.¹³⁹

Uradni proračun predstavlja le približno polovico vseh prihodkov, ki jih dobi in porabi LOA (Shambaugh, 2002a: 184). V zadnjih letih so bila reformirana štiri področja vojaških financ. Prva reforma zadeva komercializacijo in kasneje sledečo divestituro. Druga reforma je bila regularizacija računovodstva in nadzornih postopkov, ki se je začela v zgodnjih devetdesetih letih. Tudi tej so nasprotovale predvsem enote, ki so želele skriti svoje pridobitve in dobičke iz podjetniških aktivnosti. Vendar je bil postopoma uveden redni revizijski sistem (Shambaugh, 2002a: 185). Tretja reforma je predstavljala racionalizacijo in uvajanje tržnih principov v obrambno industrijo in sistem nabave. Največja institucionalna reforma je bila ustanovitev Oddelka za oborožitev in opremo. Četrta reforma je bila uvedena leta 2001.¹⁴⁰ Od vseh enot je bilo zahtevan načrt predvidenih stroškov za prihodnje leto, ki je izhajal iz stopnje nič. Po prejšnjem sistemu so stroškom preteklega leta dodali določen pribitek (Shambaugh, 2002a: 185–186).¹⁴¹

Stroški osebja (plače, nastanitev, zdravstvena nega) so zajeli 30 odstotkov uradnega proračuna v sedemdesetih, 40 odstotkov v osemdesetih in 35 odstotkov v devetdesetih letih. Bela knjiga o obrambi leta 1998 je stroške razporedila na 36 odstotkov za osebje, 33 odstotkov za delovanje in vzdrževanje

¹³⁹ Leta 1995 je bil proračun 105 milijard juanov, v sledečih letih pa 126, 131, 149, 165, 182 milijard juanov, leta 2001 je prvič presegel 200 milijard juanov – 215, 251, 274 in 305 milijard juanov leta 2004 (SIPRI military expenditure database za LRK, dostopno na internetu: www.sipri.org). Podatki so ocene inštituta SIPRI in ne uradne številke. Uradni proračun za leto 2005 je 247 milijard juanov.

¹⁴⁰ V pobudi premiera Zhu Rong Jija je bil vpeljan proračun na nični osnovi v več ministrstev ter organizacij pod Državnim svetom. Tako naj bi celotni vladni finančni sistem postal bolj učinkovit in odgovornejši. Kitajska socialistična ekonomija je bila zapolnjena s računovodskimi in proračunskimi nepravilnostmi, ki so dovoljevale dvojno štetje, skrite dobičke in izvenproračunske dohodke in stroške, finančno upravljanje LOA pa je bilo kvečjemu med slabšimi (ibid).

¹⁴¹ Pomembno področje, ki je bilo izvzeto iz nove pobude so bili stroški osebja (ibid).

(operations and mantaining) ter 31 odstotkov za opremo. Bela knjiga za leto 2000 pa je razporedila uradni proračun na 33 odstotkov za osebje, 35 odstotkov za delovanje in vzdrževanje ter 32 odstotkov za oborožitev in opremo (Shambaugh, 2002a: 191).

Tako zahodni kot kitajski analitiki se strinjajo, da uradni vojaški proračun ne predstavlja celotne obrambne potrošnje. V uradnem proračunu naj bi tako bil zajet precejšen del stroškov za osebje (vključno s plačami, izobraževanjem in urjenjem), stroški delovanja in vzdrževanja, nekateri stroški za opremo, nekateri stroški razvoja nabave in logistike. Ne zajema stroškov za LOP, jedrski in strateški program, stroškov raziskav in razvoja, vojaških pokojnin in stroškov demobilizacije, nekaterih stroškov vzdrževanja lokalnih enot in enot milice, nabave orožja v tujini ter subvencij neuspešnim vojaškim industrijam. Izvenproračunska potrošnja se napaja iz dveh virov: proračuna državne in lokalnih vlad ter zaslužkov LOA s podjetniškimi dejavnostmi (Gill, 1999: 197–202).

9 LOGISTIČNI SISTEM

Logistika v kitajski vojaški hierarhiji ni imela pomembnega položaja do začetka devetdesetih let, ko se je začela uvajati doktrina omejene visoko-tehnološke vojne. Učinkovita logistična podpora je bistvena za uspešno izvajanje te doktrine, ki zahteva hitro mobilnost, intenzivno preskrbo materiala in izpopolnjeno tehnično podporo. Modernizacija logistike je tako postala ena izmed prioritet v posodabljanju kitajskega vojaškega sistema. Bil je že skrajni čas. Logistični sistem se je spopadal s kronično neučinkovitostjo, pomanjkanjem sposobnih strokovnjakov, tehnično zaostalostjo in trdovratnim rivalstvom med zvrstmi. Največja problema logističnih enot sta predstavljala iskanje dodatnega vira financiranja, ki bi dopolnil nezadosten proračun ter vprašanje, kako zagotoviti materiale na prostem trgu, potem ko je vlada drastično zmanjšala zagotovljeno ponudbo subvencioniranih dobrin (Cheung, 1999: 228). Obenem pa je potrebno upoštevati, da je logistični sistem spretno oskrboval milijonsko osebje ter opremo in oborožitvene sisteme različnega porekla in generacij (Puska, 2002: 248).

Od korejske vojne do osemdesetih let je bil logistični sistem organiziran za podporo operativne doktrine aktivne obrambe. Njegova osnovna naloga je bila zagotovitev omejene taktične mobilnosti, podpore kopenskim enotam in množične mobilizacije nacionalnega gospodarstva v primeru totalne vojne. Logistični sistem je imel kratko preskrbovalno linijo, premalo hitrih in strateških vrst transporta, zapostavljale so se potrebe letalstva in mornarice, značilna je bilo rigidno ločevanje med službami in regionalnimi sistemi, med katerimi je bilo le malo integracije (Cheung, 1999: 230). Konflikt z Vietnamom je pokazal številne logistične šibkosti, predvsem na področju transporta in oskrbe, kjer je vladalo pomanjkanje transportnih vozil, na področju komunikacij, ki je bila pod ravnijsko regimentov nezadostna ter premalo zaščitena,¹⁴² porabilo pa se je tudi preveč streliva, katerega zaloga je bila izčrpana, še preden je bila dobavljena nova (Puska, 2002: 254–255). Z uveljavljanjem nove doktrine lokalne omejene vojne so vojaški načrtovalci spoznali, da je potrebna tudi reforma zaledja (Cheung, 1999: 230).

Jiang Ze Min je leta 1991 logistično podporo navedel kot eno izmed petih zahtev, ki morajo biti izpolnjene, če hoče Kitajska posedovati sodobne oborožene sile: »Brez odlične logistične oskrbe oborožene sile ne bodo visoko učinkovite« (V Cheung, 1999: 230). Reforma logističnega sistema naj bi odpravila številne strukturne in upravljaljske probleme, ki so resno oslabili njegovo zmožnost, poskrbeti za učinkovito podporo silam. Največji zaviralci razvoja so bile prevelika razdrobljenost med zvrstmi, pomanjkanje standardizacije pravil in pretirana samozadostnost. Organizacijsko prestrukturiranje je bilo osredotočeno na službe zvrsti, vojaške regije, armade (group armies) in bojne enote na nižjih ravneh. Zaradi nasprotovanja kopenskih sil so reforme le počasi potekale. Največje

¹⁴² Zaradi slabe komunikacije med četami na bojišču in zaledno oskrbo so konvoji zgrešili mesta srečanja z enotami (ibid).

reforme logistične sistema v devetdesetih letih so bili uvajanje tržnih mehanizmov, centralizacija in avtomatizacije sistema oskrbe ter njegovo ožjenje (streamline), ki je izboljšalo distribucijo, zmanjšalo podvajanje in racionaliziralo nabavo. Ustanovljena je bila mreža pomožnih podpornih enot in rezervne logistične podpore ter skupni civilno-vojaški komiteji za mobilizacijo. Izboljšane so bile strateške in taktične transportne sposobnosti, čeprav je logistični sistem sposoben zagotoviti le omejeno strateško in taktično mobilnost, sploh izven meja države. Vendar pa je pospešena gradnja cest in železniškega sistema izboljšala mobilnost znotraj Kitajske (Cheung, 1999: 235–237). Zaradi prehoda v tržno gospodarstvo je bilo prej zagotovljena subvencionirana dobava ključnih proizvodov drastično skrčena. Leta 1996 je bil vpeljan nov sistem, ki je centraliziral nabavo večine blaga in dobrin pod nadzorom osrednjega in regionalnih poveljstev. Pred tem so bile vojaške enote same odgovorne za nakup vojaškega blaga (Cheung, 1999: 241). Ustanovljena je bila tudi integrirana tehnična podpora, ki se je ločila od logističnega sistema v zgodnjih devetdesetih letih. Leta 1998 je bila postavljena pod novoustanovljeni Oddelek za opremo in oborožitev (Cheung, 1999: 231). Najvišjo prioriteto je imela ustanovitev ločenega logističnega sistema za službe zvrsti z enotnim aparatom za vse službe (joint-service). Leta 1999 se je število logističnih enot zmanjšalo iz 7.600 na 850 enot, kar naj bi prihranilo 80 milijonov juanov. Uveden je bil koncept združene logistične podpore v bojnem območju (joint battle zone logistics support). Vsaka vojaška regija ima enotno nabavo, nato pa porazdeli vire enotam na bojnih območjih oz. kjer so potrebni. Skupni logistični sistem je zadolžen za enotno poveljevanje, upravljanje, načrtovanje, gradnjo ter uporabo prostorov, kot so skladišča in bolnice (Puska, 2002: 269).

Večina logističnih enot je še vedno izurjena za podporo konvencionalnim defenzivnim kampanjam, le približno deset odstotkov logističnih enot je bilo prestrukturiranih in opremljenih za podporo Enotam za hitro posredovanje oz. za izvajanje tehnološko visoko zahtevne vojne. Vendar pa se preučujejo logistične prakse tujih oboroženih sil. LOA se zaveda, kako pomembna je logistična podpora na bojišču¹⁴³ ter predhodna priprava za vojne operacije že v času miru.¹⁴⁴ Povečana vloga logistike in logistikov se odraža tudi v rastočem številu častnikov z logističnimi izkušnjami na najvišjih položajih. Z uvajanjem sodobnih generacij opreme in orožja bo tehnična podpora še bolj ključna. Svoje omejene vire pa bo LOA morala dopolnjevati s civilnim transportom in infrastrukturo (Cheung, 1999: 242–243).

¹⁴³ Predvsem popraviljanje opreme in oborožitvenih sistem na bojišču.

¹⁴⁴ Zadovoljive zaloge in izdelani načrti za mobilizacijo.

10 LJUDSKA OBOROŽENA POLICIJA

V državi, kjer moč izhaja iz puškine cevi, je nadzor nad paravojaškimi silami še posebej občutljiv. Predhodnica današnje Ljudske oborožene policije (LOP) je bila ustanovljena leta 1949 kot Ljudska kolona državne varnosti v okviru Ministrstva za državno varnost. Leta 1950 je bila vključena v oborožene sile. Leta 1955 je prišla pod nadzor lokalnih organov za državno varnost kot Kitajska ljudska vojska državne varnosti. Dve leti kasneje je nadzor znova prevzela LOA, čez dve leti Ministrstvo za državno varnost in še dve leti kasneje (leta 1961) znova LOA. Z začetkom kulturne revolucije je prišla pod nadzor Druge artilerije.¹⁴⁵ Oblast nad enotami na ravni prefekture in pod njo so prevzele vojaške regije, ki so jih tudi financirale. Leta 1972 so operativni nadzor in finančno odgovornost nad temi enotami prevzeli lokalni organi državne varnosti in lokalne vlade (Cheung, 1997: 261–263). Medtem ko Cheung omenja samo dva akterja, ki sta si prizadevala za oblast nad paravojaškimi silami, vojsko in varnostne organe (Cheung, 1997: 261), Tanner uvaja še tretjega. Trdi, da se je med LOA, lokalnimi vladami in partijskimi sekretariati ter policijo vse od ustanovitve¹⁴⁶ LRK, odvijal boj za nadzor nad paravojaškimi silami. Vsaka skupina je pojmovala vlogo paravojaških sil drugače. Lokalni sekretariati so želeli hiter, neoviran dostop do uporabe sil v svoji regiji za različne varnostne naloge, z začetkom reform pa je postala LOP tudi pomemben ponudnik zaposlitve. Policijski uradniki so hoteli uporabiti sile za pomiritev nemirov, aretacijo oboroženih kriminalcev in druge naloge, ne da bi morali čakati na odobritev vojske. Želeli so tudi bolj centralizirano, profesionalizirano paravojaško silo, ki bi poznala policijsko preiskovalno delo in bi bila manj pod vplivom neprofesionalnih zlorab lokalne partije in vladnih uradnikov. Nadzor LOA nad paravojaškimi silami je predstavljal vir enotne vertikalne discipline, kakršna ni bila mogoča v sistemu javne varnosti, strožje urjenje in boljšo opremo. V obdobjih, ko je bil poudarek na profesionalizmu LOA, se je ta želela odmakniti od nalog paravojaških sil, ki so izčrpavale njen proračun in čas namenjen urjenju. Te institucionalne napetosti so vodile k skoraj neprestanim reorganizacijam paravojaških sil med leti 1949 in 1983 (Tanner, 2002: 590).

10.1 OBDOBJE V LETIH 1983–89

Osrednja oblast se je leta 1982 odločila, da se ustanovi Ljudska oborožena policija, ki se bo napajala iz državnega proračuna. Delovati je začela leta 1983, sestavljale pa so jo enote lokalnih oboroženih policij in veliko enot iz LOA.¹⁴⁷ To so bile enote, ki so bile v osnovi namenjene vzdrževanju notranje varnosti (Godwin, 1999: 47). Formalni nadzor nad LOP sta imela Državni Svet in CVK, nadzor nad

¹⁴⁵ Ki je bila najmanj prizadeta od viher kulturne revolucije.

¹⁴⁶ Oz. celo od leta 1927, ko je morala KKP zapustiti mesta (ibid).

¹⁴⁷ Shambaugh trdi (Shambaugh, 2002a: 150), da je bil eden izmed vzrokov za redukcijo velikosti LOA prav potreba po ustanovitvi Ljudske oborožene policije, čeprav na drugih mestih on in ostali avtorji omenjajo predvsem dva vzroka: boljšo učinkovitost (vojaški vzrok) in manjšo obremenitev za gospodarstvo (ekonomski vzrok).

vsakodnevnimi aktivnostmi pa je imelo Ministrstvo za javno varnost. LOP so sprva sestavljali stražniki (Internal Guards) in enote za gospodarsko gradnjo. Leta 1985 so ji dodali še obmejne enote, enote za varovanje električne energije, rudnikov in zlata ter gasilce. Tako se je do leta 1988 njeno število povečalo na 600.000 pripadnikov (Shambaugh, 2002a: 171).

Med letoma 1983 in 1989 se je ukvarjala predvsem z lastno organizacijo in izgradnjo ter iskanjem dodatnih virov financiranja. Občasno je posredovala v etničnih neredih, npr. leta 1987 v Tibetu. Ker so njeni poveljniki podcenjevali njeno vlogo in varnostno situacijo, je bila njena operativnost nizka oz. slaba. Ko so jo hoteli uporabiti za zadušitev demonstracij na Trgu nebeškega miru, 30.000 pripadnikov v Pekingu ni uspelo obvladati protestnikov, tako da je morala posredovati LOA. Vendar so se pripadniki LOP bolje odrezali v zajezitvi manjših protestov v drugih mestih (Cheung, 1997: 263).

10.2 SPREMEMBE PO LETU 1989

Zaradi neuspešnosti pri posredovanju v demonstracijah 1989 so sledile velike reforme.¹⁴⁸ Večina površnih analiz reorganizacije LOP tujih analitikov je nihala med popolnim prevzemom nadzora nad LOP s strani LOA in transformacijo LOP v osebno pretorijansko gardo Jiang Ze Mina (Tanner, 2002:588). »Vendar je poveljniški sistem (ostal) mnogo bolj kompleksen, stratificiran in balkaniziran« (ibid). Enotam v Pekingu in drugih velemestih so dodali enote LOA. Njena osnovna naloga je postala umiritev nepričakovanih incidentov, najvišja prioriteta v programu modernizacije pa ustanovitev enot za hitro posredovanje (Cheung, 1997: 263). Murray Tanner loči tri šole mišljenja, ki so predlagale načine, kako izboljšati pripravljenosti LOP (Tanner, 2002: 600–604). Prva šola je izpostavljala pomembnost ideološkega vidika in predlagala povečanje političnega dela, da bi se izboljšala lojalnost. Druga se je osredotočila na organizacijo in poveljniško strukturo, tretja na primerno opremo za nenasilno umiritev demonstracij, povečan proračun in primerno urjenje (ibid). Prvi kritiki LOP so trdili, da je bila LOP mnogo preveč tolerantna in premehka v svojem ravnanju s pekinško množico. Zaradi neuspešnega ideološkega urjenja naj bi bila LOP preveč skorumpirana, pohlepna in brezbrizna, zaradi česar se je jeza množic obrnila proti njej (Tanner, 2002: 602). Partijsko vodstvo je bilo zaskrbljeno, da lahko tesna povezanost LOP z družbo spodkoplje njeno ideološko lojalnost, zato so povečali politično indoktrinacijo, da bi si zagotovili poslušnost čet, predvsem pa častnikov. Kljub temu se je zmanjšal partijski vpliv med nižjimi čini in četami na splošno, ker je večino osebja bolj kot udeležba političnih predavanj zanimal zaslužek v podjetniškem udejstvovanju LOP. Zaradi splošne obveznosti in pomanjkanja izkušenih vojakov in podčastnikov je vedno bolj težavno vzpostaviti partijske celice med vojaki, podčastniki in častniki najnižjih činov (Cheung, 1997: 279).¹⁴⁹

¹⁴⁸ Na bitke in obtoževanja LOP, ki so se odvijale po dogodkih na Trgu nebeškega miru, je močno vplival boj za oblast, oz. vprašanje, kdo bo nasledil Deng Xiao Pinga. Vse od tridesetih let se je v kitajski komunistični partiji odvijal boj za nadzor nad različnimi paravojaškimi silami (Tanner, 2002: 588).

¹⁴⁹ Čeprav LOP sestavljajo tudi prostovoljci, večino predstavljajo naborniki, ki služijo tri leta (Cheung, 1997: 279).

Vprašanje o primerni organiziranosti se je vrtelo predvsem okoli tega, ali naj LOA znova prevzame poveljstvo nad osebjem, urjenjem in disciplino LOP. Predvsem poveljniki LOP so bili deležni hude kritike zaradi razpuščene discipline. Sprva je bilo naročeno vsem, LOA, organom za javno varnost in lokalnim partijskim organom, naj povečajo nadzor nad LOP. Vendar so organi javne varnosti in LOA hitro zapadli v kritiko sistema, ki dovoljuje tolikšno moč lokalnim partijskim organom. Predvsem se je pojavljajo vprašanje, kako centralizirati sistem poveljevanja, kar je mnogo lažje v oboroženih kot v policijskih silah (Tanner, 2001: 602–603).

Zadnja šola se je osredotočila na obvladovanje demonstracij s tehničnega vidika. Poudarila je potrebo po modernizaciji taktike in opreme za obvladovanje protestnikov. Splošno je bilo sprejeto dejstvo, da so bile policijske sile premajhne in premalo izurjene za obvladovanje množice (Tanner, 2001: 603).

Leta 1995 je bil Ministrstvu za javno varnost odvzet nadzor nad vsakodnevnimi aktivnostmi LOP, večjo vlogo pa je prevzel Splošni oddelek LOA ter Glavni štab LOP. Odločitev je potrdila pešanje vpliva Ministrstva za javno varnost in varnostnih organov po letu 1989. LOP je ostala pod skupnim vodstvom Državnega sveta in CVK, vendar ni več sestavni del sistema javne varnosti. Spremenjen je bil tudi formalni sistem poveljevanja (Tanner, 2002: 607).¹⁵⁰

10.3 LOP DANES

»LOP so zadolžene z nalogo varovanja varnosti in vzdrževanja javnega reda pod vodstvom in poveljstvom Državnega sveta in CVK« (Zakon o nacionalni obrambi, 22. člen v Blasko, 1999: 260). Več avtorjev dvomi v njihovo sposobnost opravljanja naloge vzdrževanja javnega reda in mira ter posredovanja v demonstracijah (Tanner, 2001; Cheung, 1997; Shambaugh, 2002a). Za LOP so značilne nizka raven profesionalnosti med četami, padajoča morala, slaba disciplina, korupcija in neizurjenost. Tai Min Cheung ocenjuje, da so krive predvsem neznosne življenjske razmere. Bivalni prostori so pogosto brez elektrike in ogrevanja. Ker dobivajo sredstva za izboljšanje bivalnih prostorov zvečine od lokalnih oblasti, so ti prihodki premajhni in neredni (Cheung, 1997:2 78).¹⁵¹ Večina čet je nameščena v domači provinci, pogosto dolga časovna obdobja, kar omogoči številne priložnosti za neprimerne ali koruptivne vezi z lokalno skupnostjo.¹⁵² Veliko pripadnikov LOP ima sorodnike, ki so izgubili službo zaradi reform državnega sektorja. Ohranjanje lojalnosti je še težje zaradi naraščajoče

¹⁵⁰ Vendar Tanner opozarja, da so kadrovske zadeve pod nadzorstvom Državnega sveta in ne OS, kar pomeni, da čeprav vojska izbira in odloča o napredovanju večine osebja LOP, njihove plače plačujejo osrednja in lokalne vlade. To bi lahko napovedovalo velike napetosti med poveljniki LOA in LOP, ki izbirajo osebje in lokalnimi vladami, ki ga plačujejo (ibid).

¹⁵¹ Tit Turnšek opozarja, da so kitajske življenjske razmere v očeh zahodnih opazovalcev morda videti neznosne, vendar je povprečni življenjski standard za večino prebivalstva LRK izjemno nizek. Tako lahko »neznosne« življenjske razmere Kitajcem predstavljajo boljše razmere, kot so jih bili vajeni doma (intervju s Titom Turnškom, 21.9.2005).

¹⁵² Leta 1995 je bilo zaradi korupcije odpuščenih več kot 4100 častnikov LOP ter v preiskavi več kot 1.730 častnikov (Tanner, 2002: 624).

brezposelnosti, nestabilnosti na podeželju in privlačnosti spiritualnih skupin, kot je Falun Gong (Tanner, 2001: 620).

LOP nima predanih, izurjenih in profesionalnih sil, ki bi bile primerno opremljene in izurjene za hitro razrešitev kriz ali nenasilne posege demonstrantom. Po letu 1993 se je kitajska sposobnost izdelave zmerno napredne policijske in proti-demonstracijske opreme izboljšala, kljub temu pa se v največji meri še vedno zanašajo na uvoženo opremo. A le malo izboljšav taktike in primerne opreme je tudi prišlo v roke pripadnikov LOP. Pregled operacij LOP v zadnjem desetletju razkriva, da tehnike večine operacij zunaj velikih mest ostajajo enake kot v osemdesetih letih: uporaba solzivca in pretepanje protestnikov s pasovi, palicami za živino in pendreki, včasih do smrti. Kadar to ni dovolj učinkovito, padejo opozorilni streli.¹⁵³ Edino novo nesmrtonosno orožje je občasna uporaba vodnih topov (Tanner, 2001:628–631).

Najnovejši primer neuspešnega soočenja z demonstranti dokazuje neprimerno opremljenost in izurjenost enot LOP. Šestega decembra 2005 je v vasi Dongzhou v provinci Guangdong prišlo do spopada med kmeti in LOP, v katerem so slednji streljali na protestnike ter jih nekaj smrtno ranili. Kmetje so protestirali zaradi nizkih odškodnin, ki so jih dobili za zemljo, ki jim je bila odvzeta zaradi gradnje nove elektrarne. Okoli dvajset tisoč protestnikov se je soočilo z tisoč pripadniki LOP. Po navedbah kitajske agencije Xinhua (ki predstavlja uradno verzijo) naj bi kmetje, oboroženi z noži, motikami in dolgimi cevmi, prvi izzvali spopad, ko so začeli na pripadnike LOP metati zažigalne steklenice. Policisti so jim odgovorili s solzilcem, gumijastimi krogli in streljanjem v zrak, pri čemer naj bi nekaj ljudi smrtno ranili. Po navedbah kmetov pa so ti pripadnike LOP obmetavali samo s petardami, slednji pa so nanje streljali s strojnimi. Ubili naj bi najmanj dvajset ljudi, petdeset pa jih je pogrešanih (Mihovilovič, Dnevnik, 13.12.2005).

V času interneta, digitalnih kamer in mobilnih telefonov je oblastem največjo težavo predstavljalo zaježiti informacije. Medtem, ko so tuji mediji poročali o demonstracijah, ki naj bi zahtevale največ smrtnih žrtev po letu 1989, domači mediji o demonstracijah niso smeli poročati. 10. decembra, štiri dni po demonstracijah, je zaradi poročanja tujih medijev vladna agencija Xinhua podala uradno verzijo spopada, ki pa je bila omejena le na provinco Guangdong, prav tako kot novica o aretaciji načelnika enot LOP, zapletenih v spopad. Vlada je skušala omejiti tudi informacije, dostopne preko interneta. Tako trije največji informacijski portali v LRK o tem niso poročali, zato je na Kitajskem osem dni po incidentu bila na voljo le uradna verzija agencije Xinhua, objavljena na njeni internetni strani. Tudi iskanje ključnih besed po spletnih iskalnikih (npr. Googlu) do 13.12.2005 ni dalo rezultatov. Odpirale so se strani, ki niso bile povezane z incidentom ali niso vodile nikamor (French, Herald Tribune, 13. 12.2005, dostopno na <http://www.iht.com/articles/2005/12/13/news/china.php>).

¹⁵³ Morda najbolj tragikomična poročila iz osemdesetih let poročajo, da so na metanje kamenja protestnikov pripadniki LOP odgovorili tako, da so enostavno vrgli kamenje nazaj (Tanner, 2001: 626).

10.3.1 Organiziranost

LOP sestavljajo številni oddelki, ki opravljajo raznovrstne naloge. Nekateri sprejemajo naloge in so financirani tudi s strani raznih ministrstev, državnih podjetij, lokalnih oblasti in različnih enot aparata državne varnosti. Zato je poveljniška struktura razdrobljena, koordinacija in komunikacija sta slabi, profesionalni standardi med oddelki se med seboj zelo razlikujejo, prav tako stopnja lojalnosti. LOP je organizirana po vojaških načelih. Generalni štab sestavljajo trije oddelki, ki so zadolženi za operativne, politične in logistične zadeve. Veliko višjih poveljnikov prihaja iz vrst LOA, njen vrhovni poveljnik in politični komisar pa imata enak čin kot namestniki poveljnikov vojaških regij LOA. Eden najpomembnejših centrov moči je partijski komite, ki se nahaja skoraj na vsaki ravni linije poveljevanja. Partijski komite Generalnega štaba ima velik vpliv na odločanje ne samo na političnem, ampak tudi na finančnem področju in pri operativnih zadevah (Cheung, 1997: 264–265). Osnovna organizacijska struktura je nespremenjena od leta 1985.¹⁵⁴ Pripadniki LOP so naborniki in prostovoljci, imeli pa naj bi enake plače in bonitete kot pripadniki LOA, kar jih postavlja v razmerju do policijskih sil v nekoliko boljši položaj (Tanner, 2002: 598).

Velike premestitve enot LOA (predvsem enot tretje kategorije) so do leta 1996 njeno število povečale na 900.000 pripadnikov. Najpomembnejša enota v LOP so stražniki pod neposrednim poveljstvom Generalnega štaba, ki so leta 1996 predstavljali dve tretjini celotnega števila LOP (441.000) (Cheung, 1997: 265), do danes pa je njihovo število naraslo na 800.000 mož (Shambaugh, 2002a: 171) Tako lahko predvidevamo, da so se v premestitvah in demobilizaciji LOA v letih 1997-2000 pripadniki LOA pridružili predvsem enotam stražnikov.

Naloga stražnikov je varovanje pomembne državne infrastrukture in zaporov, zadušitev nemirov in pomoč v naravnih nesrečah. Organizirani so po regijah: vsaka provinca in občina ima svoj osnovni odred.¹⁵⁵ Regimente v mestih nadzorujejo štabi osnovnih odredov, večino sredstev dobijo iz proračuna LOP, regimenti zunaj mest pa so bolj neodvisni. Nadzorujejo jih lokalna partija, lokalna vlada in organi javne varnosti, iz sredstev provincialnih oblasti pa se tudi v večini financirajo. Po reformah leta 1989 so lokalni partijski sekretariati in vlade ohranile pomemben vpliv na LOP. Tanner to razlaga s tem, da je moral Jiang Ze Min ohraniti svojo podporo med lokalnimi veljaki, ki so lahko v LOP videli sile, ki bodo varovale njihove interese (Tanner, 2002: 588). Hkrati pa lokalni veljaki neredko tudi zlorabljajo LOP za nezakonite naloge npr. za prisvojitve pšenice, uveljavljanje pritiska v gospodarskih sporih ali vsiljevanje predpisov o kontroli rojstev (Tanner, 2002: 613). Vsak osnovni odred mora imeti najmanj en mobilni regiment, vsak regiment pa mora imeti bataljon ali četo, ki lahko funkcionira kot

¹⁵⁴ Ko so bile stražnikom in enotam za gospodarsko gradnjo dodane obmejne enote, enote za varovanje električne energije, rudnikov in zlata ter gasilce. V zadnjih letih so v okviru enot stražnikov ustanovili Specialno policijo, ki je osredotočena na boj proti terorizmu.

¹⁵⁵ Vsak osnovni odred sestavljajo regimenti, ki imajo med 800 in 2000 pripadnikov, delijo pa se na bataljone in čete. Število regimentov v posamezni provinci je odvisno od njene velikosti in številčnosti prebivalstva, povprečje je 20–25 regimentov na provinco (otok Hainan jih ima pet, najgosteje naseljena provinca Sichuan pa več kot 30).

enota za hitro posredovanje. Do leta 1997 je bila okoli tretjina enot LOP preoblikovana v mobilne enote (Cheung, 1997: 265–267).

Enote za obmejni nadzor, gasilci in enote za varovanje so povezane z LOP, vendar so pod neposrednim nadzorom Ministrstva za javno varnost, od koder dobijo tudi večino sredstev. Sestavljajo okoli četrtno moči LOP (186.000 ljudi leta 1997) (Cheung, 1997: 268).¹⁵⁶ Korpus gozdne policije je sestavljen iz Gozdne policije javne varnosti in Oborožene gozdne policije LOP. Zadolžen je za varstvo državnega gozdnega bogastva in parkov, pogosto je zaposlen tudi z gašenjem gozdnih požarov. Kljub temu, da so del hierarhije LOP, so pod poveljstvom in usmerjanjem Ministrstva za gozdove, od koder dobijo večino proračunskih sredstev. Transportni korpus LOP je zadolžen za gradnjo in varnost glavnih prometnic, predvsem v oddaljenih in obmejnih regijah. Korpus za vodno energijo je zadolžen za gradnjo, inženirstvo in varnost energetskih projektov, prav tako predvsem v oddaljenih regijah. Korpus LOP za zlato je največja organizacija na področju izkopavanja in pridobivanja zlata na Kitajskem. Je pod nadzorom Ministrstva za barvno metalurgijo. V zadnjih letih je Korpus odkril številne nove rudnike ter dobil pomemben vpliv v gospodarskem razvoju nekaterih revnih regij, bogatih z rudninami. Med pripadniki Korpusa in lokalnimi vladami pride večkrat do napetosti, kajti po določen obdobju po odkritju in odprtju, ki pa ni natančno določeno, naj bi rudnik Korpus predal lokalni vladi (Tanner, 2001: 609–611).

Natančnega števila pripadnikov LOP ni mogoče ugotoviti, večina virov pa ocenjuje njeno številčnost na približno milijon (Tanner, 2002: 598). Shambaugh trdi, da ima LOP milijon in pol pripadnikov (Shambaugh, 2002a: 171), enaka številka pa je navedena tudi v reviji *Military Balance* (*Military Balance*, 2004: 173).

10.3.2 Proračun

LOP se napaja iz treh glavnih virov. Največji delež prihodkov prejema od osrednje vlade. Precejšen delež dobi od lokalnih oblasti, predvsem za gradbene projekte in življenjske stroške. Tretji pomemben vir dohodkov pa so pred divestituro leta 1998 predstavljale njene ekonomske aktivnosti.

Uradni proračun ne zadošča za pokritje vseh stroškov, ampak pokriva le kadrovske, operativne stroške in stroške vzdrževanja ter nakup orožja za štabe in stražnike (Cheung, 1997: 269). Velik delež financ za obmejne enote, gasilce in druge podporne enote prihaja iz Ministrstva za javno varnost, Ministrstva za energijo in gozdove, od Komisije za državno načrtovanje pa dobijo večino denarja za gradnjo. Izredne dohodke predstavljajo tudi izvenproračunska nakazila v primerih kriz, nemirov ali naravnih nesreč. Enote, ki stražijo lokalno infrastrukturo, dobijo večino dohodkov od lokalnih oblasti.¹⁵⁷ Raven

¹⁵⁶ Enote za obmejni nadzor so v zadnjih letih dobile dodatne okrepiteve, med sto in dvesto tisoč pripadnikov, za katere ni znano, ali so vključeni v organizacijsko shemo LOP (Cheung, 1997: 268).

¹⁵⁷ To je t. i. politika »hoditi na dveh nogah«, opirati se na osrednje in lokalne oblasti, ki je za LOP vedno bolj pomembna (Cheung, 1997: 270).

financiranja s strani lokalnih vlad se razlikuje med regijami, bogatejše obalne regije prispevajo več. Z njihovimi prispevki se krije predvsem izboljšanje nastanitve, komunikacijske opreme in življenjske stroške. Prihodki iz gospodarskih aktivnosti LOP (pred divestituro) naj bi po oceni Cheungove prispevali 15 odstotkov uradnega proračuna (Cheung, 1997: 271). Odvisno od deleža lastništva naj bi enote med 50 in 70 odstotkov svojega dobička posredovale višjim ravnem, ostalo pa so lahko obdržale za svoje potrebe. V praksi je bil prikazan dobiček nižji, kot je bil v resnici, pogosto se je ves denar zadržal znotraj enote, kar je omogočil skoraj nikakršen finančni nadzor (Cheung, 1997: 271).

V zadnjem desetletju so vse glasnejše kritike obstoječega sistema, ki zaradi financiranja s strani lokalnih vlad trpi kronično in resno podhranjenost, ogromno neuravnoteženost med regijami in pritisk na sile s policijskimi nalogami, da naj se same financirajo z izstavljanjem kazni, globami, izsiljevanjem, korupcijo ter izvenproračunskimi podjetniškimi aktivnostmi (Tanner, 2001: 620). Kljub temu da vpletenost LOP v podjetništvo ni doživela toliko pozornosti kot taista dejavnost LOA, je še vedno vzrok za zaskrbljenost. Finančni in računovodski oddelki izvajajo zelo ohlapen nadzor in preredke inšpekcije poslovnih knjig. Z ukazano divestituro so se iz podjetništva morali umakniti tudi oddelki LOP, vendar je nadomestilo za njihovo prekinitev z gospodarskimi aktivnostmi tako nizko, da jim je po mnenju Tannerja sporočilo, da bodo morali sami poskrbeti za nadomestitev izpadlih prihodkov ter najti druge izvenproračunske prihodke ter dodatne finance s strani lokalnih vlad (Tanner, 2001: 625).¹⁵⁸

¹⁵⁸ Maja 2000 je takrat še podpredsednik Hu Jintao zatrdil, da je bila opravljena večina dela za dosego umika LOA, LOP in sodno-izvršilnih oddelkov iz podjetništva. Vendar je priznal, da so ostali še nekateri problemi in strogo opozoril težavne oddelke, naj ne nadaljujejo s svojimi ekonomskimi aktivnostmi (Tanner, 2001: 624).

11 REZERVA IN MILICA

11.1 REZERVA

Za rezervo je zadolžen Oddelek za mobilizacijo znotraj Splošnega oddelka, ki je odgovoren tudi za splošno mobilizacijo (Finklestein, 2002: 184–188). Rezerva je bila ustanovljena leta 1984 (Blasko, 2002: 311), ko je zaradi sprememb v doktrini nanjo prešla teža obrambe meje. Do leta 1988 je bilo osnovanih okoli 30 divizij, ki so poleg kopenskih divizij vključevale tudi protizračno in pomorsko obrambo, tankovske regimente, enote za signalizacijo in enote za kemično obrambo (Gurtov in Hwang, 1998: 102). Danes šteje okoli 50 divizij. Predvsem po zadnji demobilizaciji leta 1996 je bilo rezervi dodeljenih veliko demobiliziranih vojakov (Blasko, 2002: 326).¹⁵⁹ Njihovo število se danes ocenjuje na 800.000 (Military Balance 2004–2005, 2004: 170).¹⁶⁰

Po 22. členu LRK Zakona o nacionalni obrambi (sprejetega 14. 3. 1997) se naj »rezervne enote v miru urijo v skladu z določbami, v primeru vojne pa se bodo spremenile v aktivne enote v skladu z mobilizacijskim ukazom, ki ga izda država« (V Blasko, 1999: 259). Rezervne enote so predvsem kopenske, čeprav naj bi bile osnovane tudi mornariške in letalske enote (Blasko, 1999: 260). Vojaške regije in zvrsti (mornarica, letalstvo, jedrske sile) so odgovorne za ustanavljanje rezervnih enot, ki jih potrebujejo, odobritev pa dobijo od Splošnega oddelka (Finklestein, 2002: 187). Opremljene so predvsem z odsluženim orožjem in opremo, ki so jo zaradi zastarelosti prenehale uporabljati v LOA. Zato je leta 1998 CVK izdala direktivo, s katero vojaškim regijam narekuje, da naj rezervi namenijo tudi sodobnejšo oborožitev in opremo (Finklestein, 2002: 188). Rezervne divizije so organizirane enako kot aktivne divizije iz treh kopenski brigad, artilerijskega regimenta in tankovske enote. Rezervno divizijo sestavlja okoli 10.000 častnikov in vojakov, od tega jih je približno 1000 tehničnih specialistov ter osebja generalštaba. Pri rekrutiranju rezervnih častnikov imajo prednost člani in nekdanji člani komunistične partije (Gurtov in Hwang, 1998: 102–103). Mobilizira se jih lahko v primeru vojne, v primeru notranjih nemirov in naravnih nesreč. Ukaz izda CVK, Oddelek za mobilizacijo pa razpošlje Oddelkom ljudskih oboroženih sil na lokalnih ravneh natančnejša navodila (Finklestein, 2002: 188). Oddelki ljudskih oboroženih sil so bili sprva organi partije v vaseh, mestih in občinah, ki so mobilizirali prebivalce in enote milic za podporo operacijam LOA. Predstavljali so hrbtenico logistike in kadrovske podpore za izvajanje operacij LOA, tako za redne kot gverilske operacije. Po letu 1949 so postale ali formalne organizacije LOA ali vojaški oddelki lokalnih partijskih komitejev. V sredini osemdesetih let so bili izločeni iz LOA ter postavljeni pod nadzor lokalnih oblasti. Leta 1996 so zaradi poudarka na izgradnji rezervnih enot znova prešli pod LOA. Še vedno pa so organizacije, ki povezujejo lokalne OS, lokalne partijske komiteje in lokalno vlado. Njihove

¹⁵⁹ Natančno število demobiliziranih vojakov ni bilo objavljeno v javnosti, prav tako ne število novih enot rezerve (ibid).

¹⁶⁰ Blasko opozarja, da so številke, navedene v reviji Military Balance včasih pretirane, ker avtorji upoštevajo tudi nepotrjene govorice (Blasko, 2001: 65).

zadolžitve obsegajo doseganje naborniške kvote, vzpostavitev in urjenje lokalne milice, mobilizacijo lokalnih sil ter sodelovanje z vojaškimi regijami za izgradnjo rezervnih enot (Finklestein, 2002: 189). Nov rezervni sistem je osnovan na prepričanju, da je bolj ekonomično vzdrževanje manjšega števila enot v času miru, v primeru vojne pa se aktivira rezervni sistem. Rezervne enote naj bi tako zapolnile vrzel, ki je nastala z demobilizacijama leta 1985 in 1998 (Gurtov in Hwang, 1998: 103). Blasko napoveduje, da se bo v prihodnosti število pripadnikov rezerve povečevalo, hkrati pa se bo zmanjševalo število pripadnikov milice (Blasko, 1999: 270).

11.2 MILICA

Kitajski komunisti so videli lokalno milico kot bistven element strategije ljudske vojne, ko bi napadalca utopili v »morju ljudstva«. V šestdesetih in sedemdesetih letih, ko je bila prisotna grožnja sovjetske invazije, je milica narasla na več kot 100 milijonov (Shambaugh, 2002a: 173). Pogosto je bila uporabljena tudi za notranje obračune. V času kulturne revolucije je radikalnejši del KKP, ki ga LOA ni podpirala, okrepil milico kot protiutež LOA (Dreyer Teufel, 2000: 104). Po koncu kulturne revolucije, Maovi smrti in aretaciji »Bande štirih« se je velikost in vloga milice zmanjšala, kar še posebej velja za obdobje zadnjih petnajstih letih, ko se je usmeritev oboroženih sil premaknila na periferijo. V teoriji je še vedno pomembna za obrambo celine v primeru invazije, a v današnjem času milica ne more več izpolnjevati zahtev po velikem številu tehnično izobraženega osebja in častnikov, ki morajo biti hitro mobilizirani ali biti organizirani za sodelovanje v večzvrstnih operacijah, zato jo je v veliki meri nadomestil sistem rezerve (Gurtov in Hwang, 1998: 104). Kljub temu še vedno ohranja določene tradicionalne naloge, po različnih ocenah pa šteje med 10 in 15 milijonov pripadnikov.¹⁶¹

Pred letom 1990 je bila pod skupnim poveljstvom Oddelka za mobilizacijo znotraj Splošnega oddelka in oddelkov LOP. Nato so poveljstvo in nadzor prevzeli Komiteji LOP, konec devetdesetih let pa je znova prešla pod poveljstvo oboroženih sil (Shambaugh, 2002a: 174). Sedaj je za milico zadolžen Oddelek za mobilizacijo znotraj Splošnega oddelka (Finklestein, 2002: 184). Milica se deli na moško in žensko milico ter jedro milice in celoto. Njeni člani imajo med 18 in 35 let, opraviti morajo osnovno vojaško urjenje ter biti dobro telesno pripravljene. Pripadniki jedra naj bi se urili vsakih štirinajst dni.¹⁶² Urjenje zajema osnove bojevanja, oblikovanje formacije, streljanje, borilne veščine, metanje granat in sabotaze (Shambaugh, 2002a: 174).

¹⁶¹ Leta 1982 je CVK odredila, da se njena velikost zmanjša na 10,7 odstotkov prebivalstva Kitajske. Če je ta delež še vedno v veljavi, to pomeni, da šteje danes približno 140 milijonov (Shambaugh, 2002a: 174).

¹⁶² Kar je le malo verjetno, saj bi predstavljalo prevelike zahteve pripadnikom milice ter podjetjem, kjer so zaposleni.

12 SKLEP IN VERIFIKACIJA HIPOTEZ

Hipoteza 1: V prihodnosti bo LOA pridobila večji političen vpliv.

Vpliv LOA na politiko in povečanje njene moči v razmerju do Partije bo rasel zaradi dveh razlogov. Prvi je zmanjševanje legitimnosti vladajočega režima, ki bi ga posredovanje LOA ob morebitnih demonstracijah in uporih rešilo pred propadom. Drugi razlog je zamenjava generacij vodstva KKP, ki nima več Maovega in Dengovega prestiža, se ne more sklicevati na revolucionarne dosežke ter nima vojaških izkušenj.

Kljub videzu dinamične ekonomije je vladajoča Partija le odlagala reforme, ki bi omilile napetosti znotraj družbe, a posledično tudi zmanjšale njeno moč. Podpora ljudstva Komunistični partiji je manjša, kot je bila kadarkoli v njeni zgodovini.¹⁶³ Edino zagotovilo za nadaljnjo ohranitev položaja KKP tako ostaja LOA, ki bi posegla v primeru, da bi se ljudstvo naveličalo njene vladavine. Ker je tak primer bolj mogoč kot v preteklosti, je tudi pomembnost LOA in posledično njena moč in vplivnost večja.

LOA je večkrat posegla tudi v boje za oblast znotraj partije. Tako je Mao vedno lahko računal na njeno podporo, tudi Deng je bil dovolj močan, da je zamenjal Hua Guo Fenga, odstranil »Bando štirih« ter ukazal posredovanje na Trgu nebeškega miru. Za utrditev svojega položaja se je moral Jiang Ze Min nadvse potruditi in »dvoriti« LOA, za njeno podporo si bo moral prizadevati tudi Hu Jin Tao, saj ni samoumevna. Če bi bile ekonomske reforme in politike, za katere se zavzema, neuspešne, bi se lahko pojavil rival znotraj KKP, ki bi zagovarjal drugačno ekonomsko usmeritev.¹⁶⁴ Tudi v tem primeru bi bila ključna podpora LOA.

Dodatno potrditev moje hipoteze predstavlja primerjava z LOP. Zunanja grožnja Kitajski je mnogo manjša od notranjega ogrožanja, torej od etničnih, delavskih in študentskih nemirov, demonstracij in naraščajočega kriminala, proti katerim se bojuje Ljudska oborožena policija. Vendar je LOP bila in še vedno je mnogo bolj zapostavljena kot LOA na področju financ, ki ne zadoščajo njenim potrebam. Razlog bi lahko predstavljalo dejstvo, da je LOP mnogo manj pomemben akter v notranji kitajski politiki kot LOA. Ne Tanner ne Cheungova ne pojmujeta LOP kot pomembnega političnega akterja, ki bi imel veliko vpliva. Tanner celo eksplicitno izrazi mnenje, da si je Jiang Ze Min na račun boljše učinkovitosti LOP »kupil« večjo podporo lokalnih veljakov, ki imajo kljub kritikam še vedno vpliv in lahko občasno uporabljajo LOP kot svojo osebno vojsko (Tanner, 2002: 588).

Menim, da bo moč LOA samo latentna in se ne bo udejanila. LOA bo prisiljena v vse manj koncesij. Z naraščajočo profesionalizacijo se bo umaknila iz politike, svojo moč pa bo izkoriščala za zagovarjanje

¹⁶³ Oziroma je nasprotovanje glasneje izraženo, saj si Kitajska zaradi vpetosti v mednarodno okolje ne more dovoliti takšnih ekscesov kot je bila kulturna revolucija.

¹⁶⁴ Že Jiang Ze Min se svojemu položaju ni zlahka odpovedal, ampak je želel igrati vlogo »sive eminence«, tako kot Deng. Na pomembne položaje je pred odstopom postavil svoje varovance in lojalne privržence (Flanagan in Marti, 2003: 3).

svojih interesov, kot je večji obrambni proračun. To nenazadnje kaže tudi njen odnos do zunanje politike, kjer svoje poglede izraža samo na področju Tajvana in Južnokitajskega morja, kjer bi ob eskalaciji konflikta morala poseči.

Prav tako ne trdim, da bo prišlo do upora ali celo zloma sedanjega režima. Če se bo četrta (in peta) generacija uspešno spopadla z reformo državnega sektorja in neenakostjo rasti regij, lahko uspešno vlada še desetletja. Uspehi komunistične vladavine so nezanemarljivi, celo osupljivi. Ne smemo pozabiti, da je LRK država v razvoju s skoraj milijardo in pol prebivalstva, ki ga KKP hrani, oblači in mu omogoča javno dostopno šolanje in zdravstvo.

Če zanemarim dejstvo, da napovedujem prihodnost, ki je edina prava razsodnica o pravilnosti moje hipoteze, jo lahko v celoti potrdim.

Hipoteza 2: Intenzivnost modernizacije LOA se bo povečala.

Svojo hipotezo lahko v celoti potrdim.

»LOA je reformirana od zgoraj navzdol, z »žepi odličnosti« in napredkom na nekaterih področjih znotraj strukture, ki se v celoti spreminja relativno počasi in ostaja zastarela«, je še leta 1997 trdil Shambaugh (Shambaugh, 1997: 2). Relativna počasnost je bila posledica avtoritarnega režima in tradicionalne kitajske kulture, ki nista spodbujala inovativnosti, zaradi česar je bil zagon reform dolgotrajnejši. Po petindvajsetih letih sprememb in odpiranja zunanjemu svetu pa je kitajska družba začela sprejemati inovacije in se zavedati njihove pomembnosti. Oborožene sile so sicer konzervativna, okorela institucija, zato potekajo vsake spremembe v oboroženih silah počasneje kot v družbi. Poleg tega so si kitajske oborožene sile zadale veliko, morda celo preveč nalog naenkrat, kar je prav tako upočasnilo reforme in omogočilo sklepanja, da je napredek majhen. Sprva je morala vojaška reforma počakati na razvoj gospodarstva in tehnologije, ki sta imela prednost. To odločitev se je utemeljevalo tudi z predpostavko, da bodo razvito gospodarstvo in povečane razvojne sposobnosti predstavljale osnovo, na katerem bo temeljil uspešen razvoj oboroženih sil in vojaško-industrijskega kompleksa. Danes je ta osnova zgrajena, hitro rastoče kitajsko gospodarstvo naj bi v nekaj desetletjih prehitelo ameriškega. Zaradi sredstev, ki jih je sprostil razvoj gospodarstva in tehnološkega znanja, ki se je absorbiralo, akumuliralo in je sedaj lahko na voljo vojaški industriji, bo modernizacija lahko potekala mnogo hitreje.

Analitiki z nekakšnim posmehom omenjajo zastarelo oborožitev LOA. Prav oborožitev je največkrat vzrok, da podcenjujejo njeno učinkovitost in naprednost. Vendar ima Kitajska danes možnost pridobiti sodobne oborožitvene sisteme in tehnologijo iz obeh virov: tujega, predvsem ruskega, in domačega. Kljub temu, da so sankcije in embargo na uvoz vojaškega orožja zahodnih držav še vedno v veljavi, si želijo tudi evropske države odrezati kos rastočega obrambnega kolača. Morda ji bo kmalu na voljo tudi nemška in francoska tehnologija. Še pomembneje je, da kaže, da je težavno prestrukturiranje in preoblikovanje domačega vojaško-industrijskega kompleksa končno obrodilo sadove. V zadnjih štirih letih je ladjedelnica Jiangnan v Shanghaju zgradila štiri 7000 tonske rušilce, osnovane na radarsko

slabo opazni tehnologiji, z izboljšanimi sposobnostmi zračne in protipodmorniške obrambe, medtem ko je gradnja dveh, manj naprednih rušilcev razreda Luhu trajala deset let (celotna devetdeseta) (Medeiros, 2004: 9). Nastopil je nov rod mlajših, bolj izobraženih in razgledanih častnikov, ki pazljivo sledijo napredku na vojaškem področju. Na primeru logističnega sistema je razvidno, da se LOA sistemsko loteva odpravljanja slabosti na področjih, ki so predstavljala njene šibke točke. Tudi zadnja ovira, ki je zavirala posodabljanje kitajskih oboroženih sil, omejena količina sredstev, je odstranjena. Zadnjih pet let vojaški proračun skokovito narašča. Zaradi »tajvanizacije« Republike Kitajske, rastočega kitajskega nacionalizma in vse večje pripravljenosti ZDA, da intervenirajo ne glede na mednarodno javno mnenje, ima kitajsko vodstvo podporo ljudstva, ki zahteva sodobne oborožene sile.¹⁶⁵

Hipoteza 3: Kitajske paravojaške sile (LOP) niso ustrezno pripravljene za opravljanje svoje prednostne naloge: ohranjanje javnega reda.

Hipotezo o nesposobnosti soočanja stražnikov, ki so zadolženi za ohranjanje javnega reda, z nezadovoljnim in upirajočim prebivalstvom, lahko v celoti potrdim.

Stražniki se bodo ob naraščajoči nemirnosti kitajske družbe in polzečemu nadzoru KKP vse pogosteje soočali z demonstranti.¹⁶⁶ Zaradi zapletenega financiranja so pogosto odvisni od lokalnih vlad, ki prispevke v proračun pogojujejo s posredovanjem LOP tudi v primerih, ki niso predvideni v Ustavi in Zakonu o obrambi. Zaradi divestiture bo enotam LOP sicer ostalo več časa za urjenje, vendar pa je divestitura tudi pomenila izpad prihodkov, ki jih bodo deloma morali nadomestiti sami – včasih tudi tako, da bodo zlorabljali svoja pooblastila. Ker ne prejmejo dovolj sredstev za nakup sodobne opreme za umiritev demonstracij, morajo še vedno poseči po nasilnih in primitivnih metodah. Enote LOP so tesno povezane z ljudstvom; težave zaradi neenakomerne rasti Kitajske prizadenejo tudi njihove bližnje, kar slabi moralo stražnikov in drugih enot LOP. Kot vsi državljani LRK se tudi pripadniki LOP manj zanimajo za politiko in »pravo linijo«, zato je indoktrinacija pogosto neuspešna. Najenostavnejša rešitev problema učinkovitosti LOP je povečanje financiranja s strani osrednje vlade, s katerim bi se lahko izboljšal standard pripadnikov LOP, kupila oprema za nenasilno umiritev demonstracij in ki bi omogočil, da bi se lahko pripadniki urili. A dolgoročno je tudi dvig proračuna neučinkovita rešitev, če se ne bodo hkrati izvajala reforme, ki bodo ublažile neenakosti v kitajski družbi. Kajti paravojaške sile niso nikoli predstavljale učinkovite zaščite nepriljubljenega režima pred njegovim ljudstvom.¹⁶⁷

¹⁶⁵ Javno mnenje se je še posebej obrnilo proti ZDA po bombardiranju ambasade v Beogradu. Javnost je pozivala k spremenjenemu vrstnemu redu prioritet modernizacije, ki bi dal večji poudarek vojaški modernizaciji (Shambaugh, 2002a: 7).

¹⁶⁶ Po podatkih Centra za človekove pravice in demokracijo (The Information Center on Human Rights and Democracy) je bilo leta 1998 na Kitajskem 60.000 demonstracij, leta 1999 pa že 100.000 (V Tanner, 2002: 630).

¹⁶⁷ Paravojaške sile velikokrat ne počenejo drugega, kot nadzorujejo ljudstvo. Takšna velika skupina oboroženih, zdolgočasenih vojakov največkrat privede do zlorabe njihovih policijskih pooblastil ter padanja vojaške pripravljenosti. Paravojaške sile postanejo del problema (Dunningan, 2004: 134).

13 VIRI

13.1 KNJIGE IN MONOGRAFSKE PUBLIKACIJE

1. Crane, Keith, Cliff Roger, Medeiros, Evans C., Mulvenon, James C. and Overholt, William (2005): *Modernizing China's Military: Opportunities and Constraints*, Rand Corporation
2. Dunnigan, James F. (2003): *How to Make War: A Comprehensive Guide to Modern Warfare in the 21st Century*, HarperCollins Publishers, Fourth Edition
3. Enciklopedija orožja. Orožje skozi sedem tisočletjih (1995): Ljubljana, DZS, Založba Defensor
4. Flanagan, Stephen J. in Marty Michael E. ur. (2003): *People's Liberation Army and China in Transition*,
5. Grizold, Anton (1999): *Obrambni sistem Republike Slovenije. Visoka policijsko-varnostna šola*, Ljubljana
6. Gurtov, Mel and Hwang, Byong-Moo (1998): *China's Security: The New Roles of the Military*, Lynne-Rienner Publishers, Inc.
7. Huntington, Samuel P. (1998): *The Soldier and the State, The Theory and Politics of Civil-Military Relations*, The Belknap Press of Harvard University Press, Thirteenth Printing
8. Huxley, Tim and Willet, Susan (1999): *Arming East Asia*, Adelphi Paper 329, The International Institute for Strategic Studies, Oxford University Press
9. *International Military and Defense Encyclopedia* (1993): ur. Dupuy, Trevor N., Brassey's. New York
10. Jelušič, Ljubica (1997): *Legitimnost sodobnega vojaštva*, Ljubljana, Fakulteta za družbene vede
11. Karmel, Solomon (2000): *China and The People's Liberation Army. Great Power or Struggling Developing State*, St. Martin's Press, New York

12. Kotnik-Dvojmoč, Igor (2002): Preoblikovanje oboroženih sil sodobnih evropskih držav, Ljubljana, Fakulteta za družbene vede
13. Lee, Bernice (1999): The Security Implications of the New Taiwan, Adelphi Paper 331, The International Institute for Strategic Studies, Oxford University Press
14. McNally, Cristopher A. in Morrison, Charles C. (2002): Asia Pacific Security Outlook 2002, Asia Pacific Agenda Project, Japan Center for International Exchange
15. Military Balance 2004-2005 (2004): Institute for Strategic Studies, Oxford University Press
16. Military Balance 2000-2001 (2001): Institute for Strategic Studies, Oxford University Press
17. Porter, Bruce D. (1991): Red Armies in Crisis. SIS Volume XIII, Number 10. The Center for Strategic and International Studies, Washington, D.C.,
18. Roy, Denny (1998): China's Foreign Relation, Macmillan Press Ltd.
19. Shambaugh, David (2002a): Modernizing China's Military: Progress, Problems and Prospects, University of California Press
20. Sruck, Vlado (1995): Leksikon politike, Založba Obzorja , Maribor
21. Swaine, Michael D. (1998): The Role of the Chinese Military in National Security Policymaking, RAND, Revised edition
22. Swaine, Michael D., Tellis, Ahley J. (2000): Interpreting China's Grand Strategy. Past, Present and Future, Rand Corporation
23. Teufel Dreyer, June (2000): China's Political System: Modernization and Tradition, Addison Wesley Longman, Inc.
24. Valencia, Mark J. (1995): China and the South China Sea Disputes. Conflicting claims and potential solution in the South China Sea. Adelphi Paper 298, The International Institute for Strategic Studies, Oxford University Press
25. Verbinc, Fran (1987): Slovar tujk, Cankarjeva založba, Ljubljana

26. Žabkar, Anton (2003): Marsova dediščina.. Temelji vojaških ved, 1.knjiga, Ljubljana, Fakulteta za družbene vede.

13.2 ZBORNICI

1. Allen, Kenneth W.(2002): Introduction to the PLA's Administrative and Operational Structure V: Mulvenon, James C. and Yang, Andrew N.D. ur., The People's Liberation Army as Organization: Reference Volume v1.0, Rand Corporation, str. 1–44
2. Allen, Kenneth W. (1999): PLA Air Force Logistics and Maintenance: What has changed V: Mulvenon, James C. and Yang, Andrew N.D. ur., The People's Liberation Army in the Information Age, Rand Corporation, str. 79–98
3. Arnett (1997): Military R&D in Southern Asia: limited capabilities despite impressive resources V: Arnett, Eric ed., Military Capacity and the Risk of War. China, India, Pakistan and Iran, SIPRI, Oxford University Press, str. 243–276
4. Baark, Erik (1997): Military technology and absorptive capacity in China and India: implications for modernization V: Arnett, Eric ur., Military Capacity and the Risk of War. China, India, Pakistan and Iran, SIPRI, Oxford University Press, str. 84–109
5. Bebler, Anton (1990): Typologies Based on Civilian-Dominated Versus Military-Dominated Political Systems V: Bebler, Anton in Desoka Jim ur., Contemporary Political Systems: Classifications and Typologies, Lyne–Rienner Publishers, Boulder Press, London, str. 261–274
6. Bickford, Thomas J. (2001): A Retrospective on the Study of Chinese Civil-Military Relations Since 1979: What Have We Learned? Where Do We Go? V: Mulvenon, James C. and Yang, Andrew N.D. ur., Seeking Truth from Facts: A Retrospective on Chinese-Military Studies in the Post-Mao Era, Rand Corporation, str. 1–37
7. Bickford, Thomas J. (2003): Professional Military Education in the Chinese People's Liberation Army: A Preliminary Assessment of Problems and Prospects V: Mulvenon, James C. and Yang, Andrew N.D. ur., A Poverty of Riches: New Challenges and Opportunities in PLA research, Rand Corporation, str. 1–21

8. Blasko, Denis J., Klapakis, Philip T. and Corbett, John F. Jr. (1997): Training Tomorrow's PLA: A Mixed Bag of Tricks V: Shambaugh, David and H. Yang, Richard ur., China's Military in Transition, Clarendon Press, Oxford, str. 224–260
9. Blasko, Dennis J. (1999): A New PLA Force Structure V: Mulvenon, James C. and Yang, Andrew N.D. ur., The People's Liberation Army in the Information Age, Rand Corporation, str. 258–288
10. Blasko, Dennis J. (2001): PLA Force Structure: a 20-Year Retrospective V: Mulvenon, James C. and Yang, Andrew N.D. ur., Seeking Truth from Facts: A Retrospective on Chinese-Military Studies in the Post-Mao Era, Rand Corporation, str. 51–86
11. Blasko, Dennis, J. (2002): PLA Ground Forces: Mowing toward a smaller, more rapidly deployable, modern Combined Arms Force V: Mulvenon, James C. and Yang, Andrew N.D. ur., The People's Liberation Army as Organization: Reference Volume v1.0, Rand Corporation, str. 309–345
12. Cheung, Tai Ming (1997): The People's Armed Police: First Line of Defense V: Shambaugh, David and H. Yang, Richard ur., China's Military in Transition, Clarendon Press, Oxford, str. 261–283
13. Cheung, Tai Ming (1999): Reforming the Dragon's Tail: Chinese Military Logistics in the Era of High Technology Warfare and Market Economics. V: Lilley, James R. and Shambaugh, David ed., China's Military Faces the Future, An East Gate Book, str. 228–245
14. Cheung, Tai Ming (2001): The Influence of the Gun: China's Central Military Commission and Its Relationship with the Military, Party and State-Decision-Making Systems V: Lampton, David M. ur., The Making of Chinese Foreign and Security Policy in the Era of Reform, 1978–2000, Stanford University Press, str. 61–90
15. Cole, Bernard D. (2002): The Organization of the People's Liberation Army Navy (PLAN) V: Mulvenon, James C. and Yang, Andrew N.D. ur., The People's Liberation Army as Organization: Reference Volume v1.0, Rand Corporation, str. 458–509
16. Ding, Arthur S. (1997): China's Defense Finance: Content, Process and Administration V: Shambaugh, David and H. Yang, Richard ur., China's Military in Transition, Clarendon Press, Oxford, str. 164–178

17. Finklestein, David (1999): China's National Military Strategy V: Mulvenon, James C. and Yang, Andrew N.D. ur., The People's Liberation Army in the Information Age, Rand Corporation, str. 99–145
18. Finklestein, David (2001): Commentary on doctrine V: Mulvenon, James C. and Yang, Andrew N.D. ur., Seeking Truth from Facts: A Retrospective on Chinese-Military Studies in the Post-Mao Era, Rand Corporation, str. 119–130
19. Finklestein, David (2002): The General Staff Department of the Chinese People's Liberation Army: Organization, Roles and Missions V: Mulvenon, James C. and Yang, Andrew N.D. ur., The People's Liberation Army as Organization: Reference Volume v1.0, Rand Corporation, str. 123–223
20. Fisher, Richard D. Jr. (1999): Foreign Arms Acquisition and PLA Modernization. V: Lilley, James R. and Shambaugh, David ed., China's Military Faces the Future, An East Gate Book, str. 85–191
21. Frankenstein, John and Gill, Bates (1997): Current and Future Challenges Facing Chinese Defense Industries V: Shambaugh, David and H. Yang, Richard ur., China's Military in Transition, Clarendon Press, Oxford, str. 130–163
22. Frankenstein, John (1999): China's Defense Industry: A New Course? V: Mulvenon, James C. and Yang, Andrew N.D. ur., The People's Liberation Army in the Information Age, Rand Corporation, str. 188–216
23. Friedman, Norman (1997): Chinese military capacity: industrial and operational weaknesses V: Arnett, Eric ed., Military Capacity and the Risk of War. China, India, Pakistan and Iran, SIPRI, Oxford University Press, str. 61–75
24. Frieman, Wendy (1997): Arms procurement in China: poorly understood processes and unclear results V: Arnett, Eric ed., Military Capacity and the Risk of War. China, India, Pakistan and Iran, SIPRI, Oxford University Press, str. 76–83
25. Frieman, Wendy (1999): The Understated Revolution in Chinese Science and Technology: Implications for the PLA in the Twenty-First Century V: Lilley, James R. and Shambaugh, David ed., China's Military Faces the Future, An East Gate Book, str. 247–267

26. Garb, Maja (2002): Demobilizacija in družbena reintegracija vojaškega osebja v državah Srednje in Vzhodne Evrope V: Malešič, Marjan ur., Nacionalna in mednarodna varnost, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, str. 170–187

27. Garb, Maja (1998): Razmerje med vojsko in oblastjo v Vzhodni Evropi (socialistično obdobje) V: Grizold, Anton ur., Perspektive sodobne varnosti: Iz obramboslovnih raziskav II, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, str. 60–73

28. Gill, Bates (1999): Chinese Defense Procurement Spending: Determining Intentions and Capabilities. V: Lilley, James R. and Shambaugh, David ed., China's Military Faces the Future, An East Gate Book, str. 195–227

29. Gill, Bates (2001): Chinese Military-Technical Development: The Record for Western Assessments, 1979–1999 V: Mulvenon, James C. and Yang, Andrew N.D. ur., Seeking Truth from Facts: A Retrospective on Chinese-Military Studies in the Post-Mao Era, Rand Corporation, str. 141–172

30. Godwin, Paul H. (1997a): Military technology and doctrine in Chinese military planning: compensating for obsolescence V: Arnett, Eric ed., Military Capacity and the Risk of War. China, India, Pakistan and Iran, SIPRI, Oxford University Press, str. 39–59

31. Godwin, Paul H. (1997b): From Continent to Periphery: PLA Doctrine, Strategy and Capabilities Towards 2000 V: Shambaugh, David and H. Yang, Richard ur., China's Military in Transition, Clarendon Press, Oxford, str. 200–223

32. Godwin, Paul H.B. (1999): The PLA Faces the Twenty-First Century: Reflections on Technology, Doctrine, Strategy and Operations. V: Lilley, James R. and Shambaugh, David ed., China's Military Faces the Future, An East Gate Book, str. 39–63

33. Godwin, Paul H.B. (2001): Compensating for Deficiencies: Doctrinal Evolution in the Chinese People's Liberation Army: 1979-1999 V: Mulvenon, James C. and Yang, Andrew N.D. ur., Seeking Truth from Facts: A Retrospective on Chinese-Military Studies in the Post-Mao Era, Rand Corporation, str. 87–118

34. Heaton, William r., Jr. (1994): The People's Republic of China V: Viotti, Paul R. ed., The Defense policies of nations: A Comparative Study, John Hopkins university Press, Third edition, str. 378–395
35. Hua, Di (1997): Threat perception and military planning in China: domestic instability and the importance of prestige V: Arnett, Eric ed., Military Capacity and the Risk of War. China, India, Pakistan and Iran, SIPRI, Oxford University Press, str. 25–36
36. Huan, Dr. Alexander Chieh-cheng (2001): Transformation and Refinement of Chinese Military Doctrine: Reflection and Critique on the PLA+s View V: Mulvenon, James C. and Yang, Andrew N.D. ur., Seeking Truth from Facts: A Retrospective on Chinese-Military Studies in the Post-Mao Era, Rand Corporation, str. 131–140
37. Jelušič, Ljubica (2002a): Uvod: Obrambno prestrukturiranje in konverzija V: Malešič, Marjan ur., Nacionalna in mednarodna varnost, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, str. 146–148
38. Jelušič, Ljubica (2002b): Konverzija vojaštva: Perspektive uporabe po koncu hladne vojne V: Malešič, Marjan ur., Nacionalna in mednarodna varnost, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, str. 149–169
39. Jencks, Harlan (2002): The General Armament Department V: Mulvenon, James C. and Yang, Andrew N.D. ur., The People+s Liberation Army as Organization: Reference Volume v1.0, Rand Corporation, str. 273–308
40. Jencks, Harlan (1999): COSTIND is dead, long live COSTIND! Restructuring China«s Defense Scientific, Technical, and Industrial Sector V: Mulvenon, James C. and Yang, Andrew N.D. ur., The People's Liberation Army in the Information Age, Rand Corporation, str. 59–77
41. Joffe, Ellis (1997): Party-Army Relations in China: Retrospect and Prospect V: Shambaugh, David and H. Yang, Richard ur., China's Military in Transition, Clarendon Press, Oxford, str. 35–50
42. Joffe, Ellis (1999a): Ruling China after Deng V: Schnell, Orville and Shambaugh, David ur., The China Reader: The Reform Era, Vintage Book, Random House Inc., New York, str. 136–154

43. Joffe, Ellis (1999b): *The Military and China's New Politics: Trends and Counter-Trends V: Mulvenon, James C. and Yang, Andrew N.D. ur., The People's Liberation Army in the Information Age*, Rand Corporation, str. 22–47
44. Joffe, Ellis (2001): *Eight Points for Attention V: Mulvenon, James C. and Yang, Andrew N.D. ur., Seeking Truth from Facts: A Retrospective on Chinese-Military Studies in the Post-Mao Era*, Rand Corporation, str. 203–206
45. Johnston, Alastair, I. (1997): *Prospects for Chinese Nuclear Force Modernization: Limited Deterrence versus Multilateral Arms Control V: Shambaugh, David and H. Yang, Richard ur., China's Military in Transition*, Clarendon Press, Oxford. str. 284–312
46. Kočevar, Iztok (2002): *Preoblikovanje vojaške industrije V: Malešič, Marjan ur., Nacionalna in mednarodna varnost*, Fakulteta za družbene vede, str. 210–225
47. Lampton, David M (2001): *China's Foreign and National Security Policy-Making Process: Is It Changing and Does It Matter? V: Lampton, David M. ur., The Making of Chinese Foreign and Security Policy in the Era of Reform, 1978-2000*, Stanford University Press, str. 1–36
48. Li, Nan (1997): *The PLA's Evolving Warfighting Doctrine, Strategy and Tactics, 1985-95: A Chinese Perspective V: Shambaugh, David and H. Yang, Richard ur., China's Military in Transition*, Clarendon Press, Oxford, str. 179–199
49. Li, Nan (1999): *The PLA's Evolving Campaign Doctrine and Strategies V: Mulvenon, James C. and Yang, Andrew N.D. ur., The People's Liberation Army in the Information Age*, Rand Corporation, str. 146–174
50. Li, Nan (2002): *The Central Military Commission and Military Policy in China V: Mulvenon, James C. and Yang, Andrew N.D. ur., The People's Liberation Army as Organization: Reference Volume v1.0*, Rand Corporation, str. 45–94
51. Mulvenon, James C. (1999): *The PLA and Information Warfare V: Mulvenon, James C. and Yang, Andrew N.D. ur., The People's Liberation Army in the Information Age*, Rand Corporation, str. 175–186

52. Ning, Lu (2001): *The Central Leadership, Supraministry Coordinating Bodies, State Council Ministries, and Party Departments V*: Lampton, David M. ur., *The Making of Chinese Foreign and Security Policy in the Era of Reform, 1978–2000*, Stanford University Press, str. 39–60
53. Pillsbury, Michael (1999): *Chinese View of the Future Warfare. V*: Lilley, James R. and Shambaugh, David ed., *China's Military Faces the Future*, An East Gate Book, str. 64–83
54. Pollack, Jonathan D. (2001): *CAPS and the Study of the PLA: A Review Essay V*: Mulvenon, James C. and Yang, Andrew N.D. ur., *Seeking Truth from Facts: A Retrospective on Chinese-Military Studies in the Post-Mao Era*, Rand Corporation, str. 181–201
55. Col. Puska, Susan, M. (2002): *The People's Liberation Army General Logistics Department: Toward Joint Logistics Support V*: Mulvenon, James C. and Yang, Andrew N.D. ur., *The People's Liberation Army as Organization: Reference Volume v1.0*, Rand Corporation, str. 247–272
56. Shambaugh, David (1997): *China's Military in Transition: Politics, Professionalism, Procurement and Power Projection V*: Shambaugh, David and H. Yang, Richard ur., *China's Military in Transition*, Clarendon Press, Oxford, str. 1–34
57. Shambaugh, David (2001): *Commentary on Civil-Military Relations in China: The Search for New Paradigms V*: Mulvenon, James C. and Yang, Andrew N.D. ur., *Seeking Truth from Facts: A Retrospective on Chinese-Military Studies in the Post-Mao Era*, Rand Corporation, str. 39–49
58. Shambaugh, David (2002b): *The Pinnacle of the Pyramid: The Central Military Commission V*: Mulvenon, James C. and Yang, Andrew N.D. eds., *The People's Liberation Army as Organization: Reference Volume v1.0*, Rand Corporation, str. 95–121
59. Shichor, Yitzhak (1997): *Demobilization: The Dialectics of PLA Troop Reduction V*: Shambaugh, David and H. Yang, Richard ur., *China's Military in Transition*, Clarendon Press, Oxford, str. 72–95
60. Swaine, Michael D. (1999): *China faces the 1990s: A System in Crisis V*: Schnell, Orville and Shambaugh, David ur., *The China Reader: The Reform Era*, Vintage Book, Random House Inc., New York, str. 103–115

61. Swaine, Michael D. (1997): The PLA in China's National Security Policy: Leaderships, Structures, Processes V: Shambaugh, David and H. Yang, Richard eds., China's Military in Transition, Clarendon Press, Oxford, str. 96–129
62. Tanner, Murray Scot (2002): The Institutional Lessons of Disaster: Reorganizing the People's Armed Police after Tiannmnen V: Mulvenon, James C. and Yang, Andrew N.D. ur., The People's Liberation Army as Organization: Reference Volume v1.0, Rand Corporation, str. 587–633
63. Teufel Dreyer, June (1997): The New Officer Corps: Implications for the Future V: Shambaugh, David and H. Yang, Richard ur., China's Military in Transition, Clarendon Press, Oxford, str. 51–71
64. Whiting, Allen S. (1997): The PLA and China's Threat Perceptions V: Shambaugh, David and H. Yang, Richard ur., China's Military in Transition, Clarendon Press, Oxford, str. 332–351
65. Wortzel, Larry (2002): The General Political Department and the Evolution of the Political Commissar System V: Mulvenon, James C. and Yang, Andrew N.D. ur., The People's Liberation Army as Organization: Reference Volume v1.0, Rand Corporation, str. 225–246
66. Wortzel, Larry (2001): Comments on China's Militay-Techincal Development: The Record for Western Assessments, 1979-1999 V: Mulvenon, James C. and Yang, Andrew N.D. ur., Seeking Truth from Facts: A Retrospective on Chinese-Military Studies in the Post-Mao Era, Rand Corporation, str. 173–180

13.3 ČLANKI

1. Furlan, Branimir (2002): Vojna brez omejitev. Kitajski pogled na vojaške spopade v 21. stoletju V: Revija Obramba, Januar 2002, str. 18–21
2. Goldstein, Avery (1998): Great Expectations. Interpreting China's Arrival. International Security, vol. 22, No.3, Winter 1997-98
3. Mihovilović, Maroje (2005): Kitajsko podeželje vse bolj nezadovoljno, Dnevnik, 13.12.2005:6

4. Mora, Frank O. (2002): A Comparative Study of Civil-Military Relations in Cuba and China: The Effects of Bingshang V: Armed Forces and Society, Winter 2002, str. 185–209
5. Pei, Min Xin (2002): China's Governance Crisis V: Foreign Affairs, September/October 2002, str. 96–109
6. Scobell, Andrew (2005): China's Evolving Civil-Military Relations: Creeping *Guojiahua*, V Armed Forces & Society, Vol. 31, No.2, Winter 2005, str. 227–244

13.4 VIRI, DOSTOPNI PREKO INTERNETA

1. Blasko, Dennis (2005): Hearing on "Net Assessment of Cross-Strait Military Capabilities" Statement before the U.S.-China Economic and Security Review Commission, September 15, 2005
dostopno na: http://www.uscc.gov/hearings/2005hearings/written_testimonies/05_09_15wrts/blasko.pdf (13.8.2005)
2. Danopoulos, Costas and Zirker, Daniel (2002): Civil-military relations theory in the postcommunist world, DCAF Working paper series, No.38, Geneva Centre for Democratic Control
dostopno na http://www.dcaf.ch/publications/Working_Papers/38.pdf (8.7.2005)
3. Frech, W. Howard: China's tight lid on village shooting, Herald Tribune, Asia Pacific, 13.12.2005
dostopno na: <http://www.iht.com/articles/2005/12/13/news/china.php> (14.12.2005)
4. Medeiros, Evan S. (2004): Analyzing China's Defense Industries and the Implications for Chinese Military Modernization. Statement before the U.S.-China Economic and Security Review Commission, Hearing on Chinese Military Modernization and Cross-Strait Political-Military Relations, February 6, 2004
dostopno na <http://www.rand.org/publications/CT/CT217/CT217.pdf> (7.9.2005)
5. Mulvenon, James (2001): PLA Divestiture and Civil-Military Relations: Implications for the Sixteenth Party Congress Leadership. V China Leadership Monitor, No.1, Part 2, December 2001
dostopno na: <http://www.chinaleadershipmonitor.org/20011b/CLM20011JM1.pdf> (14.10.2005)

6. Mulvenon, James (2005): The King Is Dead! Long Live the King! The CMC Leadership Transition from Jiang to Hu. V China Leadership Monitor, No.13, Winter 2005
dostopno na <http://www.chinaleadershipmonitor.org/20051/jm.pdf> (14.10.2005)
7. Archick, Kristin, Grimmett, Richard F. in Kan, Shirley: European Union's Arms Embargo on China: Implications and Options for U.S. Policy, CRS Report for Congress May 27, 2005
dostopno na http://www.usembassy.at/en/download/pdf/arms_embargo.pdf (5.9.2005)
7. SIPRI military expenditure database – China
dostopno na: http://www.sipri.org/contents/milap/milex/mex_database1.html (13.9.2005)

13.5 DRUGI VIRI

1. Intervju s Titom Turnškom, Ljubljana, 28.9.2005